

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΟΥΛΙΟΣ 1946

Β' Χρόνος -- Αριθ. 24

Α' Θ ή ν α

Τιμή φύλλου δρχ. 700

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ: Οι επανρθώσεις από την Ίταλία.—Και πάλι τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου.—Τὸ καπνικὸ ζήτημα.—Ἡ εὐθὺν τοῦ Λαοῦ καὶ ἡ εὐδότη τῶν πολιτικῶν.—Προεκλογικὲς ὑποσχέσεις καὶ πραγματικότης.—Οἱ δηλώσεις τῆς κυβερνητικῆς ποσολῆς στὸ ἐξωτερικόν.—Ἡ ἔνωση τῆς Δωδεκανήσου.—Τὸ ψήφισμα γιὰ τὸ πολιτικόν.	σελ.	65	I. N. ΘΕΩΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Παιδεία καὶ ἐξωστρατῆ ἀγωγή	>	73
ΚΥΡΙΟ ΛΕΓΟΜΕΝΟ: Τὸ ἀντιλαϊκὸ κράτος τοῦ Βασιλισμοῦ	>	68	I. ΚΑΡΑΒΙΔΑ: Ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ ἡ σύμβασις τοῦ ἡμελῶς	σελ.	77
Γ. Δ. ΣΙΔΕΡΗ: Πρὸς ἀνωμαλίας	>	72	LIBERAGO: Ἐφαρμογὴ δυναμικῆς πολιτικῆς στὴ Μ. Ἀνατολή		82
			K. ΑΝΤΩΝΙΟΥ: Τὸ πρόβλημα τοῦ Αἰγαίου	>	84
			BERTRAND GILE: Οἱ ἀγροτικὲς μεταρρυθμίσεις στὴ Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη	>	87
			K. ΙΩΑΝΝΟΥ: Τὸ οἰκονομικὸ σύστημα ποῦ προσιδιάζει στὴν Ἑλλάδα	>	90

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

Οἱ επανρθώσεις ἀπὸ τὴν Ίταλία.

ΣΤΗ ΝΕΑ διάταξι τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς Μεσογείου ἡ Ίταλία καὶ ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ συντελέσουν μὲ δισταγμὸν καὶ θυσιαστικὴν βαθμιαία πραγματοποίησιν τῆς Ἐπίδοσης τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Μόνον εἰς τα μέρη τῶν ἡμερῶν τοῦ λιτιμῶ των. Σὺν παρελθοντῇ Ἑλλάδι μᾶς ἐλειετή, ἀκριβῶς γιὰ εἶχε συμφέροντα τὸν ἴδιον χωρὸν μὲ μᾶς. Τα συμφέροντα αὐτὰ, δὲν ἔχουν τῶσα τὴν ἴδια μορφήν ποῦ εἶναι παλαιότερα καὶ τότε μπορούσαν νὰ χρησιμοποιῶνται ὡς βάση συνεργασίας, ἀπὶ νὰ χρησιμοποιῶνται ὡς αἰτία πολέμου. Τώρα ὅμως πονεῖμεθα πλέον ἡμυνομενοί, καὶ οἱ δύο, μόνον φίλοι μπορεῖ νὰ εἰλαστέ.

Γιὰ νὰ στηριχθῆ ὅμως αὐτὴ ἡ φιλία, πρέπει νὰ καθαρῶσθῆ τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ συντρίμματα τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἡ Ἑλλάς ὄγῃε ἀπ' αὐτὸν μὲ πολὺν λιγὸν εὐρος καταστροφῆς παρὰ ἡμεῖς. Ἡμπορεῖ νὰ επανρθώσῃ ἕνα μέρος τῶν καταστροφῶν ποῦ ἔκαμε ἐδῶ. Μπορεῖ οὐγκειομικρῶς νὰ μᾶς δώσῃ επανρθώσεις σὲ μηχανήματα ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων, ναυπηγήσῃ πλοῖα, ἐγκατάστασις χημικῶν βιομηχανιῶν, μηχανήματα λιμενῶν κ. ἄ. Αὐτὰ ποῦ ἀνέφεραν οἱ Σύμμαχοί μας στὴ Διάσκεψιν τῶν Ἰουρῶν τῶν Ἐξωτερικῶν γιὰ ἀντιστάθμισιν τῶν καταστροφῶν τῆς κατοχῆς μὲ τὴν παραχώρησιν τῶν Δωδεκανήσων καὶ τῶν ἐκεῖ Ἑλληνικῶν περιουσιῶν δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα. Κατεστράφη πλοῦτος ποῦ δὲν ἔγινε μὲ ἐγχώρια μόνον δαπάνη ἀλλὰ οὐσωροσθήκε ἐδῶ συναγχε εἰξὼ ἀπὸ τὰ σύνορά μας. Ἐἶναι καὶ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος νὰ μᾶς βοηθή-

σῃ, ἀφοῦ πρέπει νὰ γίνουμε φίλοι καὶ μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ ἀφοῦ θὰ τῆς ζητήσουμε προϊόντα βιομηχανιῶν ποῦ ἤδη ἄρχισαν νὰ λειτουργοῦν καὶ ποῦ δὲν ἔχουν πῶθεν καμμιά σχεδὸν βλάβη ἀπὸ τὸν πόλεμον. Τὸ νὰ εἰμεθα ἡμεῖς παρόλοιοι χῆρις σὲς καταστροφῆς ποῦ αὐτοὶ μᾶς ἔλαμιν, οἱ ἴδιοι δὲ νὰ προχωροῦν δίοταχῶς πρὸς τὴν ἀνασυγκρότησιν χωρὲς νὰ ἐπαγορθῶνουν τίποτα ἀπὸ ὅσα ἐδῶ κατεσκαψαν δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ χρησιμοποιῶσῃ ὡς βάση φιλίας, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ βρῆ οὔτε καμμιά ἡλικὴ δικαίωση.

Καὶ πάλι τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ τῆς Κύπρου τείνει νὰ σταθεροποιηθῆ σὲ μιὰ μορφήν μεταξὺ ἀνοησίας καὶ τραγικότητος. Ἰσως προορίζεται, ἀπὸ δῆθεν ἀνώτισην διπλωματικὴν ἱκανότητα, νὰ δηλητηριάζῃ μόνιμα τίς σχέσεις μὲ τὴν Ἀγγλία. Τῆ στιγμήν ποῦ παίρνουν ἀνεξαρτησία ἡ Συρία, ὁ Λίβανος, ἡ Αἴγυπτος, οἱ Φιλιππῖνες, εἶναι προσβλητικὸν γιὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ὑπάρξουν Ἑλληνες ὑποτελεῖς καὶ μάλιστα σινοὺς φλους χωρ. Στὴ Συνδιάσκεψιν τῶν Πιμισίων συζητήθηκε ἡ ἀνεξαρτησία τῶν βοραιοαφρικανικῶν λαῶν, τίως ὑποδοῦλων στὴν Ἑλλάδα. Σὲ λίγο ὑποτελεῖς στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο θὰ εἶναι μόνον Ἑλληνες. Ἡ συνήθεια μᾶς ἔκαμε νὰ μὴ ἀποδίδουμε καὶ μεγάλη σημασία σ' ἕνα τίτωιο γεγονός. Κεῖποτε ὅμως πρέπει νὰ τοῦ ἀποδίδουμε τὴν πραγματικὴν του σημασία. Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οἱ Ἀγγλοὶ φανήκαν γιὰ μιὰ στιγμήν πρόθυμοι νὰ μᾶς δώσουν τὴν Κύπρον καὶ ἡ ἐπιστροφή μάλιστα αὐτῆ συνδύασθηκε μὲ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Ρόδου στὴν Ἑλλάδα, μὲ λόγους δη-

λαδή στρατηγικούς. Στρατηγικοί λόγοι πάντοτε θα υπάρχουν, μόνο πού η Ρόδος τώρα είναι δική μας. Οι στρατηγικοί όμως λόγοι επιβάλλουν περισσότερο να συνδέεται η Ελλάδα με την Αγγλία έτσι ώστε η μόνη φίλια μας να είναι πάντοτε αναμφισβήτητη. Μία Έλικας οικονομικώς και πολιτικώς ισχυρή είναι το πολιτικότερο και στρατηγικότερο στήριγμα της Αγγλίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Όχι μόνο με την απόδοση της Κύπρου αλλά και με πολλά άλλα μέσα μπορεί και έχει συμφέρον η Αγγλία να μάς βοηθήσει.

Βέβαια το ζήτημα της Κύπρου δεν έχει καμιά άμεση σχέση με το ζήτημα των Δωδεκανήσων. Με τη δικαιολογία όμως αυτή δεν μπορούμε να καλύψουμε την ύπαρξή του, η οποία είναι μόνη και φυσικό είναι να παρουσιάζεται έντονη κάθε φορά, όπου ανακοινώνονται ζητήματα διευθετήσεως συνόρων σε διεθνή κλίμακα.

Το καπνικό ζήτημα.

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ Πρόεδρος της Φ 40 (Επιτροπή Γεωργίας του Οργανισμού Ήνωμένων Εθνών) πού ήλθε εδώ με εντολή να μελετήσει την Οικονομία μας και να υποβάλει έκθεση άκουσε—καθώς λέγει—την ορθότερη άποψη επί του καπνικού ζητήματος από ένα γεωργό κοντά στη Δράμα. «Δεν είναι χαμηλή η τιμή του καπνού είτε ο γεωργός η άγοραστική δύναμη της τιμής αυτής είναι μικρή στην Ελλάδα». Αμέσως προπολεμικά η τιμή των καπνών πού δινάμε στη Γερμανία ήταν 110 δρχ. και η τιμή αυτών πού δινάμε στην Αμερική 140 δρχ. δηλαδή γύρω από το ένα δολλάριο. Τώρα οι Αμερικανοί δίνουν περίπου 2 1/2 δολλ. Αυτά τα 2 1/2 δολλ. έχουν στην Αμερική άγοραστική δύναμη 1 1/2 περίπου προπολεμικού δολαρίου δηλαδή τιμή υψηλή σχετικά με την προπολεμική τιμή του καπνού· εδώ όμως, έχουν πολύ χαμηλότερη από την άγοραστική δύναμη 1 προπολεμικού δολαρίου.

Ο Έλληνας καπνοπαραγωγός θα εισπράξει 2,5 δολλάρια και θα αγοράσει μ'αυτά 2 ζευγάρια βαμβακούς καλύτερης από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Ο Έλληνας καπνοπαραγωγός θα εισπράξει 4 η 5 ζευγάρια καλύτερης από οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Αν πουλήσουμε έξω 20 εκατομμύρια δκάδες καπνό, θα εισπράξουμε 45—50 εκατ. δολλ. και θα εισαγάγουμε εμπορεύματα της αξίας, από τα οποία όμως οι καπνοπαραγωγοί θα αγοράσουν μόνο προϊόντα αξίας 15—20 εκατ. δολλ. Την υπόλοιπη διαφορά θα την καρπωθούν όλοι οι ενδιαιμεστοί: οι έμποροι του καπνού, οι εισαγωγείς διαφόρων προϊόντων, εκείνοι πού τις διαθέτουν στον παραγωγό. Όλοι αυτοί μαζί είναι ελάχιστοι μπρός στον αριθμό των καπνοπαραγωγών, ούτε ένα 2 οιο. Οι περισσότεροι από όλους αυτούς θα κερδίσουν άσυμφως περισσότερα από όσα κέρδιζαν πριν από τον πόλεμο, ενώ οι καπνοπαραγωγοί δεν θα εισπράξουν ούτε άρκετά για την χρηματοδότηση της καλλιέργειας.

Αυτά είναι τα αποτελέσματα, όταν η οικονομία ενός κράτους διευθύνεται από μία τάξη, πού επιχειρεί να κερδίσει όχι από τη γενική ευθυμία του τόπου, αλλά αντίθετα κατεβάζοντας όσο το δυνατό περισσότερα το εισόδημα του παραγωγού. Ένώ η μεταπολεμική ζήτηση του καπνού δεν

έχει ελαττωθεί και οι προσφερόμενες τιμές είναι επίσης καλές, όμως δεν μπορούμε να διαθέσουμε τα καπνά μας και κλέβουμε τον παραγωγό. Γιατί αυτή η αντιλαϊκή οικονομία; Τι είδους «ένδοξοι» είναι αυτοί οι ενδιαιμεστοί του καπνού, πού φέρουν τόση καταστροφή σε ένα έθνικό προϊόν; Θα ήταν λάθος φυσικά να νομισθεί ότι υπεύθυνοι ειδικά σ'αυτήν την περίπτωση είναι οι καπνεμποροί και οι καπνευθηταί. Η εθύνη δαρύνει δλόκληρο το οικονομικό σύστημα, δλόκληρη δηλαδή την οικονομική τάξη πού το διευθύνει.

Η εθύνη του λαού και η εθύνη των πολιτικών

Α ΠΟτόν καιρό πού πήρε την Κυβέρνηση το Λαϊκό Κόμμα άρχισε πάλι να άκούεται πολύ συχνά το δόγμα της εθύνης του λαού. Το ίδιο δόγμα άκούσθηκε για πρώτη φορά με την καταστροφή της Μ. Ασίας. Αλλά τι εθύνη μπορεί να έχει ο λαός όταν τον έξαπατούν οι πολιτικοί του; Τού εξήγησαν άραγε τότε οι Λαϊκοί ηγέτες πού θα ήταν το αποτέλεσμα της επανάστασης του Κωνσταντίνου; Τού εξήγησαν άραγε τώρα ότι η άνοδος του λαϊκού κόμματος στην άρχη θα άναγκαζε πλήθος κόσμου πού είχαν ήσυχάσει να καταφύγουν πάλι από φόβο στα βουνά ως ληστές; τού εξήγησαν άραγε ότι η επάνοδος του Γεωργίου σημαίνει ότι θα ξαναβγούν στην επίστασια πρός έξόφληση και άλλοι περισσότεροι λησμονημένοι παληοί λογαριασμοί, όχι πλέον με το λαϊκό κομμα μόνο, αλλά λογαριασμοί και με το πρόσωπο του Γεωργίου; Ο λαός βέβαια έχει εθύνη η εθύνη του όμως άφορā την πρόκληση ενός κόμματος με βάση πρόγραμμα του. Εάν το πρόγραμμα του λαϊκού κόμματος βρεθεί ψεύτικο, όπως βρέθηκε στα 1920, όπως βρέθηκε τότε και θα βρεθεί ακόμα περισσότερο αύριο, τότε υπεύθυνος δεν είναι ο λαός, αλλά το κόμμα πού τον έξαπάτησε. Και θα ένθυμηθεί τότε ο λαός ότι αυτό είναι η δεύτερη άπάτη και δεν θα συγχωρήσει.

Προεκλογικές υποσχέσεις και πραγματικότητα.

Τ Ο ΛΑΪΚΟ κόμμα υποσχέθηκε προεκλογικά και τη Βάρκιζα να καταρτίσει και τις θανατικές καταδικές να εκτελεστούν και άλλα πολλά. Επρόκειτο πού μίας άπάτης μέσα στις πολλές άλλες και τίποτε από αυτά δεν μπόρεσε να κανη. Εθύνως γιατί η επιδείξωση της καταστάσεως δεν έχει σχέση με τη Βάρκιζα και γιατί όχι μόνο δ Μακαριώτατος Αντιβασιλεύς, αλλά ούτε και κανείς άλλος θα μπόρεσε να εγκρίνει πραγματικά την εκτέλεση 167 καταδικασμένων έως τώρα σε θάνατο και όλων εκδίνων πού θα καταδικασθούν στο έγγυς μέλλον. Κακοῦργοι υπάρχουν πολλοί, αλλά η χώρα μας δεν μπορεί να μεταβληθεί σε Κρανίου τόπο.

Η Κυβέρνηση λοιπόν κάνει πολύ καλά πού

δεν προσθέτει και το αίμα των καταδικών στο αίμα των άλλων πού σκοτώνονται εν εθύνη της ο' όλη την Ελλάδα, και οι καταδικοί είναι περισσότερο από τους άλλους εγκληματίαι. Κάνει πολύ καλά, έτσι και αν γελοιοποιηθεί με τις άλληλοσυγκρουόμενες δηλώσεις των διαφόρων ύπουργών της, από τους οποίους άλλοι λένε ότι μάς πιεζουν οι σύμαχοι να μη εκτελεσθεί κανείς και άλλοι τους διαβεβούν. Θα γελοιοποιηθεί ακόμα περισσότερο η Κυβέρνηση όταν με την άφιξη εδω του πρωθυπουργού θα χρειασθεί να πραγματοποιηθεί μερικά τουλάχιστον από εκείνα πού θα του άπαροσύνουν οι σύμαχοι. Και πάλι όμως η γελοιοποίηση θα είνε μικρότερο κακό από την εκτέλεση των όσων φωναζουν στη Βουλή οι έμφανιζόμενοι ως «θηριώδεις» βουλευτά του Λαϊκού Κόμματος. Φανατικοί και άνόητοι και γιαυτό πρόσεννοι μεγαλύτερης αίματοχυσίας παρά αν είχαν κάποιο λογικό σχέδιο, έτσι και πού αυστηρό.

Το ψήφισμα για το πολιτειακό

Τ ΡΕΙΣ φορές διωγμένος από την Ελλάδα, ένοχος με όλη τη βιολική οικονομία της Μικρασιατικής καταστροφής ένοχος στας όσες κατόπιν με το Μεταξά και ούδ άλλους στρατηγούς, η οποία και έπέφερε την καθάρση του ένοχου κατόπιν έπιτοκείας και έπιβολής του φασιστικού σωματικού και πνευματικού έξεουτελισμού στο λαό πού λησμόνησε πολλά για να τον έπανοφέρη· ένοχος χειρίστης διακυβερνήσεως την έποχή της κατοχής· άποκηρυγμένος από όλα τα κόμματα· δεξιά και άριστέρ, μόλις έδω και τρία χρόνια, ένα μόνο τρόπο είχε ο Γεώργιος να άποκτήσει ένα μικρό τουλάχιστον μέρος της αξιοπρέπειας του, με φαγη συνέπης πρός όσα διατάχθηκαν να διαπραγματά του, πρός όσα πάντοτε μοιρομορφα υποσχέθηκε· ένα από αυτά είναι το έρωτημα του δημοψηφίσματος. Ποραβαίνει όμως πάλι το λογο του. Υποσχέθηκε, ότι αν ποτε ξαναγυρίσει, θα έλθει έδω βασιλεύς όλων των Ελλήνων· και όμως έγινε πάλι άρχηγός κόμματος. Υποσχέθηκε ότι δεν θα επανέλθει, παρά άφου ο λαός έλεύθερα άποφασίσει περί του πολιτεύματος. Και άρχεται τώρα να γίνη το δημοψηφισμα εν μέσω άλληλοσφαιζόμενων Έλλήνων και με έρωτημα όχι περί του πολιτεύματος, αλλά περί του προσώπου του. Η Γεώργιος η λευκόν. Η Γεώργιος η τίποτε. Μ' αυτή την πονηρία επιδιώκεται να παραπλανηθεί ο λαός. Θα προτιμούσε ο Γεώργιος να ταχθί το έρωτημα: Γεώργιος η Κομμουνισμός. Γεώργιος η χράος. Έπειδή αυτό δεν είναι δυνατό, έξλεξαν την πλησιέστερη διατύπωση: Γεώργιος η λευκόν. Άκριβώς όμως το αντίθετο συμβαίνει, Γεώργιος σημαίνει διαρκή αύξηση του κομμουνισμού· σημαίνει συνέχιση της συγκρούσεως και άναρριπτική κοιμισμένων παθών. Γιαυτό το έρωτημα του δημοψηφίσματος είναι μία άπάτη πού ές πονηρίας.

Ποιος θα βρεθεί διατεθειμένος να δαχθί το άποτέλεσμα του δημοψηφίσματος έτσι όπως όρισθηκε να διεξαχθί; Η ύπαιθρος πού είναι μάρτυς της άλληλοεξοτώσεως; η μήπως τα δημοκρατικά κόμματα πού όήλωσαν ήδη στη Βουλή, ότι ούτε τη διατύπωση του έρωτήματος παραδέχονται, ούτε τη διενέργεια του αν δεν άποκατασταθί η τάξη;

Και ποιά σημασία θα είχε αν οι άρχηγοί των δημοκρατικών κομμάτων έδέχοντο το άποτέλεσμα, όταν ο λαός βλέπει κάτω από ποιους όρους διεξαγεται; και πού περισσότερο, όταν ο λαός ίδι ούριο ότι η υποσχεθείσα κατατρόπωση των κομμουνιστών από το Γεώργιο ήταν κι' αυτό ένα ψεύδος άνάμεσος σ'αλλά;

Το σημερινό όμως ζήτημα δεν είναι ά' πλώς ζήτημα του Γεωργίου. Είναι πραγμatically ζήτημα πολιτεύματος. Το βασιλικό πολιτεύμα δεν μπορεί να συμβιβασθεί με τους Έλληνες.

Και δεν είναι μόνο ότι η Βασιλεία άπέβει πηγή κακών. Είναι περισσότερο το ότι έχουμε ανάγκη να εφαρμόσουμε τη Δημοκρατία. Γιατί η Δημοκρατία μπορεί να δημιουργήσει.

Το έρωτημα λοιπόν δεν είναι Γεώργιος η τίποτε. Είναι Βασιλεία η Δημοκρατία. Σ' αυτό το έρωτημα άνυπομονεί να απαντήση ο λαός. Το πρόσωπο του Γεωργίου δεν παίξει κανένα ρόλο. Εκείνοι πού θα ψηφίσουν Βασιλεία δεν θα έχουν στο νού τους άσφαλός το Γεώργιο, τον όποιον όλοι περιφρονούν, αλλά τη Βασιλεία, γιατί τους έξηπάτησαν επαναινομόνους ότι οι δημοκρατικοί είναι συνοδοίποροι των κομμουνιστών και ότι και αν δεν είναι θα γίνουν. Και εκείνοι πού θα ψηφίσουν Δημοκρατία πάλι, δεν θα έχουν κι' ούτοι όπόψει τους μόνο το Γεώργιο· θα έχουν όπόψει τους γιατί έγιναν οι επαναστάσεις του 1909, 1916, 1922και το πρωτόκολλο έγκαθιδρύσεως της Δημοκρατίας του 1943. Δεν θα έχουν όπόψει τους μόνο το Γεώργιο, αλλά και όλο το περιβάλλον του: τη διαφθαρμένη Αύλη πού δεν τόλμησε να ξανασυγκροτήσσει προπολεμικά ο Γεώργιος, πού όμως άσφαλώς θα ξανασυγκροτήσσει αν νομιμοποιηθεί η Βασιλεία, το σαρπισμένο περιβάλλον του δοσιλογισμού, πού άποσπάσθηκε θεληματικά από το έθνικό σώμα την έποχή της Κατοχής και είναι τώρα άπαράδεδκτο από τον όργανισμό του Έθνους· προπάντων, ότι μόνο η Δημοκρατία είναι ίκανή να καταπολεμήσει όποτελεσματικά και μόνιμα τον κομμουνισμό, γιατί μόνη αυτή μπορεί να και η τις μεγάλες εκείνες πολιτικές μεταρρυθμίσεις πού είναι άπαροιτήτες για να άισθανθί ο λαός, ότι το κράτος είναι δικό του και να πάυση να το πολεμά άποκλείοντας πρός τα άριστέρα η με κάθε άλλον τρόπο.

(Συνέχεια «Χρονικού» στη σελ. 96)

ΤΟ ΑΝΤΙΛΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΣΜΟΥ

Πριν από τις εκλογές γράφαμε ότι η άνοδος του Λαϊκού Κόμματος στην εξουσία θα οδηγούσε σε νέα αναρρίπηση της ξνοπλης ρήξεως. Προλέγαμε τότε σωστά. Οι βασιλικοί αντί να προχωρήσουν στο μοναδικό δρόμο, που απαιτεί ή πραγματικότητα έπειτα από ένα μεγάλο εμφύλιο πόλεμο, τό δρόμο της λησμοσύνης, μπήκαν γεμάτοι πάθος στον αντίθετο. Ροντίζουν με αίμα τό δρόμο της επιστροφής του Γεωργίου. Είναι άρογε αυτό πολιτική με κάποια συνέπεια; Είναι καν πολιτική που θα μπορούσε να εφαρμοσθή έως τό τέλος, όταν ούτε οι Άγγλοι άσφαλώς την έγκρίνουν, ούτε φυλακές υπάρχουν για όλους τούς καταδικωμένους άριστερους, ούτε ψωμί για να τούς θρέψουν όταν θα τούς κλείσουν σ' αυτές; Και πόσον καιρό θα τούς έχουν εκεί μέσα;

Μπρός στην κατάσταση αυτή, όπως διαμορφώνεται με τό αντιπολιτικό πνεύμα μερικών πολιτικών και στρατιωτικών της δεξιάς πρέπει να σταματήσουμε με πολλή σκέψη. Κάποια βαθύτερη αίτια πρέπει να υπάρχει για να μη βλέπουμε προς τά που φερόμεθα. Δεν πρέπει να ικανοποιηθούμε με τη διαπίστωση, ότι βρήκαμε την αίτια αυτή στην έλλειψη πατριωτισμού στο λαϊκό και τά συνεργαζόμενα κόμματα. Ούτε και είναι τόσο άπλη ή κατάσταση όσο την παριστάνει κάθε κόμμα από τη δική του σκοπιά.

Πρώτα πρώτα, μέλο που ή τάξη έχει άσύγκρια χειροτερεύσει από τόν καιρό που παρέδωσαν την άρχή οι δημοκρατικοί, δεν πρέπει να διαφεύγη κανένα, ότι ή ένοπλη κομμουνιστική προσπάθεια δεν αποκλείεται έντελώς να είχε ένταθί και με τούς δημοκρατικούς στην άρχή, αν αυτές θα ήσαν οι οδηγίες από τό έξωτερικό προς τό Κ.Κ.Ε. Ούτε πάλι πρέπει έντελώς να αποκλείεται ή πιθανότητα, όσοδήποτε παράδοση και αν φαίνεται, ότι με τούς βασιλικούς στην Κυβέρνηση, θα διέκοπταν οι κομμουνιστάι την ένοπλη επίθεση για ένα διάστημα, αν αυτό ήθελε κριθή από τη διεθνή κομμουνιστική πολιτική χρήσιμο για κάποια επιτυχία σε άλλο σημείο του κομμουνιστικού μετώπου.

Άλλο πράγμα, που πρέπει να θεωρητά ως αξίωμα στις βασικές μας γραμμές μιας έθνικης πολιτικής είναι ότι τό Κ.Κ.Ε. δεν θα εγκαταλείψει τίς μεθόδους της ένοπλης βίας για την κατάληψη της άρχης, γιατί αυτό είναι μέσα στο καταστατικό του. Καθώς πολύ όρθά άπαντοδσε έδω και λίγες μέρες ένας έπιφανής ξένος στους ίσχυρισμούς των Έλλήνων κομμουνιστών ότι επιθυμούν την όμαλή δημοκρατική εξέλιξη «θα έπρεπε στην περίπτωση αυτή, να αλλάξετε όνομα γιατί κομμουνισμός σημαίνει τό αντίθετο». "Όσοι τώρα είναι κομμουνιστάι είναι όπαδοί της βίας" τη βία έξυμούν και αυτήν ύπόσχονται: ότι θα εφαρμοσουν.

Τρίτο πράγμα που πρέπει να μείνη έξω από τά θέματα πολιτικής αντίθεσής μας με τούς δεξιούς είναι ότι ό λαός πρέπει να είναι ξιωμας, τόσο ψυχικά όσο και οργανωτικά—, για να αντικρούση σε όποιονδήποτε στιγμή, μέσα σε όποιοδήποτε χωριό την κομμουνιστική προσπάθεια καταλήψεως της άρχης όσοδήποτε αίφνιδια και αν έκδηλωθή. Δεν πρέπει ποτέ να λησμονιέται, ότι ή φύλαξη του πολιτεύματος δεν είναι έργο των ένόπλων μόνο δυνάμεων αλλά του ίδιου του λαού. Δεν πρέπει σε κανένα σημείο της χώρας, όσοδήποτε μακριά απ' αυτό κι' αν βρίσκονται οι ένοπλες δυνάμεις να ύπάρχη ή έλαχίστη πιθανότητα, ότι θα μπορούσε και για μια στιγμή άκόμη να επικρατήσσει ή κομμουνιστική έξουσία.

Πρέπει ό λαός να αισθάνεται άπολύτως άσφαλής.

Μόνο όταν κατανοηθή ή λογική και ή αναγκαιότητα αυτών των άλλων, είναι δυνατόν να ίσθ κανείς καθαρά που σφάλει ή σημερινή Κυβέρνηση και να συμπεράνη τι πρέπει να γίνη.

Τό κύριο λάθος του Λαϊκού Κόμματος—τόν βασιλοφρόνων, θα έπρεπε να ποδμε άκριβέστερα—θα μπορούσε να διαπιστωθή περιεκτικά στο ότι «δεν πολεμούν τόν κομμουνισμό, αλλά τούς κομμουνιστάς» τούς σημερινούς και τούς χθεσινούς κομμουνιστάς και μάλιστα μόνο αυτός που είναι στην ύπαιθρο κι' αυτό μ' όλο που είναι φανερό, ότι δεν ώφελεί σε τίποτε να σκοτώσης έναν κομμουνιστή, όταν στο άναμεταξύ γίνονται δυό άλλοι.

Ένα άλλο σφάλμα τους με άμεσα άποτελέσματα είναι ότι στα χωριά της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας βάζουν πολλούς άριστερους και πρώην άριστερους στο δίλημμα ή να συλληφθούν και να ύποστούν τη συνήθη άγρια κακομεταχείριση και τόν έξευτελισμό ή να πάρουν τά βουνά, όπου μόνο σχηματίζοντας συμμορίες μπορούν να ζήσουν.

Άλλο σφάλμα των—και χρειάζεται πολλή συγκατάβαση για να χαρακτηριζεται ως σφάλμα ένα έθνικό έγκλημα—είναι ή ύποβοήθηση ή ή άνοχη των βασιλικών συμμοριών.

Πιστεύουν οι βασιλόφρονες στο ότι με την ώμη χρήση βίας θα έλθουν μια στιγμή που δεν θα γίνονται πλέον συγκρούσεις. Νομίζουμε, ότι ή σκέψη αυτή, έτσι περιοριζόμενη, είναι λογική, γιατί τώρα ή δύναμη του Κράτους είναι άρκετά μεγάλη, ώστε κάποτε θα ύπερισχύση. Αυτό όμως άκριβώς είναι και ό κίνδυνος: θα πέσουν έτσι στην άταπάτη, ότι κατέστειλαν τόν κομμουνισμό, ενώ τό άποτέλεσμα αυτό θα σημαίνει άπλως, ότι οι κομμουνιστάι ήττηθέντες κατέθεσαν προσωρινώς τά όπλα: δεν θα σημαίνει βεβαίως, ότι οι κομμουνιστάι θα είναι τότε λιγότεροι ή ότι μετά τούς νέους σημαντικούς έξευτελισμούς θα έλαττωθή τό πάθος και ή επαναστατική των διάθεση, ή ότι δεν θα ξαναπάρουν τά όπλα. Έτσι έγινε άλλωστε και με τη Συμφωνία της Βάρκιζας.

Άλλωστε ή σημερινή δίωξη γίνεται μόνο στην ύπαιθρο, ενώ τό κακό στα όργανωμένα κράτη πηγάζει πάντα από την Πρωτεύουσα. Στόν καιρό της κατοχής έπικεφαλής της κομμουνιστικής κινήσεως στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας ήσαν κομμουνιστάι από τά μεγάλα αστικά κέντρα. Σ' αυτά, άκόμη και τώρα που γίνεται έξω κυνηγητό και σκοτωμός, τά βιβλιοπωλεία, τά κιόσκια, τά πεζοδρόμια είναι γεμάτα από τόν τύπο της κόκκινης προπαγάνδας. Σ' αυτά ή βία της δεξιάς είναι μοναδική τροφή και την παρουσιάζει τόσο έξογκωμένη και άνατοιχιαστική, ώστε τίποτε δεν θα έξυπηρετοδσε καλύτερα τούς σκοπούς της. Γυρίζει έδω έλεύθερος ό άρχηγός του Κ.Κ.Ε., που διέτασσε να σταματήση ό πόλεμος έναντιόν των Ιταλών και ό δασίλογος συνεργάτης του κατακτητό πλουσιώτερος και προκλητικώτερος παρά ποτέ και τόν ιντιόν σκοτώνεται στην ύπαιθρο ό όποιοσδήποτε άλλος έαμίτης που έπεσε στο δόλωμα της άπάτης του ΚΚΕ μόνο και μόνο γιατί ήθελε να πολεμήση τόν έχθρο της Ελλάδος, που σε πολλές περιπτώσεις του ήταν έντελώς άδύνατο να μη πάη με τό ΕΑΜ και που τώρα θα ήθελε μια εύκαιρία να άποσπασθή από αυτό χωρίς να ταπεινωθή.

Τό φάρμακο δεν βρίσκεται στο να πολεμάη κανείς τούς κομμουνιστάς, αλλά στο να πολεμάη τό κομμουνισμό. Τό όπλο έναντιόν του κομμουνισμού είναι τό λαϊκό πολιτεύμα, τό λαϊκό κράτος ή πραγματική Δημοκρατία. Αν έξως τώρα ό κομμουνισμός μάζεψε τόσο εύκολα όπαδούς, άκόμα και άνάμεσα στους συντηρητικούς άγρότας, ή αίτία είναι ότι πολλοί από αυ-

τούς έχουν συνείδηση έχθρική προς τὸ Κράτος. Πολέμησαν ἡρωϊκὰ τὸν κα-
τακτητὴ, ἐκεῖ ὅμως ἐπρόκειτο γιὰ τὸ Ἔθνος· Καὶ ὁ λαὸς κάνει τὴ διάκριση
αὐτὴ χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ καταλαβαίνει.

Τὶ εἶναι τὸ λαϊκὸ πολίτευμα; Αὐτὸ δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ τὸ
ποῦμε ἐδώμὲ δυὸ λόγια. Προσπαθοῦμε νὰ τὸ ἐξηγήσουμε μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ
ἄρθρα τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ. Μποροῦμε ὅμως νὰ κάμουμε ἐδῶ φανερό·
πρῶτον, ὅτι τὸ πολίτευμά μας δὲν εἶναι λαϊκὸ, ὅτι δηλαδή, μ' ὄλον τὸν
κοινοβουλευτισμὸ, οὔτε ὁ λαὸς, οὔτε τὰ συμφέροντά του ἀντιπροσωπεύ-
ονται στὴν τάξη τῶν κυβερνόντων πολιτικά καὶ οἰκονομικά. Ἴδου μερι-
κὲς ἀποδείξεις:—Ἐνῶ ὅλοι αὐτοί, πού ἐννοοῦμε συνήθως μὲ τὴ λέξη
«λαὸς», ὅλοι δημοκρατικοὶ καὶ βασιλόφρονες, εἶναι ἐναντίον τῶν δοσιλό-
γων, ἢ πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν μολαταῦτα φρονεῖ τὰ ἀντίθετα καὶ 115
ἀπὸ αὐτοὺς ὑπέγραψαν ψήφισμα ὑπὲρ τῶν δοσιλόγων—ὅλος ὁ λαὸς, θὰ
ἔβλεπε εὐχόριστως νὰ διωχθοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὅσοι αὐτὴ τὴ στιγμή
ἀποτελοῦν τὴν πελατεία τῶν κέντρων τῆς πολυτελοῦς νυκτερινῆς διασκε-
δάσεως. Καὶ ὅμως, ἂν συλληφθοῦν ὅλοι αὐτοί, θὰ εὕρεθῃ, ὅτι δὲν εἶναι
ἄλλοι παρὰ οἱ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα διευθύνοντες σήμερα οἰκονομικά καὶ πολι-
τικά τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἀποδείξεις αὐτὲς εἶναι ἐντελῶς ὀρθές· μπορεῖ ὅμως εὐκολὰ νὰ
χαρακτηρισθοῦν ὡς χονδροειδεῖς καὶ κάπως δημοκοπικές. Ἴδου ὅμως
μερικὲς ἄλλες πού συγγενεύουν μόνον μὲ τοὺς ἀριθμούς:— Τιμὴ
βαμπακιοῦ 70 φορές ἢ προπολεμική, ἡμερομισθίου 80 φορές· τιμὴ
βαμβακερῶν (μετὰ τὸ πέρασμα δηλαδή τοῦ βαμπακιοῦ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ
βιομηχάνου καὶ τοῦ ἐμπόρου) 250 φορές ἢ προπολεμική. Αὐτὸ σημαίνει κέρ-
δος τοῦ κεφαλαίου 100 ο)ο μέσα στὸ χρονικὸ διάστημα τῆς βιομηχανοποιή-
σεως καὶ τῆς διαθέσεως, δηλαδή πάνω ἀπὸ 200 καὶ 300 ο)ο τὸ χρόνο. Συ-
χνὰ δὲ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ δὲν ἀνήκει κἂν στὸ βιομήχανον καὶ στὸν ἔμπορον
ἀλλὰ στὸς καταθέτας τῆς Τραπεζῆς, καὶ ἡ κλιμάκωση γίνεται ὡς ἑξῆς:
Τόκος πληρωνόμενος στὸν καταθέτη ἀπὸ τὴν Τράπεζα: 3 ο)ο· τόκος πλη-
ρωνόμενος ἀπὸ ἐκεῖνον πού δανεῖζεται 12 ο)ο· κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου
πού διαχειρίζεται τὰ χρήματα αὐτά, πάνω ἀπὸ 200 ο)ο πάνω στὰ ξένα
χρήματα. Ἡ μεγάλη ἀνωμαλία δὲν ἔγκειται στὸ ὅτι ὅλοι αὐτοὶ κερδίζουν
τόσα πολλὰ πού ἀνήκουν στὸ λαὸ καὶ μάλιστα στὸ ὅτι τὰ κερδίζουν μὲ
τὰ χρήματα τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀνωμαλία βρίσκεται στὸ ὅτι ἀποτελεσμα αὐτοῦ
τοῦ συστήματος εἶναι, ὅτι ἡ οἰκονομία μας δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ.

—Ἀπὸ τὸ 1936 ἔπαυσε ἐδῶ ὁ συναγωνισμὸς τῆς ἀτομικῆς πρωτο-
βουλίας στὸ ἐμπόριο, στὴ βιομηχανία, στὶς Τράπεζες. Το κέρδος εἶναι ἀσ-
φαλὲς ὅχι ἂν εἶσαι ἱκανὸς νὰ εὕρης τὸ προσφορώτερον ἐμπόρευμα καὶ ἂν
τὸ μεταφέρῃς καὶ τὸ διανεμῃς μὲ τὸν φθηνότερον τρόπο, ἀλλὰ ἂν εἶχες
δυναμικότητα πρὶν ἀπὸ τὸ 1936.

—Ἄν υποθέσουμε ὅτι ἡ διαθέσιμη ἀγοραστικὴ δύναμη τοῦ ἀγρο-
τικοῦ πληθυσμοῦ σὲ βιομηχανικά προϊόντα εἶναι δώδεκα ἑσκατομμύρια
προπολεμικῶν δραχμῶν καὶ ὅτι τὸ κέρδος τῶν βιομηχάνων, τῶν ἐμπόρων
ἦταν—ὅπως προπολεμικά—τὰ 5 δισεκ. δρχ. τότε θὰ μπορέσουν νὰ πουλη-
θοῦν στὴν ὑπαίθρο προϊόντα ἀξίας 7 δισεκ. δρχ. μόνον. Αὐτὸ σημαίνει λιγώ-
τερα ἄροτρα, λιγότερες ἀντλίες, χειρότερα αὐλάκια, λιγότερο νερό, λιγότερο
λίπασμα,.... δηλαδή ἐλάττωση τῆς παραγωγῆς. Σημαίνει ἀκόμη ἐλάττωση
τῶν ἐργατῶν τῆς βιομηχανίας. Μικρότερη γεωργικὴ παραγωγή σημαίνει σμί-
κρυνση καὶ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ ἀντίστροφα. κ.ο.κ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀντιλαϊκὸ κράτος, πού τείνουν τώρα νὰ μονιμοποιήσουν
στὴν Ἑλλάδα οἱ οἰκονομικοὶ κύκλοι πού διευθύνουν σήμερα τὴν οἰκονομία
μας καὶ πού ἔχουν ὅλοι τους τώρα μεταβληθῇ—σὲ «ἐπιχειρηματίες τοῦ στέμ-
ματος». Ἄν αὐτοὶ ἐπικρατήσουν ἢ παραγωγή εἶνε ἀδύνατον νὰ βελτιωθῇ καὶ

ἢ λαϊκὴ ἐξαθλίωση θὰ παράγῃ καθημερινὰ πολὺ περισσότερους κομμουνι-
στάς ἀπὸ ὄσους θὰ σκοτώσῃ ἢ θὰ φυλακίσῃ τὸ κόμμα τῶν βασιλοφρόνων·
ὄχι δὲ μόνον ἢ ἐξαθλίωση· ἀλλὰ κυρίως τὸ ὅτι ὁ πτωχὸς δὲν θὰ βλέπει καμ-
μιὸ θέληση ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ βελτιωθῇ τὴ θέση του, γιὰ νὰ μὴ δυσαρεστηθῇ ὁ
πλοῦσιος.

Μὲ τὸ σημερινὸ σύστημα τοῦ ὑψηλοῦ κέρδους εἶνε φανερό ὅτι μπο-
ροῦν νὰ γίνουν μόνον τὰ πράγματα πού ἀφίνουν τὸ ἄμεσον ὑψηλὸ κέρδος.
Ποιά ὅμως καὶ πόσα τέτοια πράγματα σηκώνει ἢ πιωχὴ Ἑλληνικὴ οἰκο-
νομία; Δὲν θὰ γίνῃ τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα πού χρειάζεται ὁ πτωχὸς ἀγρότης:
οὔτε ὁ δρόμος πού θὰ συνδέσῃ τὸ χωριὸν του μὲ τὸ ἐθνικὸ δίκτυον, οὔτε τὸ
κοινοτικὸ ἰατρεῖον, οὔτε τὸ ξηραντήριον τοῦ καλαμποκιοῦ, ὁ μύλος, τὸ συ-
νεργεῖον ἐπισκευῆς τῶν γεωργικῶν μηχανημάτων...θὰ γίνουν μόνον ἐκεῖνα
πού χρειάζεται ἢ ἀστική κατανάλωση καὶ λίγα ρούχα μόνον γιὰ τὴν ὑπαίθρο.

Ἄν δὲν ἀντικατασταθῇ τὸ σύστημα αὐτὸ μ' ἓνα ἄλλο καμωμένο γιὰ
τὸ λαὸ, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἑλληνικὴ οἰκονομία· οὔτε μεγάλα κεφάλαια θὰ
μᾶς δοθοῦν πολλὰ καὶ ἂν μᾶς δοθοῦν, θὰ σπαταληθοῦν πολὺ γρήγορα γιὰ-
τί ἂν δὲν ἐλαττωθῇ τὸ κόστος δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀγορασταὶ τῶν βιομηχα-
νῶν πού θὰ ἴδρυσθῶν. Ἡ Ἀμερικὴ ἔγινε ὅτι σήμερα εἶναι μόνον ἀπὸ τὴ στιγ-
μὴ πού κατώρθωσε νὰ φθηνώσῃ τὰ προϊόντα της καὶ ἡ προσπάθειά της αὐ-
τὴ τὴ στιγμή—μὲ τὸν ἔλεγχο τῶν τιμῶν πού ψηφίσθηκε ἢ συνέχισέ της γιὰ
ἓνα ἀκόμα χρόνον—εἶναι ἀκριβῶς νὰ τηρήσῃ χαμηλά, πολὺ χαμηλά τις τιμές
ἄρα καὶ τὰ ἄμεσα κέρδη τοῦ κεφαλαίου.

Ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ δὲν μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἕως αὐτὴ τὴ
θεωρία, ὁ δὲ πτωχότερος δὲν καταλαβαίνει οὐδὲ ἀπὸ τοὺς ἀριθμούς· ὅμως
ἢ πείρα δείχνει ὅτι ἔχει τὴ διαίσθησιν τοῦ ὅτι τὸ κράτος μας δὲν εἶναι λαϊκὸ
καὶ μάλιστα καταλογίζει στὴ διοικοῦσα οἰκονομικὴ τάξιν περισσότερα ἀπὸ
ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὅποια εἶνε πραγματικὰ ἔνοχη.

Ἐνα κράτος ὅμως πού κυβερνᾶται ἀντιλαϊκὰ θὰ κἀν διαρκῶς κομ-
μουνιστὰς τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου δηλαδή ἐχθροῦς τοῦ κράτους, ἀναρχικοῦς,
εἴτε σκοτῶνει μερικοὺς ἀπὸ αὐτοὺς, εἴτε ὄχι.

Ἡ τάξιν πού μᾶς διοικεῖ οἰκονομικά δὲν εἶναι μόνον ἐγωῖστικὴ. Εἶνε
ἐπὶ πλέον ὀκνηρὴ καὶ ἀμαθὴς. Δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ κομμουνιστι-
κῆς σοσιαλιστικῆς καὶ δημοκρατικῆς οἰκονομίας. Μιὰ δημοκρατικὴ οἰκονομία
δὲν ἀποκλείει τὸ ἀτομικὸ κέρδος, μόνον πού τὸ στηρίζει στὴ γενικὴ εὐημερία
τοῦ λαοῦ, στὸ νὰ ἔχουν ὅλοι δουλειά· δηλαδή νὰ παράγουν αὐξάνοντες τὸν
πλοῦτον. Αὐτὸ εἶναι καὶ σὲ μᾶς δυνατό καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ, ἂν δια-
νέμεται σὲ ὄλους ὁ παραγόμενος πλοῦτος. Εἶναι ἀδύνατον ἂν δὲν διανεμέ-
ται. Ἡ οἰκονομικὴ ὀλιγαρχία πού σήμερα μᾶς κυβερνᾶ θέλει νὰ κρατῇ τὸ
μέγιστον μέρος γιὰ τὸν ἑαυτὸ της.

Αὐτῆς τῆς τάξεως εἶνε ὄργανον τὸ βασιλικὸν κόμμα. Αὐτὴ εἶνε ἢ τὰς
πού θὰ φτιάξῃ τὸν κομμουνιστὴν καὶ κατόπιν θὰ στέλνῃ τὸν χωροφύλακα νὰ
τὸν σκοτώσῃ. Εἶνε ἢ μέθοδος πού δὲν θὰ ἔξῃ ποτὲ τέλος.

ΓΕΩΡΓ. Δ. ΣΙΔΕΡΗ

τ. Υπουργού—Βουλευτού *Αθηνών

ΠΡΟΣ ΑΝΩΜΑΛΙΑΣ

Αί έκλογαί της 31 Μαρτίου έδημιούργησαν εις πολλούς την έλπίδα, ότι ή ίσχυροτάτη πλειοψηφία των συνεργαζομένων πολιτικών κομμάτων θα ήδύνατο να χαράξη την όμαλήν όδόν, ήτις θα έφερε τον τόπον εις την γαλήνην, την εργασία και την βαθμιαίαν ανάρρωσιν της έθνικης οικονομίας. Εις πολλούς. Διότι οί όλιγοί, οί γνωρίζοντες βαθύτερον πρόσωπα και πράγματα, ιδέας και τάσεις κάθε άλλο παρά τοιαύτην έλπίδα είχαν. Ο άπολογισμός του τριμήνου έργου της Κυβερνήσεως διέψευσε την έλπίδα των πολλών. Απεγοήτευσε και τους φανατικώτε- ρους όπαδούς της.

Η μέχρι τουδε άποτυχία της Κυβερνήσεως εις όλον το πεδίο της δράσεώς της όφείλεται βεβαίως έν μέρει εις τας δυσχερείς και έναντιότητας, που περικλείουν έσωτερική και έξωτερική κατάστασις. Κυρίως όμως είναι άποτέλεσμα του άπροετοιμάστου της πλειοψηφίας προς άνάληψιν της άρχης και κυριώτατα της όρμης, που έξαλείφει πδσαν άλλην, προς όσον το δυνατόν ταχύτεραν έπαναφοράν του Βασιλέως. Η πλειοψηφία πράγματι δέν πιστεύει, ότι έπανερχομένου του Βασιλέως, θα καταστή εύχερέστερον το έργον της πάσης φύσεως ανασυγκροτήσεως της χώρας. Έκτελει άπλως ύπόσχεσιν προεκλογικήν, ήτις, καθ'ά ή ίδια συνεχώς τονίζει, άποτελεί την κυρίως, άν μή και μόνην, άποστολήν της.

Ματαίως έως τώρα ή Αντιπολίτευσις προσπάθησε να πείση, ότι έπάνοδος του Βασιλέως βάσειμονοπλεύρου δημοψηφίσματος είναι χειρίστη

λύσις διά την ύπόθεσιν που ύποστη- ρίζει ή συμπολίτευσις, διαιώνισις και έκτρέχυνσις της πολιτικακής διενέξε- ως και όλεθρος διά την χώραν. Το έγκριθέν υπό της πλειοψηφίας ψήφι- σμα, αντί να στέρξη, αντιθέτως θα λύση τους άσκούς του Αιόλου εις άλλεπαλλήλους και καταστρεπτικές καταγιδας.

Η Κυβέρνησις, άστοχήσασα εις την άποκατάστασιν της δημοσίας τά- ξεως, στερουμένη προγράμματος οί- κονομικής ανασυγκροτήσεως, την πα- ρασκευήν του όποιου αναμένει από το συμβούλιον ανασυγκροτήσεως, όρρωδούσα πρό των έμποδίων διά την δικαίωσιν των έθνικων διεκδική- σεων, πιεζομένη και συνθλιβομένη από τας αξιώσεις του άπειθάρχου κόμματος και τας ένδοκυβερνητικές προστριβάς, προσκόπτουσα εις πα- ρευβάσεις, που ανακόπτουν την ίκα- νοποίησιν των κομματικών απαιτή- σεων, ζητεί άγωνιωδώς διεξοδόν. Και την εύρίσκει εις το όλισθηρόν και επικίνδυνον πολιτικόν πεδίο.

Έλλειψις όμως προγράμματος οίκονομικού, πίεσις του κόμματος, μινουερές Δημοψήφισμα, έπιδεινω- σις της δημοσίας άσφαλείας, έκκα- θαρίσεις ύπαλλήλων, άσάφεια κα- τευθύνσεων, δέν οδηγούν προς όμαλό- τητα, αλλά προς άνωμαλίας ποι- κίλιας, των όποιων τό είδος και την έκτασιν ούδεις δύναται να προΐδη. Και επί των ένδεχομένων τούτων έ- φιστάμεν την σοβαράν προσοχήν και μελέτην της Κυβερνήσεως και της Βουλής και ιδίως της τελευταίας, ή όποία έχει την ούσιαστικήν ευθύ- νην άπέναντι του Έλληνικού Λαού.

Ι. Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγ. Πανεπιστημίου *Αθηνών

ΠΑΙΔΕΙΑ & ΕΞΩΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Άγωγή και Παιδεία.

Ο λόγος για την έξωσχολική άγωγή δέν μπορεί να γίνη χωριστο από την παι- δεία, γιατί ένα είναι το πνεύμα και το έρ- γο της άγωγής και της παιδείας. Η άγωγή και ή παιδεία έρχονται να βοηθήσουν τον άνθρωπο να γεννηθί άλλη μιá φορά, όχι φυσικά αλλά πνευματικά. Και άν για την φυσική γέννηση του παιδιού πρέπει οί γεν- νήτορες να σέβονται και να αγαπούν ό ένας τον άλλον, για την πνευματική του γέννηση είναι άνάγκη να λειτουργή άκέ- ραια ό νόμος της άγάπης. Άγωγή και παι- δεία δέν είναι τίποτα άλλο παρά άγάπη προς το νέο, προς τον άγίνωτο άκόμα πνευ- ματικά άνθρωπο. Και όπως ύπάρχει μιá δεοντολογία της φυσικής ζωής, ή υγιεινή, όμοια ύπάρχει και μιá δεοντολογία της πνευματικής ζωής του ανθρώπου, ή παι- δεία. Πραγματικά ή παιδεία είναι ή τέχνη ν' ανασταίνη ό ώριμος άνθρωπος με την άγάπη του μέσα στην ψυχή του άνώριμου ανθρώπου τη μορφή του πνεύματος, που είναι έμφυτη και ταιριαστή σ' αυτόν. Η μεγάλη δυσκολία της τέχνης αυτής είναι, ότι πρέπει να κρατήση τη φυσική πορεία της ψυχής του παιδιού, να μη της γεννήση χάσματα, αλλά δίχως βία και χάσματα να οδηγήση το παιδί από το φυσικό άνοιγμα της ψυχής του στο πνευματικό της άνά- πτυγμα. Τούτο πάλι γίνεται έλεύθερα από τον άνθρωπο σε άνθρωπο με την άγάπη που πρέπει να παρακολουθί όλη τη λειτουργία της άγωγής και της παιδείας. Ο άληθινός μορφωτής εμπνέεται κυρίως και κατευθύ- νεται από μεγάλα αίσθηματά παρά από κανόνες ή καμμιά παραδομένη τεχνική. Το πνεύμα δέν χύνεται από την μιá ψυχή τήν άλλη, όπως το νερό από το ένα πιθά- ρι στο άλλο. Το πνεύμα του ώριμου πρέ- πει να ξυπνήση μέσα στην άνώριμη ψυχή το δικό της πνεύμα και να το βοηθήση, ώστε να αυτοδημιουργηθί κι' εκείνο άπ' άρχής και να λάβη τον όρθό του δρόμο. Πρέπει με την παιδεία ν' άνοιξη μέσα στην ψυχή του νέου ανθρώπου ή πηγαία δύνα- μη της ψυχής του και ν' άρχιση έλεύθερα να ρέη ώσαν καθορή πηγή ύδατος και ζωής. Παιδεύομαι θα είπή αναπτύσσομαι κατά τον έσωτερικό νόμο της μορφής, όπως αναπτύσσεται ή μορφή του φυτού από το σπόρο της. Παιδεύομαι δέν σημαί- νη μαθαίνω γράμματα. Τα γράμματα και όλα τ' άλλα είναι άπαραίτητοι όροι για να άρχισω να παιδεύομαι. Πέρα από τά γράμματα ύπάρχουν οί αξίες του πνεύματος που είναι τά άποράβια όξιώματα για κάθε άληθινή παιδεία. Μ' αυτές τις αξίες του πνεύματος δουλεύει ή παιδεία το νέο

άνθρωπο και τον εισάγει μέσα στο πολιτι- σμό του έθνους του. Με τον πολιτισμό του έθνους, ό όποιος είναι άποκρυσταλλωμέ- νος μέσα στις μεγάλες όξίες της ζωής, μ' αυτόν μορφώνει τον άνθρωπο ή παιδεία. Ο πολιτισμός του ελληνικού έθνους είναι κατ' έξοχήν ανθρωπιστικός, δηλ. όλα τά μεγάλα έργα του ρυθμίζονται από την ιδέα του ανθρώπου, και άκόμα από την ιδέα του άγαθού. Δίπλα σ' αυτήν την ιδέα του ανθρώπου, ή όποία είναι ταυτόσημη με την ιδέα του Έλληνα, δέν μόρρεσε στην Ελλάδα να σταθί κανένα είδωλο. Όλα τά είδωλα, τάλλα δηλαδή ιδανικά και τά δόγματα, έπεσον. Η ιδέα όμως του Έλληνα, ταυτισμένη με την ιδέα του αν- θρώπου, αυτή είναι κυρίαρχη μέσα στο πνεύμα του ελληνικού πολιτισμού. Αυτή πρέπει να είναι και ή ιδέα της σημερινής ελληνικής παιδείας.

2. Η νεότης.

Για την άγωγή και την παιδεία ό αν- θρώπος ύπάρχει ως δυνατότητα, δέν είναι ποτέ έτοιμος, αλλά γίνεται πάντοτε. Τούτο όμως ίσχύει ιδιαίτερα για τη νεότητα. Ο νεος άνθρωπος, αυτός κυρίως είναι άπειρη δυνατότητα. Για τούτο και ή νεότης ρέ- πει προς όλα άπ' άρχής. Τούτο δέν είναι μόνον έπιπολαιότητα, αλλά και κάτι βαθύ- τερο—είναι τάση προς καθολική εικόνα της ζωής. Οί νέοι δέν αγαπούν τόσο την αναλυτική σκέψη, όσο την καθολική εικόνα για τον κόσμο—και όσο αγαπούν τη δράση. Έτσι έξηγεΐται και γιατί ή νεότης από μέσα της εναντιώτεται έναντίον της ξηρό- τητας και της τυπικής λογικής. Έπισης άν- αμφισβήτητη είναι και ή αισθητική τάση, που έκδηλώνεται με πολλές μορφές στην νεότητα. Κι' όύτη είναι ένδειξη για τη βα- θύτερη άνάγκη που κινεί την ψυχή της νεό- τητας να σχηματίση εικόνα γενικώτερη για τη ζωή και τον κόσμο. Πραγματικά όμως ή ύτογνωσία της νεότητας άρχίζει τη στιγμή που οί νέοι κοΐνε τά ποιήματά τους, τη στιγμή που παύουν τον πρόχειρο οίσητικό τους ένθουσιασμό, και κατ' ού- σίαν κοΐνε όλες τους τις γνώμες και ιδέες. Τότε άρχίζουν να καταλοβαίνουν και κάτι από πραγματική τέχνη, τότε άποζητούν και πραγματική έπιστήμη. Ως τη στιγμή αυτή έπιρατεί μέσα στην ψυχή της νεό- τητας ή είδωλολατρεία. Η παιδεία πρέπει να οδηγήση την νεότητα πέρα άπ' όύτην την άπλη είδωλολατρεία, και να ίκανοποιήση την έσωτερική άνάγκη της ψυχής και του πνεύματος, που λέγεται μόρφωση, κι' άπ' αυτήν να προχωρήση και προς την τάση και την άνάγκη που λέγεται έρευνα. Πραγ-

ματική γνώση και καθαρό αισθητικό βίωμα, αυτά πρέπει να πρόσφέρη στη νεότητα ή παιδεία—δεν πρέπει να φυτεύη δόγματα μέσα στην ψυχή της νεότητας. Διαφθερούμε το νέο—δταν τόν μαθαίνουμε να εκτιμή όπωσδήποτε περισσότερο όποιον σκέπτεται όμοια μ' αυτόν παρά έκείνον πού σκέπτεται διαφορετικά απ' αυτόν. Ο νέος πρέπει να συνθιζή να εκτιμά—όχι ν' άκολουθή—και τήν άλλη γνώμη—άλλιώς γίνεται φανατικός, έμπαθής και μεταβάλλεται σε όργανο. Όλα όμως τα μέσα με τα όποια γίνεται η μόρφωση και η παιδεία των νέων πρέπει να κατατείνουν να δώσουν χαρούμενη εικόνα και θέα της ζωής. Τουτό είναι κάτι όλοτελα ελληνικό—η χαρούμενη αντίληψη για τη ζωή.—Κι' όμως έχει σχεδόν όλοτελα χαθή μέσα από τήν εκπαιδευτική μας προσπάθεια. Γνωστική, αισθητική και πρακτική μόρφωση του νέου—όλα αυτά θέλουν να τόν βοηθήσουν να προχωρήση συνειδητά από τήν κατάσταση της άπλης νεότητας—πού είναι ένα όδρο της ζωής—στην κατάσταση της ώριμότητας. Αυτό πάλι είναι κάτι πού δεν τόν λαβαίνει κανείς—όπως λαβαίνει τή νεότητα,—άλλα τό άποχτάει με άγώνα. Η ώριμότητα είναι μορφή πού γίνεται μέσα μας με άγώνα—από τή δυνατότητα της νεότητας.

3. Ο λόγος.

Ο λόγος—αυτός πού είναι πάντα έν αρχή των πραγμάτων—ό ίδιος είναι και η αρχή της παιδείας και της άγωγής. Και κάτι περισσότερο άκόμα, αυτός είναι ό αντικειμενικός δημιουργός της παιδείας. Ο μορφωτής έρχεται να φέρη τό λόγο στην ψυχή του νέου. Αυτός ό λόγος θα γίνει σάρκα μέσα στην ψυχή του. Και γίνεται πράγματι ουσία ό λόγος μέσα στην ψυχή της νεότητας, όταν δεν είναι άλλος ό λόγος και άλλη η ζωή. Με τó λόγο έρμηνεύει όλα τα πράγματα ό δάσκαλος, μ' αυτόν άρχίζει και μ' αυτόν τελειώνει. Ο λόγος όμως για να ειπωθή, ν' άνακωνωθή γίνεται λέξη. Πόση ζωή, πόση προσωπική αξία θα περάση μέσα από κάθε λέξη, τουτό είναι πού ζωντανεύει τó έργο της παιδείας, τουτό είναι πού γεννάει άλλη μιá φορά τή λέξη. Έτσι ξαναγεννιώνται οι λέξεις μέσα στη λειτουργία της παιδείας, όπως ξαναγεννιώνται και μέσα στα μεγάλα έργα της τέχνης και του πνεύματος. Έτσι ξαναγεννήθηκαν οι λέξεις του ελληνικού λαού, άλλοτε με τήν κοινή Διαθήκη, κι' έγιναν ζωή, έλαβαν ουσία.

4. Η μοίρα.

Ο λόγος όμως της παιδείας—όπως και γενικά ό λόγος—δταν φθάση σ' ένα σημείο συναντάει τή μοίρα του λαού. Άν είναι πραγματικός λόγος θα τήν σεβασθή και θα τήν άγνωρίση, δεν θα προσπαθήση να τήν άποσυνθέση, για να ειπή τάχα στον

τρόφιμο της παιδείας ότι τόν διαφωτίζει. Η μοίρα άλλωστε του ελληνικού λαού δεν είναι ένασκαεινό FATUM, άλλα κάτι ιστορικά δοκιμοσμένο, είναι ιστορικά δοκιμασμένη κληρονομία, έντολη δοσμένη στο λαό από τήν ιστορία του. Και τού είναι δοσμένη για να μπορή με τήν πάλη προς αυτήν τήν ίδια τήν μοίρα του να καρδίζη πάντοτε τήν έλευθερία του. Μοίρα είναι η πραγματικότητα των αντιθέσεων, έσωτερικών και έξωτερικών, όπου μέσα ζή ό ελληνισμός. Η παιδεία και η άγωγή έρχονται να βοηθήσουν τó λαό να συνιρέση μέσα του αυτές τις αντιθέσεις, να τις φέρη σε ζωντανή ένότητα μέσα του, σωτήρια κάθε φορά για τή ζωή του. Από κοποια μάλιστα άποψη η μοίρα αυτή είναι λόγος, επωμένος στο λαό από τó στόμα της ιστορίας του. Με τήν παιδεία και τήν άγωγή—άλλα και με άλλη του τήν άλλη ζωή—ό λαός μας πρέπει να έξουσιάζη δημιουργικά αυτή του τή μοίρα—όχι να τήν διαφωτίση τάχα λογικά—ότι να ζητήση να βάλη στη θέση της τίποτα άλλο άφρημένο, τάχα πανανθρώπινο. Η μοίρα είναι η άναπότρεπτη συγκεκριμένη έντολη πού λαβαίνει ό λαός μας από τήν ιστορία—να μνή έδώ, να μορφώνη πολιτισμούς, να μάχεται τούς βαρβαρους, πού τόν άπειλούν και τόν προσβάλλουν, και να κρατάη τή θέση του.

5. Η ιστορία.

Υπάρχει λοιπόν λόγος ζωής η παιδεία των Έλληνοπαίδων να στηρίζεται πρώτιστα στο έδος της ιστορίας μας. Αυτό τó έδος και τά νοήματα του πρέπει να έχουν τά πρωτεία—και όχι κανένα άλλο άφηρημένο και κενό ιδεολόγημα—πού παρουσιάζεται ως εσχατολογία του μέλλοντος. Τó άόριστο και άβέβαιο μέλλον δεν μπορεί να βοηθήση στον προσανατολισμό ή να γίνει οδηγός για τήν παιδεία. Η άπλη ιστορία όμως δεν άρκει, ούτε τα άπλη ιστορικά νοήματα και παραδείγματα, όσο μεγάλα κι' αν είναι. Πρέπει η παιδεία μας να προσπαθήση να φέρη τήν ιστορία και τά νοήματά της κατ' εούθειαν στο πύρον. Άλλωστε ιστορία δεν είναι ούτε τó απλό παρελθόν, ούτε τó κενό μέλλον, άλλα η δύναμη ν' άποθανατίζεται και τó ένα και άλλο μέσα στο παρόν, μέσα στη ζωή του άτόμου και του συνόλου. Τó άληθινό παρόν της ζωής και του πνεύματος δεν είναι τó κενό σημείο μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος, άλλα η ίδια η ζωή με τó πλήρωμά της—με τήν πούλυτη αξία πού έχει. Ένώπιον αυτής της ζωής διαβαίνουν οι καιροί άλλη μιá φορά ως ιστορία. Και ένωπιον αυτής λαβαίνει τó μέλλον μορφή. Αυτή είναι πού μορφώνει και τó παρελθόν και τó μέλλον. Αυτή όμως η ζωή χρειάζεται δούλεμα, χρειάζεται παιδεία, για να μπορή να μορφώνη τó μέλλον και να κρατάη στη μνήμη της—όπως αξίζει—και τó

παρελθόν. Ούτε λοιπόν ό προφητισμός του μέλλοντος, ούτε τά κενά του ιδεολογήματα, ούτε ό εηρής ιστορισμός έπιτρέπεται να γίνουν οι ρυθμιστές της παιδείας. Άλλο πράγμα είναι η έγνοιια μας για τó μέλλον και άλλο είναι η πρόληψη της ιδεολογίας, η δεισιδαιμονία και η τυφλότης ν' ακολουθή κανείς συστήματα, πού προδιαγράφουν κατá γράμμα ταχα τó μέλλον του κόσμου και να πιέζη, να έκβιάζη τούς νέους να τά άκολουθούν και να φθάση μάλιστα ν' άπειλή και να φονεύη έκείνους πού δε θέλουν να ή άκολουθήσουν. Άλλο πράγμα πάλι είναι η ιστορία κι' άλλο ό ιστορισμός. Ιστορία είναι να έχη κανείς ζωντανή μνήμη για ό,τι μεγάλο και δημιουργικό είναι έγνε μέσα στο λαό μας. Ένώ ιστορισμός να στρέφη κανείς όλη τή ζωή προς τά πίσω. Η ιστορία αξίζει, όταν φέρη στο φώς τά αίτια πού όδηγησαν τήν Ελλάδα κατά διαφόρου καιρούς να μορφώση θεσμούς πού έκλεισαν μέσα τους μεγάλους πολιτισμούς. Τó πνευματικό περιεχόμενο του έθνους, τó νόημα των μεγάλων του πολιτισμών, αυτό πρέπει να κρατήσωμε ζωντανό στη μνήμη μας και με αυτό να μορφώσωμε τή νέα μας γενεά. Μόνον με τó πνευματικό περιεχόμενο του έθνους είναι δυνατόν να ψηλαφίσωμε με κάποια ασφάλεια και τó μέλλον—να προχωρήσωμε παρά πέρα—και ν' αντίσταθούμε και ν' άνθεξωμε ήθικά σε τóσους άγώνες πού περιμένουν τó έθνος. Ό,τι μεγάλο έχει ό ελληνισμός από τήν αρχή της ιστορίας του ως σήμερα, οι μεγάλοι μύθοι του έπους με τις αιώνιες μορφές των ανθρώπων και των θεών, η αρχαϊκή τέχνη και φιλοσοφία, τó μεγαλειό και ό μύθος της κλασικής έποχής, τó μεγαλειό και ό μύθος του Μεγάλου Άλεξάνδρου, όλος ό πολιτισμός της άλεξανδρινής έποχής, ό μύθος και ό λόγος του χριστιανισμού, δουλεμένος με τή φιλοσοφία των Έλλήνων, τά χρόνια χρόνια της βυζαντινής αυτοκρατορίας με τή δόξα των πολέμων κατá τών βαρβάρων και με τά άλλα έργα του πολιτισμού πρό παντός με τή βυζαντινή τέχνη, η μεγάλη έποχή της τουρκοκρατίας, μεγάλη γιατί μέσα εκεί γεννήθηκε άλλη μιá φορά ό ελληνισμός, άνδρώθηκε ό νέος ελληνισμός, τέλος τó είκσιον ένα και η τελευταία τριακονταετία, πρό παντός τó γεγονός και ό θρύλος του άλβανικού μετώπου, όλα αυτά συμβολίζουν τó άμέτρητο πραγματικό και πνευματικό βάθος πού πρέπει να λάβη η ελληνική παιδεία. Είναι τó άμέτρητο πνευματικό και ήθικό περιεχόμενο όλου του ελληνικού έθνους.

6. Τó πνεύμα της όλότητας.

Αυτό τó ένα πνεύμα, πού διέπει τόν ελληνισμό από τήν αρχαιότητα ως σήμερα, πρέπει να γίνεται με τήν άγωγή και τήν παιδεία οικείο στον καθένα και κοινό σε όλους. Πραγματικά τó ένα αυτό πνεύμα

είναι δύναμη μέσα στον κάθε Έλληνα, άρκει μονάχα να τó ξυπνήση ό μορφωτής με τó λόγο και τó παράδειγμα—και άρκει τó κράτος να τó ξυπνήη κάθε στιγμή με τά μέτρα του και τή, στοργή του. Παιδεία και κράτος πρέπει να έχουν τó άτομο και τó έθνος προς τó πνεύμα της όλότητας. Με τó πνεύμα της όλότητας πρέπει να γίνεται η μορφή και η δημιουργία. Η όλότητα όμως δεν είναι ποσοτική έννοια, άλλα ποιοτική. Η όλότητα δεν μοιράζεται—όπως η μάζα. Η όλότητα είναι άδιαιρέτη ένότητα ζωής και πνεύματος, ενώ η μάζα σπάζει τήν όλότητα, η καλύτερα βάζει τόν έαυτό της έξω από τó πνεύμα της όλότητας. Τό πνεύμα πάλι της όλότητας και η εργασία του λαού πάνε, πρέπει να πηγαίνουν παράλληλα, πρέπει να ένώνονται με βαθια άγάπη. Άπ' αυτήν τήν άγάπη είναι πού γεννιούνται τά μορφα και τά καλά έργα. Άπ' αυτήν γεννήθηκε τó έπος της Άλβανίας. Η παιδεία όμως προς τó πνεύμα της όλότητας είναι άδύνατο να γίνει άλλια παρά με τó ίδιο τó πνεύμα της όλότητας—όχι με ξένα πνεύματα, ούτε με πρόχειρα σχέδια.—Τó πνεύμα της όλότητας καθαγιαζει και τήν ταπεινώτατη εργασία μέσα στη ζωή του λαού. Δίχως αυτό τó πνεύμα δεν υπάρχουν οι νά, δεν υπάρχει ένότητα ζωής. Και η πολιτεία η ίδια πρέπει να στηρίζεται σ' αυτό τó πνεύμα, άλλιώς ένώνει τó λαό συμβατικά, έξωτερικά. Τά έργα και τó πνεύμα της πολιτείας πρέπει να τείνουν να σβήσουν όχι τή διαφορά της αξίας μεταξύ των ανθρώπων, άλλα τή άισφρα και τή διάκριση κατώτερης και άνώτερης εργασίας, τή διάκριση των ανθρώπων με άλλα κριτήρια, παρακτός από τήν προσωπική των αξία. Όταν οι άνθρωποι μιáς πολιτείας χωρίζονται με ταξική συνείδηση ό καθεννας, όταν ό εργάτης και ό εργοδότης άποκόβεται από τήν όλότητα, τότε ό εργάτης γίνεται μάζα, ό εργοδότης εκμεταλλεύτης, και η όλότητα χάνεται. Όλα τά στοιχεία της ζωής, όλοι όσοι δημιουργούν, είτε με τó σώμα είτε με τó πνεύμα, πρέπει να συγχωνευθούν μέσα στο πνεύμα της όλότητας. Τό πνεύμα τουτό πρέπει να πνή μέσα σ' όλη τή λαϊκή κοινότητα. Αυτό να έμπνέη τήν παιδεία και τήν πολιτεία, αυτό να όμιλή μέσα από τά βιβλία των παιδιών, αυτό μέσα από τήν ψυχή του δασκάλου, σ' αυτό να έθίζονται τά παιδιά.

7. Έξωσχολική άγωγή.

Τό σχολείο όμως δεν είναι τó μόνο όργανο της άγωγής και της παιδείας. Ο τύπος και όλα τάλλα σύγχρονα τεχνικά μέσα, πού είναι στην ύπηρεσία του λόγου, όπως είναι τó ραδιόφωνο, επίσης τά θεάματα καιέατρα είναι δυνατόν να γίνουν και πρέπει να γίνουν πηγές άγωγής και παιδείας. Άπ' όλα αυτά τά κέντρα πρέπει να

διαχέεται το πνεύμα της ελληνικής παιδείας, πού δεν είναι άλλο παρά το πνευματικό περιεχόμενο του έθνους. Το αποτέλεσμα άλλωστε κάθε προσπάθειας μέσα στο σχολείο κινδυνεύει να εξαφανίζεται, αν δεν υπάρχει έξω από το σχολείο, μέσα υπάρχη έξω από την κοινωνία, δηλαδή στην κοινωνία, διάχυτη ή προσπάθεια προς τους ίδιους σκοπούς. "Ο,τι αντικειμενικά φαίνεται μέσα στην κοινωνία, ο λόγος και η πράξη μέσα στους άλλους τομείς της ζωής, μορφώνει περισσότερο — παρεμφερώνεται όμως όταν αντικείται ο ίδιος διδάσκειται μέσα στο σχολείο. Η έξωσχολική αγωγή απλώνεται μάλιστα ο ίδιος τις ηλικίες, γιατί ο άνθρωπος μορφώνεται ο ίδιος του τη ζωή. Αλλά και οιαδήποτε άλλη προσπάθεια έξωσχολικής αγωγής και δημιουργίας κέντρων εργασίας για τη νεότητα πρέπει να εμπνεύεται από το ίδιο πνεύμα που κινείται και η παιδεία. Είτε τον αναλφάβητισμό πρόκειται να εξαλείψουμε, είτε υγιεινή να διδάξουμε, είτε τη θρησκεία θαλήσουμε να του έρμηνεύσουμε, είτε την ιστορία — πρέπει πάντοτε να εμπνεόμαστε από το πνευματικό περιεχόμενο του έθνους. Το κύριο όμως κέντρο έξωσχολικής αγωγής δεν είναι κανένα από τα τεχνητά κατασκευάσματα της εποχής, όπου αθροίζονται οι νέοι κατά το νόμο της μάζας και ανιούν, αλλά είναι το ίδιο το κέντρο της προσχολικής αγωγής, δηλαδή το σπίτι και η οικογένεια. Τα πρότυπα ζωής για τα παιδιά είναι κατά αναγκαιότητα οι γεννητόρες των, για το άγριο ο πατέρας και για το κορίτσι η μάνα. Έδω χαρίζονται τα βαθύτατα ίχνη ούτ ματης, έξωσχολικής αγωγής. Για το ούτο χρειάζεται η φωτισμένη μητέρα να κυβερνήσει το σπίτι. Για ούτο πρέπει να προετοιμάζουμε τη μητέρα, ενώ δεν κάνουμε τίποτε για ούτό. Προπαιδεύουμε όμως όλους τους ανθρώπους για όλα άλλα έργα. Και θέλουμε τη φωτισμένη μητέρα και για το ίδιο το σχολείο. Τη αγωγή και την παιδεία, πρό πάντως το πνεύμα που κυριαρχεί μέσα στο σχολείο, πρέπει η μητέρα να είναι σε θέση να το παρακολουθεί και να το ελέγξει. Το ιδανικό είναι κάθε ημέρα μέσα στην αίθουσα της διδασκαλίας να παρευρίσκεται και μία μητέρα μορφωμένη.

8. Αύθεντία.

Σχολική όμως και έξωσχολική αγωγή και παιδεία προϋποθέτουν τη σχετική αύθεντία εκείνων που κατασκευθύνουν τη νεότητα, δηλαδή το προσωπικό κύρος. Η αρχή μάλιστα κάθε αύθεντίας βρίσκεται στη σχέση των γονέων με τα παιδιά τους. Έκεί μέσα υπάρχει η πρώτη και πραγματική αύθεντία. Η ανάγκη του ανθρώπου προς την αύθεντία είναι πολύ δυνατή και δεν είναι καθ' έαυτήν κακή, όταν η αύθεντία και το κύρος δεν είναι δογματικά. Αλλά η αύθεντία των γονέων έρχε-

ται ώρα που αρχίζει σε μερικά ζητήματα — κυρίως γνωστικά — να υποχωρή ενόπιον της αύθεντίας των διδασκάλων. Και πρέπει ούτο να γίνεται, γιατί άλλωστε είναι αδύνατο να αρχίσουν ο νέος να μορφώνεται ανώτερα. Την αύθεντία πάλι των διδασκάλων αυτών την διαδέχεται η αύθεντία και το κύρος των ανωτέρων διδασκάλων, οι όποιοι δεν δίνουνε μόνον γνώσεις, αλλά παραδίδουν και την επιστήμη την ίδια, την καθαρή έρευνα. Πώς θα αρχίσουν να ελευθερώνεται ο νέος από την φυσική αύθεντία των γονέων, και θα αναγνωρίζουν την αύθεντία των διδασκάλων, ούτο είναι δύσκολο πρόβλημα. Γενικά, πώς θα συγχωνευθεί η μία αύθεντία με την άλλη, η αύθεντία των γονέων, που είναι κυρίως ήθικη, με την αύθεντία των διδασκάλων, που είναι και γνωστική, ούτο είναι το πρόβλημα.

Συνήθως τα παιδιά, άμα ελευθερωθούν από την αύθεντία των γονέων, λύνονται και από τα δεμά προς κάθε αύθεντία. Η εκκλησία είχε άλλοτε τη δύναμη να συγχωνεύει μέσα στο νόμημα της τον κόσμο που ένοσάρκωνε για το παιδί ο πατέρας και η μητέρα. Το ανθρώπινο ότομο είναι βέβαιο ότι το περιωρίζει η εκκλησία με την αύθεντία της, και οίως η καθολική. Απο το άλλο μέρος όμως του αναγνώριζε το μεγάλο δικαίωμα της απόλυτης άξίας του προσώπου του, δηλαδή την άθανασία της ψυχής του. Σήμερα η αύθεντία της εκκλησίας έχει μειωθεί πάρα πολύ και το έρώτημα είναι: πώς αναπληρώνεται η αύθεντία εκείνη; Είναι άσχετο σε όλους φανερό, ότι την ανάγκη των απόλυτων προς την αύθεντία την έσοδεύουν άλλα συστήματα, τα όποια χαρίζουν δήθεν ελευθερία, ενώ πραγματικά υποδουλώνουν το άτομο στην έννοια της μάζας.

Καμμιά κοινωνία, όχι μόνον η παιδική και έφηβική, αλλά και κοινωνία ώριμων ανθρώπων δεν κρατιέται δίχως την αύθεντία. Ο σημερινός άνθρωπος ποιάδωσε την όλη αύθεντία στο κράτος. Το κράτος όμως, όταν είναι ολοκληρωτικό, αιαφόρο ποιά άλλο όνομα φέρει, ταπειώνει το άτομο και το μεταβάλλει σε άπλο όργανο. Απο την άποψη ούτή έχει δικαιο κάποιος σύγχρονος θεωρητικός, που ώνόμασε το κράτος «συσώρευση μηδαμιονήτων». Το ολοκληρωτικό κράτος αφαιρεί απο το άτομο κί εκείνο ακόμη το εώτερο κί μέρος της ζωής του, πύ του αναγνώριζε άλλοτε και η εκκλησία. Δεν υπάρχει άδυτο της ψυχής, ούτε όπολυτη ζεία του ανθρώπου, αυτά διδάσκει και εφαρμόζει το ολοκληρωτικό κράτος. Το ολοκληρωτικό κράτος υπήρξε και είναι για πολλές μάζες το μεγάλο είδωλο που λατρεύουν. Δεν υπάρχει άμφιβάλια, ότι, όσο συμμετώτερη γίνεται η ζωή, τόσο περισσότερο η πολιτεία θα έμπεβαίνη και θα πρέπει να έμπεβαίνη στη ζωή των απόμων. Έπισης, όπου η ζωή είναι δύσκολη, κυρίως σε μέρη-

4. ΚΑΡΑΒΙΔΑ
τ. *Υπουργού

Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΧΕΛΩΟΥ

1.— Η χώρα μας είχε και έχει ανάγκη να εισρεύσουν άφθονα ξένα κεφάλαια για να κινήσουν την οικονομία της. Τα κεφάλαια ούτα μπορεί είτε:

α) Να δανεισθούν στο Κράτος και αυτό να αναλάβη την εύθυνη της κατασκευής των έργων και της έκμεταλλεύσεως των, πράγμα που μπορεί να το αναθέσει σε δικά του όργανα ή σε ιδιώτες όπως π.χ. τα μεγάλα κεφάλαια για τα έγχειρθητικά έργα Β. Ελλάδος.

β) Να δανεισθούν σε πραγματικά Έλληνικες έπιχειρήσεις, που να λειτουργούν άκριβώς, όπως και όλες οι άλλες έλληνικές έπιχειρήσεις. Έτσι δηλαδή ώστε να είναι δυνατόν στο μέλλον να ένταχθούν στο σκοπό και στα σχέδια της μεγίστης αποδοσεως συνολικού έθνικού εισοδήματος. Μερικες έλληνικές έπιχειρήσεις έχουν στο παρελθόν ένισχυθεί με τέτοια κεφάλαια.

γ) Να έλθουν έδω ως κεφάλαια ξένων έπιχειρήσεων, με ειδικές συμβάσεις, όπως π.χ. η έδω έξεταζόμενη, η όπως η Πάουερ, ή Κοπαίδια.

Και από τις τρεις αυτές μεθόδους η πρώτη θεωρητικά, χωρίς την παραμικρή άμφιβολία είναι η καταλληλότερη. Δυστυχώς το κράτος μας έδειξε από τον Οκτώβριο του 1944 μια καταπληκτική άνικανότητα στο ζήτημα αυτό. Η λέξη «καταπληκτική» δεν πρέπει να θεωρηθεί φραστική υπερβο-

πιωνία, όπως η Ελλάδα, πρέπει, δηλαδή οι άνθρωποι είναι υποχρεωμένοι να δημιουργούν θεσμούς κοινοτικούς, όπου μέσα να περιορίζεται η ιδιοτέλεια των απόμων. Αλλο όμως είναι αυτό και άλλο είναι ο Λεβιάθαν — που λέγεται ολοκληρωτικό κράτος. Πάντως δεν είναι παρήγορο να βλέπη κανείς, ότι, ότμοια που μιλάμε περισσότερο από κάθε άλλη έποχή για συλλογικότητα και για ένθικοποίηση, οι άνθρωποι, ή μάλλον οι μάζες είναι πολύ έγώιστικότερες και άποφασιστικότερες για το άτομικό τους συμφέρον από άλλοτε. Δεν είναι παρήγορο να βλέπη κανείς ότι σήμερα διαάεται κάθε κοινότητα και κάθε μέρη πραγματικής άλληλεγγύης. Η μάζα, η όποια τείνει να γίνει άγέλη, από το ένα μέρος τρέφει θανάσιμη έχθρα εναντιον κάθε έραρχίας και αύθεντίας και από άλλο δέχεται υπλά την αύθεντία του ολοκληρωτικού κράτους ή του κόμματος, όπου έχει παραδώσει το σώμα της και το πνεύμα της. Η παιδεία και η αγωγή, σχολική και έξωσχολική, καθώς και το άληθινό κράτος, πρέπει να προσπαθούν με όλα τα θεμιτά μέσα να ξεκόψουν τους ανθρώπους και ιδιαίτερα τους νέους από το όμάδιασμα της μάζας. (Συνεχίζεται)

λή, αν θέλουμε να μένουμε στην πραγματικότητα. Δεν θέλουμε να πούμε μ' αυτό, ότι και άγριο το κράτος θα δείξει την ίδιαν άνικανότητα, γιατί το ζήτημα είναι τόσο σπουδαίο, ώστε θα φθάσει σιγά σιγά σε όλους τους πολιτικούς και κατόπιν θα γίνει κοινή συνείδηση. Αναφερόμαστε μόνο στα πραγματικά περιστατικά του παρελθόντος, ώστε να μένουμε τελείως αντικειμενικοί.

2.— Η Σύμβαση του Αχελώου δεν έγινε ξαφνικά ούτε δε και το τότε δικτατορικό καθεστώς άπηγόρευσε την κριτική σχετικά με ατή, τούλόγιστο την ύποβολή ειδκων ύπομνημάτων στον δικτάτορα ούτε και μπορούμε να ύποπτευοθούμε, ότι έγινε καμμιά ειδική δωροδοκία ή άλλη χαριστική πράξη. Πιστεύουμε η εύθυνη βρύνει τους τεχνικούς κί τους οικονομολόγους, που δεν κατώρθωσαν να σχηματίσουν καθαρή αντίληψη της συμβάσεως ή δεν έλαβαν τον κόπο να τη μελετήσουν. Η δικτατορία έχει βεβαίως άναποδύνη, γιατί αν λειτουργούσε η δημοκρατία ο έλεγχος θα γινόταν. Έδω όμως δεν έξετάζουμε την πολιτική, αλλά την οικονομική και την τεχνική άποψη και για αυτό καταλογίζουμε την εύθύνη που άνήκει στους οικονομολόγους και στους τεχνικούς, γιατί αυτοί είναι οι ίδιοι σχεδόν και σήμερα.

Σχετικά με αυτό έδω το άρθρο πρέπει να ληφθούν ύπ' όψη:

α) Ότι δεν άποσκοπει τόσο την κριτική μίας ώρισμένης συμβάσεως, αλλά μάλλον, ότι ατή μου έδω την εύκαιρία, να αναπτύξω έναντι σε ένα συγκεκριμένο γονός μερικες από τις άρχες που πρέπει να θεωρηθούν ως βάσεις στο ζήτημα της χρηματοδοτήσεως των μεγάλων έργων, που — παρά την τόση άδράνεια των Κυβερνήσεων — θέλουμε ακόμη να έλπίζουμε, ότι θα γίνουν.

β) Το άρθρο αυτό δεν έξαντλεί την κριτική, για τη μελέτη της όποιας άπαιτείται ίκανός χρόνος. Λεπτομερής κριτική ατής της συμβάσεως πρέπει να διαταχθεί από την κυβέρνηση, ή όποια να την αναθεση σε ειδική έπιτροπή και μάλιστα έπιγόντως.

★

Διάφοροι τεχνικοί μελέτησαν, από τον καιρό της Κατοχής το πρόβλημα αξιοποίησεως από την τεχνική του άποψη. Η οικονομική άποψη είναι κατά πολύ δύσκολότερη και μόλις έχουν τον καιρό οι πολιτικοί μας να καταποτισθούν ο ατή, πριν αρχίσουν λειτουργεία ή Διεθνής Τράπεζα Άνοικοδομήσεως, από την όποια έλπίζουμε να πάρουμε τα κεφάλαια που μας χρειάζονται. Ειδικά όμως η κριτική έναντι

στη σύμβαση 'Αχελώου έχει άμεσώτερη σημασία καθώς θα φανή από την παρακάτω κριτική.

Προτίθενται λοιπόν την άμεση αναθεώρησή της. Δέν υπάρχει ή παραμικρή άμφιβολία ότι ή 'Αμερικανική Κυβέρνηση θά μάζ βοηθήσει στην αναθεώρηση αυτή, γιατί από τό ε πού κλείστηκε ή σύμβαση έως τώρα, οι κυβερνητικές οικονομικές άπόψεις στις Η.Π.Α. για την ένίσχυση των καθυστερημένων χωρών και την τοποθέτηση άμερικανικών κεφαλαίων στο έξωτερικό έχουν μεταβληθή έντελώς.

Για να ρίξουμε φως στο όλο πρόβλημα αΰτου του είδους των συμβάσεων, θά πάρουμε ένα θεωρητικό παράδειγμα. 'Ας υποθέσουμε, ότι υπάρχει μια ύδατόπτωση στην 'Ελλάδα και έρχεται μια ξένη εταιρεία και λέει: Δόστε μου αυτήν την πηγή ενέργειας για 100 χρόνια. 'Εγώ θά παράγω μ' αυτήν άλουμίνιο και θα σας δίνω όσο χρειάζεσθε, στην ίδια τιμή που θά είχε στην Πειραιά άν τό φέρνατε απ' έξω. Ποιά είναι τό γενικό νόημα σ' αυτή τη σύμβαση: Είναι α) ότι έμεις δίνουμε ώρισμένη ενέργεια σε έναν ξένο β) αΰτός μάζ αντιπράξει εργασία για ώρισμένους έργατες. Σχεδόν τίποτε άλλο. Στην περίπτωση της παραγωγής άλουμινίου οι έργατες αΰτοι είναι ελάχιστα μερικές δεκάδες ή μερικές εκατοντάδες άνθρωπων, που θά χρησιμοποιηθούν στη χημική βιομηχανία του άλουμινίου είναι βεβαία και εκείνοι, που θά χρησιμοποιηθούν στα άρχικά έργα αΰτό όμως έχει δευτερώτερη σημασία, γιατί θά γίνει έφάπαξ. Είναι λοιπόν ώσαν να βγάζαμε την ενέργεια αΰτή (άν θά υπήρχε τρόπος) για έκατό χρόνια έξω από τό Κράτος μας και σε άνταλλαγμα να μάζ έδιναν εργασία για πεντακοσίους π.χ. έργατες.

Αΰτό τό καταλαβαίνουμε άκόμη σαφέστερα, άν συμπεριλάβουμε όλες μας τις ύδατόπτώσεις και τις δώσουμε όλες με την αντιπαροχή εργασίας σε 3000 έργατες μας (αΰτη είναι ή άναλογία 'Αχελώου και λοιπών ύδατοπτώσεων). Φυσικά καμμιά Κυβέρνηση δέν θά δεχόταν να ύπογραφή μια τέτοια σύμβαση. Γιατί άν χρησιμοποιήσουμε τις ύδατόπτώσεις μας κατά τον καλύτερο τρόπο μπορεί άμεσα και έμμεσα να προκύψει εργασία για 200.000 έργατες άντι των 3000 αΰτων εργατών. Και όμως ή σύμβαση του 'Αχελώου περιέχει όρους περισσότερο δεσμευτικούς, γιατί έκτός από την ενέργεια που μάζ αφαιρεί, καθιστά μη χρησιμοποιήσιμη και άλλην ενέργεια για πάντα σχεδόν, δεσμεύει άλλη ενέργεια, πολύ μεγάλη για καμποιά χρόνια και δέν προνοεί καθόλου για τη χρησιμοποίηση του νερού του φράγματος, για αύξηση των άρδευομένων εκτάσεων.

1.—'Η σύμβαση 'Αχελώου (24 'Ιανουαρίου 1940) έγινε σύμφωνα με τό διάταγμα του 1936 (30 'Οκτωβρίου) δέν έλειψε επομένως ό χρόνος για τη μελέτη της. 'Η βραδύτητα οΰτη και άλλες, καθώς και οι μακρές προθεσμίες που περιέχει, προκάλεσαν την ύποψία, ότι ή 'Εταιρεία δέν διαθέτει τα κεφάλαια και ότι οι έδω διαπραγματευόμενοι ένεργούσαν για σκοπούς χρηματιστικούς μάλλον, μη συμφωνούντας προς τό συμφέρον του Κράτους.

2.—'Η Σύμβαση προβλέπει Ισχύον έως τό έτος 2010, όπότε θά περιέλθη στην κυριότητα του 'Ελληνικού Δημοσίου ή εγκατάσταση παραγωγής ενέργειας (όχι όμως και οι χημικές κλπ. εγκαταστάσεις).

3.—'Η Κυβέρνηση άποξενώνεται από τό δικαίωμα να «έκμεταλλευθή» τον 'Αχελώο και όλους τους παροπτιόμεους του (Μέγδοβα, Γρεβενίτσα κλπ.) ή δέ 'Εταιρεία ύποχρεώνεται να κάμη τώρα μέν εγκατάσταση στη θέση Κρεμαστά μόνο και 38.000 'Ίπων (229 εκατομμ. ωχβ), άργότερα δέ στις θέσεις Πρεβέντζα και Κρικεοΰκι και εκεί δέ ύποχρεούται να κάμη εγκαταστάσεις μόνον για 14 και 16 χιλ.—30.000 'Ίπους και στις δυό θέσεις μαζί (191 εκατ. ωχβ). 'Η δυναμικότητα όμως του 'Αχελώου είναι πάνω από 700 ωχβ. Είναι άλληθια ότι ή σύμβαση όρίζει, ότι τη δύναμη που δέν θά χρησιμοποιήση ή 'Εταιρεία οΰτη, μπορεί να τη χρησιμοποιήση τό Κράτος έως τό 1970, δτε περιέρχεται στην Ιδιοκτησία της. Είναι όμως φανερό, ότι για τό μισό της όλικής ενέργειας δέν σμφέρει στο Κράτος, ούτε και είναι δυνατόν να κάμη νέα φράγματο στα Ίδια μέρη, για να μαζέψη την ύπόλοιπη δύναμη.

Πρέπει να προσθεσω, ότι ή επί πλέον δυναμικότητα, που πάει έτσι χαμμένη, δέν είναι μόνο ή διαφορά από τα 300 έως τα 800 εκ. ωχβ, γιατί μόνον ή Μέγδοβα έκτρεπομένη προς την κοιλάδα Νευροπόλεως μπορεί να έξυπηρετήση φράγμα του όποίου έχει γίνει ήδη ή προμελέτη μέ πτώση 500 μ, (περίπτωση μεγάλη ύψους σημαίνει εύθρονό ρεύμα) και να άρδύση πολύ μεγάλες εκτάσεις στην κοιλάδα Νευροπόλεως και στην Καρίτσα, χωρίς να μεταβαληθείσθη τό δίαιτα των φρυγμάτων του 'Αχελώου.

4.—'Αν ή 'Εταιρεία διαθήση ρεύμα σε άλλους, δικαιούται να εισπράττη 2 χρυσά λεπτά έπάνω στο σταθμό του φράγματος, τιμή που για τον 'Αχελώο είναι πολύ μεγάλη, τριπλασιασά από τό κόστος. 'Η τιμή οΰτη είναι για εγκαταστάσεις λειτουργίας 5000 ώρων έτησίως. 'Αν πρόκειται για λιγότερες ώρες ή 'Εταιρεία δικαιούται σε τιμή έως 5 χρυσά λεπτά.

5.—'Η 'Εταιρεία έχει τό προνόμιο να παράγη λιπάσματα οξώτου, καυστική σόδα, νιτρικό οξύ, άλουμίνιο, μαγνήσιο, χαλκό, νίκα, ψευδάργυρο, μαγγάνιο, μολύβι και κασίτερο, χρώμιο ή οποιαδήποτε σύνθεση των και τό κράτος ύποχρεούται έως τό 1968 να άπαγορεύση να πωλείται εδω

όποιοδήποτε από τα προϊόντα οΰτα σε τιμή κατώτερη από εκείνη που θά είχε τό έμπορεύμα στον Πειραιά, άν τό φέρνανε από την 'Αμερική. Αΰτό σημαίνει ότι όχι μόνον δέν έχουμε καμμιά έλίψα για να έπωφεληθούμε στο έξωτερικό από την έχώρια δυνατότητα χαμηλοτέρων τιμών, πΰ σε μια άλλη εταιρεία θά ήταν πολύ εύκολο για πολλούς λόγους να μάζ προσφέρη, αλλά και ότι μπορεί να διεκδικήση ή 'Εταιρεία και τό δικαίωμα να μη έξάγωνται όμοια προϊόντα από ένεργεια άλλων ύδατοπτώσεων, γιατί και εκείνη ή πώληση μπορεί να θεωρηθή ως ένεργουμένη εν 'Ελλάδι. (Τό δικαίωμα της όμως αΰτό μπορεί φυσικά να άμφισβητηθή).

Για να δοθ ή σαφέστερη εικόνα τι σημαίνει ή διάταξη αΰτη περί τής κατά τα άνωτέρω ύποχρεωτικής τιμής στην όποια θά πωλούνται στην 'Ελλάδα τα προϊόντα της 'Εταιρείας, πρέπει να προσθέσω τα έξής σχετικά με τό άλουμίνιο που προβλέπεται ως τό κυριώτερο προϊόν της έκμεταλλεύσεως του 'Αχελώου. Την έποχή «'Αλκοα» είχε τό μονοπώλιο του άλουμινίου στην 'Αμερική. 'Η τιμή του ήταν διπλή από τό κόστος. Τό καθαρό κέρδος ήταν 20 ο/ο του επενδεδυμένου κεφαλαίου, μολο που μερικές από τις πρώτες όλες εισήγοντο από τό έξωτερικό, ή από πολύ μεγάλες άποστάσεις του έξωτερικού. 'Ο κανονισμός των τιμών του άλουμινίου στην 'Αμερική έως τό 1940 γινόταν με βάση τη ζήτηση και όχι τό κόστος. Στα 1900 π.χ. ήταν 35 σεντς (ή λίβρα), στα 1913 κατέβηκε στα 10 σεντς για να άνεβή άμέσως κατόπιν στα 60 σεντς και να κατεβή στα 1922 στον 19 σεντς. Στα 1940 ήταν 20. Τώρα τό κόστος είναι 10 σεντς. Οι Η.Π.Α. έχουν προστατευτικό δασμό 3 σεντς κατά λίβρα. Στόν Καναδά τό κόστος θά είναι μικρότερο γιατί θά έχουν φηνότερη ύδροηλεκτρική ενέργεια. 'Από αΰτα συνάγεται άμέσως ότι μπορεί να πληρώνουμε τό άλουμίνιο που θά παράγεται στην 'Ελλάδα πολύ άκριβότερα από τό κόστος.

6.—'Τα μερίσματα των μετόχων της 'Εταιρείας μπορούν να έξοφλούνται όχι μόνον με τό αντίτιμο των έξαγομένων μεταλλοχημικών και άλλων προϊόντων, δηλαδή με ξένο νόμισμα που θά εισπράττη πωλώνοντας στο έξωτερικό, αλλά και με δραχμάς έπιτρεπομένης της εισαγωγής τοκομεριδίων κλπ. (. . .) «έπί πλέον και κατά προσθήκη των ποσά της 'Εταιρείας καταβαλλομένων μερισμάτων, δι' α θά χρησιμοποιή τα έν τη άλλοδαπή διαθεσιμα αΰτης να άποφασίζη την πληρωμή μερισματος προς τους έν τη άλλοδαπή μόνιμως κατοικούντας δικαιούχους και εις δραχμάς έκ των διαθέσιμων αΰτης εν 'Ελλάδι . . . 'Η Τράπεζα 'Ελλάδος ύποχρεούται να δεχθή την εισαγωγή των τοκομεριδίων. . . ») Αΰτό όμως σημαίνει ότι μπορεί να έξάγονται έλληνικά έμπορεύ-

ματα χωρίς να εισάγεται τό αντίστοιχό συνάλλαγμα. 'Ο 'Αμερικανός μέτοχος δηλαδή, άντι να εισπράξη τό αντίτιμο των τοκομεριδίων στην 'Αμερική από τα γραφεία της 'Εταιρείας εκεί, μπορεί να στείλη τα τοκομερίδια στην 'Ελλάδα και εισπράττοντας δραχμές να αγοράση εδω καπνά και, πωλώνοντας τα στην 'Αμερική, να εισπράξη τα δολάρια αΰτός και όχι έμεις. 'Αν ή χρήση αΰτου του δικαιώματος είναι έπιβλαβής, ή κατόχρηση — ή όποια δέν είναι δύσκολη σε όμοιες περιπτώσεις—είναι βεβαία πολύ περισσότερο έπιβλαβής.

7.—Για την άρδευση δέν προβλέπεται τίποτε. Φυσικά ή 'Εταιρεία άναλαμβάνει να δίνη και στο μέλλον όσο νερό έπαιρνάν έως τώρα οι Ιδιώτες από την καλύτερη ροή του ποταμού για τό νερό όμως που θά έναποθηκευεται στο φράγμα και το όποιο ή δυναμικότητα ύπολογίζεται σε 360.000 στρέμματα, δηλαδή σε έτήσιο ακαθάριστο εισόδημα 500 εκατομ. δραχμών, ή σύμβαση δέν προνοεί. Αΰτό βεβαία δέν προδικάζει ότι δέν θά γίνει ή χρησιμοποίησή του, δέν προδικάζει όμως επίσης ότι σ' αΰτη την συγκεκριμένη περίπτωση ή και σε άλλες όμοιες δίδεται ή καλύτερη λύση στο πρόβλημα της άρδευσεως. Είδικα δε εδω, όπου τό φράγμα μπορεί να γίνει για τό μισό μόνο του διαθέσιμου ύδατος πλημμυρών (έξηγήσαμε παραπάνω ότι θά άποδίδη τό μισό περίπου από την όλική δυναμικότητα σε έτήσιο, καταλήγουμε στην πιθανότητα όριστικής άπώλειας του μισού περίπου νερού, δηλαδή έτησίον ακαθορίστου εισοδήματος 200 περίπου εκατομμυρίων δραχμών. Πρέπει να έξαρθή, ότι για λόγους που δέν είναι ή άξηση τους να έξηγηθούν εδω, ή τελική άξηση του έθνικού εισοδήματος, δηλαδή ή άμεση και έμμεση αύξηση μαζί, είναι άούγκριτα μεγαλύτερη από την άρδευτική δυναμικότητα των φραγμάτων παρά από τη δυναμικότητά τους σε παραγωγή ενέργειας.

8.—'Επί πλέον τα φράγματα, στην κατασκευή των όποϊων ύποχρεώνεται ή εταιρεία, δέν παρέχουν σφάλεια από τις πλημμυρες, αφού ύποχρεωτική είναι μόνο ή σύλλογή του μισού περίπου νερού των πλημμυρών.

9.—'Αλλά και σχετικά με τις ύπαρχουσες τώρα δουλείες νερού ή εταιρεία δέν ύποχρεώνεται να δίνη ίσο νερό με τό σημερινό, παρά μόνο κάτω από τό ύψόμετρο + 60. Για τις δουλείες ψηλότερα από αΰτό τό ύψόμετρο ή 'Εταιρεία ύποχρεώνεται μόνο σε πληρωμή άποζημιώσεως. Είναι όμως φανερό, ότι ή πληρωμή άποζημιώσεως δέν είναι μια Ικανοποιητική λύση, παρά για τον ένδιαφερόμενο Ιδιώτη για την έθνική οικονομία είναι σάν να μη δίδεται καθόλου. 'Η 'Εταιρεία δηλαδή μπορεί να διαθεση και μερικές μετοχές στην 'Ελλάδα, να εισπράξη δραχμές και να

πληρωση τους δικαιούχους δουλειών. Αυτό γιά τήν εθνική οικονομία είνε μετατόπιση κεφαλαίου και δέν έχει κανένα ενισχυτικό αποτέλεσμα.

10.— Η σύμβαση δίνει στην Έταιρεία 2 1/2 χρόνια γιά τή μελέτη της ύδατοπτώσεως των Κρεμαστών και 4 1/2 χρόνια γιά τήν μελέτη των ύδατοπτώσεων Κριεκουκίου και Πρεβέντζης, ενώ όλα αυτά μαζί μπορούν νά περατωθούν σέ 6 μήνες. Στο άναμεταξύ όλη η ύδροηλεκτρική ενέργεια θά ηγυαίη χαμένη καθώς και τό άρδευτικό νερό.

11.— Η Έταιρεία υποχρεώνεται νά τελειώσει τά έργα σέ 5 χρόνια άφ' ότου τά άρχιση. Δηλαδή άν υπολογίσουμε σέ δύο χρόνια ακόμα τό διάστημα πού θά καταναλωθή στήν ύποβολήν των μελετών στό Υπουργείο, τή μελέτη, τή συζήτηση των τροποποιήσεων κλπ. θά περάσουν τό λιγώτερο 10 χρόνια, έως πού νά τελειώσουν τά έργα στή θέση Κρεμαστών. Τά χρονικά αυτά όρια μπορεί νά αυξηθούν—σύμφωνα μέ τή σύμβαση—κατά 4 σκόμη χρόνια γιά τό φράγμα της Πρεβέντζης και κατά 9 χρόνια γιά τό φράγμα του Κριεκουκίου. Έτσι γιά τό Κριεκούκι είχε τεθή όριο τό έτος 1963.

12) Η σύμβαση υποχρεώνει τήν Έταιρεία νά δίνει λίγο ρεύμα και σέ ιδιώτες. Αλλά οι όροι είναι τέτοιοι πού μόνον άν θέλη η Έταιρεία συμμορφώνεται, γιατί η Έταιρεία δέν υποχρεώνεται νά μεταφέρει τό ρεύμα, νά κάμη δηλαδή τή γραμμή. Έτσι οι ιδιώτες πρέπει νά συμβληθούν μεταξύ τους και νά καταβάλουν τά έξοδα κατασκευής του δικτύου μεταφοράς, ύποσταθμών, νά έχουν κατάλληλο προσωπικό κλπ. πράγματα δηλαδή δυσκολώτατα στην έφαρμογή.

13) Η πληρωμή του ρεύματος αυτού (2—5 χρυσά λεπτά κατά ωχβ) θά πάρη τό δρόμο του έξωτερικού, δηλαδή σημαίνει έξαγωγή ίσοπόσου συναλλάγματος. Αν γιά παράδειγμα υποθέσουμε ότι διαθέτονται από τό φράγμα του Άχελώου 100 έκστ. ωχβ. στή μέση τιμή των 3 1/2 γρουσών λεπιών, τότε θά έχ υμε έξαγωγή συναλλάγματος 100 έκστ. δραχμών, ενώ θά μπορούσαμε νά έχουμε τό ίδιο ρεύμα από θερμικές εγκαταστάσεις μέ δαπανη συναλλάγματος 35 έκστομ. δραχμών μόνο. Τό νά έκμεταλλεύομαστε τις ύδατοπτώσεις κατά τρόπο πού νά μας κοστιζη τό ρεύμα σέ συναλλάγμα, πληρωνόμενοι σ υ ν ε χ ώ ς ύπερδιπλάσιο από ότι θά μάς στοίχιζε τό κάρβουνο των θερμικών εγκαταστάσεων φαίνεται ύπερβολικό και όμως α ύ τ ό θά γίνεται μέ τή σύμβαση.

14) Η Έταιρεία θά μάς ζητήσει ίσως νά της πληρώσουμε και γιά τό άρδευτικό νερό του φραγματος, όσο πάρουμε πάνω από τό ύψόμετρο + 60. Δέν έχω αúτη τή στιγμή ύπ' όψει μου τί αντιπροσωπεύει πρακτικά αúτη ή πιθανότητα, αλλά πάντως θά πρόκειται γιά σημαντικό ποσό. Και

τό αντίστοιχο χρηματικό ποσό θά διοχετεύεται έξω.

15) Η Έταιρεία απαλλάσσεται από σημαντικούς φόρους. Αυτό δέν έχει μόνο τήν άμεση αúτη σημασία—της δημοσιονομικής ζημίας—άλλά κυρίως τό ότι γίνεται αδύνατο σ' ένα τρίτον νά συναγωνισθή τήν Έταιρεία αúτη. Έπομένως—καίτοι η Έταιρεία δέν υποχρεώνεται νά δινή ρεύμα στους έχοντας ανάγκη, ούτε καν μέσα στην περιοχή του Άχελώου—δέν μπορεί ούτε άλλος νά κάνει ήλεκτροπαραγωγική εγκατάσταση, γιατί η Έταιρεία έχουσα τό πλεονέκτημα απαλλαγής από φόρους, διότι τά έργα της θεωρούνται έργα δημοσίας ώφελείας κλπ., έχουσα έπομένως τήν ικανότητα νά πουλήη τό ρεύμα φθηνότερα, έχη τήν δυναμικότητα νά συναγωνισθή όποιονδήποτε τρίτον. Κανείς λοιπόν δέν θά σκεφθή νά παραγάγη εκεί ρεύμα γιά νά ίκονοποιήση τις ανάγκες των μη έφοδιαζομένων από τήν Έταιρεία του Άχελώου. Αúτά δέ έως τό έτος 2010.

17) Έπειτα από τό 2010 τό Κράτος είναι υποχρεωμένο νά δινή στις χημικές κλπ. εγκαταστάσεις της Έταιρείας τό μέγιστο ρεύματος πού χρησιμοποιούσαν τά τελευταία χρόνια. Έπομένως άν συμβή ώστε, σύμφωνα με τά άνωτέρω η Έταιρεία νά χρησιμοποιή τό σύνολο του ρεύματος γιά τις δικές της βιομηχανίες, τότε ή διάταξη αúτη θά έχη ως αποτέλεσμα ότι ούτε μετά τό 2010 θά μπορεί κανείς άλλος νά πάρη ρεύμα του Άχελώου έκτός από τις εγκαταστάσεις πού θά εργάζονται γιά λογαριασμό της Έταιρείας.

16) Τό Κράτος υποχρεούται νά παρέχη τό ρεύμα αúτο στην Έταιρεία στο κόστος των τελευταίων έτών σύμφωνα με τά βιβλία της Έταιρείας, (απόβαση κλπ.) με τά όποια θά χρωσή η Έταιρεία τό ρεύμα τά τελευταία χρόνια. Στην περίπτωση όμως της ύδροηλεκτρικής εγκατάστασεω, τό κόστος του ρεύματος έπειτα από τήν απόβαση των εγκαταστάσεων είναι μη δέν. Έπομένως έπειδή βέβαια αι εγκαταστάσεις θά έχουν απόσβεσθή όπόταν τό κρίνη ώφελιμότερο γιά τόν έαυτό της η Έταιρεία, μπορεί νά ζητήση νά της παρέχεται ρεύμα σέ όσοδήποτε μικρή τιμή αúτη θελήσει.

18.— Ένώ μέ ρητές διατάξεις της συμβάσεως η Έταιρεία δέν ύπόκειται σέ καμμία σχεδόν από τις ύποχρεώσεις των Έλληνικών Έταιρειών, με άλλη διάταξη η Έταιρεία λογίζεται έλληνική μετά τήν άποπεράωση των έργων ώστε νά άπολαμβάνη όλα τά πλεονεκτήματα των Έλληνικών άνωυμών Έταιρειών.

19.— Γιά τόν ύπολογισμό των λίγων φόρων στους όποιους υποχρεώνεται η Έταιρεία, λαμβάνεται φυσικά ύπ' όψει τό κεφάλαιόν της. Αλλά κατά τή μετατροπή της Έταιρείας σέ έλληνική, ειδικό άρθρο προβλέπει ότι δέν εφαρμόζονται οι διατάξεις οι σχετικές με τήν εισφοράν σέ είδος

(για τή συγκρότηση του κεφαλαίου). Δέν μπορεί έπομένως τό Κράτος νά έπέμβη στην έκτίμηση της εισφοράς σέ είδος, δηλαδή στην έκτίμηση των έγκαταστάσεων. Όστε ως Κεφάλαιο της Έταιρείας μπορεί νά θεωρηθή πολύ μεγαλύτερο ποσό, τά κέρδη έπομένως οιο του κεφαλαίου νά ύπολοίζονται πολύ κάτω του πραγματικού και οι φόροι όμοιοι. Για φόρο κύκλου εργασιών κλπ. όλους μαζί κανονίζεται κατ' άποκοπήν ένα ποσό 2,5 οιο.

20.— Έως τό έτος 2010 η Έταιρεία μπορεί νά γίνει ιδιοκτήτρια των όρυχείων τά όποια θά παράγουν γιά λογαριασμό των έδώ βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μη ύπαγομένη στις διατάξεις των νόμων των άπαγορευόντων σέ ξένους νά κατέχουν όρυκτά πλούτο. Η εξαίρεση αúτη γίνεται έως τό ποσό πού έδώ θά χρησιμοποιή η Έταιρεία. Πώς όμως αúτο μπορεί νά έφαρμοσθή στην πράξη; Τό πιθανώτερο είναι ότι η Έταιρεία, άν διαθέτη σημαντικά κεφάλαια, ώστε νά πάρη Έλληνες συνεργάτες, μπορεί νά πάρη όλο τόν όρυκτό πλούτο της χώρας μας έως τό 2010. Πρόκειται δηλαδή έδώ περί άνυπολογιστων ποσών. Η Έταιρεία αúτη θά κάμη έργα στα όρυχεία. Στα 2010 θά πρέπει νά άποζημιωθή. Θα έχη τό Κράτος μέσα νά τήν άποζημιώσει; Είναι ποτέ νοητό νά παραχωρήται μέ τόση έλαφρότητα τό σημαντικό μέρος του όρυκτού πλούτου της χώρας, πού θεωρείται και είνε σήμερα η βάση του πλούτου των έθνών;

Στέκεται σέ καμμία λογική νά δώσουμε όλα αυτά γιά νά δοθί ως άντάλλαγμα εργασία σέ 300 ανθρώπους όσοι θά άπασχολούνται ίσως στις ήλεκτροχημικές βιομηχανίες του Άχελώου ή έστομ και 1000 ή και 10.000 ανθρώπους, όσοι θά άπασχολούνται σ' όμοιες βιομηχανίες των άλλων μας ύδατοπτώσεων, άν δοθούν μέ τους ίδιους όρους; (Στις ήλεκτροχημικές βιομηχανίες τό προσωπικό είνε λίγο σχετικά με άλλες). Αλλά ένα μικρό έλος άν άποξηράνουμε, ξεοδύοντας δηλαδή δραχμές μόνο, μπορούμε νά δώσουμε εργασία σέ περισσότερους ανθρώπους.

Καθ' ό θά ίδη ό άναγνώστης, η ζημία από μερικά σημεία της συμβάσεως φαίνεται άμεσως ή ζημία όμως, πού προέρχεται από άλλα σημεία, πρέπει νά συναχθή έμμεσα. Έπειδή λοιπόν έγώ δέν άσχολήθηκα με τή σύμβαση αúτη παρά μόνο διάβάζοντας μία άνάγνωση τά μέρη της πού μου φάνηκαν ως σπουδαιότερα (όλόκληρη ή σύμβαση είνε όγκώδης), είνε φυσικό νά μου έχουν διαφύγει άλλες έμμεσες συνέπειές της. Καί γι' αúτο άκριβώς νομίζω

ότι είνε ανάγκη νά μελετηθή άπό Έπιτροπή. Έκτός από τό Υπουργείο Έθνικής Οικονομίας η σύμβαση αúτη ένδιαφέρει και τά Υπουργεία Οικονομικών, Γεωργίας Έξωτερικών, τήν Άγροτική Τράπεζα, τήν Έθνική Τράπεζα, έπομένως και τήν Τράπεζα Έλλάδος.

★

Όπως έξήγησα και στην άρχή αúτου του άρθρου, σκοπός του δέν είναι η άπώθηση του ιδιωτικού και ξένου κεφαλαίου από έπιχειρήσεις στή χώρα μας. Θα έφαρε βλάβη τό άρθρο αúτο, άν είχε αποτέλεσμα νά ενισχύση μία τέτοια σκέψη. Η ενίσχυσή μας από τό ξένο ιδιωτικό κεφάλαιο πρέπει νά έπιζητηθή συμφέρει δέ και σ' αúτο και σέ μάς. Η ενίσχυση όμως αúτη πρέπει και μπορεί νά γίνη έτσι, ώστε νά ανάπτυση τό σύνολον της οικονομίας μας και όχι νά μάς άποστερή από τις βάσεις της, πού μοιάζει ώσάν νά άποσύρει κάτω από μάς τό έδαφος επάνω στο όποιο στεκόμαστε. Πρέπει λοιπόν η σύμβαση νά γίνεται έτσι, ώστε νά έξυπηρετή ένα μέρος του γενικού σχεδίου έκμεταλλεύσεως του συνόλου των πηγών πλούτου και νά μπορεί νά παρακολουθή τήν διαρκή βελτίωση του σχεδίου αúτου. Δευτερεύουσες έκμεταλλεύσεις π.χ. ή κατασκευή ύφασμάτων, μπορούν νά δοθούν μέ συμβάσεις, χωρίς νά ληφθούν έξαιρετικά προφυλακτικά μέτρα. Συμβάσεις όμως πού άφορούν τις βάσεις του πλούτου μας, όπως π.χ. τό νερό, ό λιγνίτης, οι σιδηρόδρομοι κ.ά. χρειάζονται πολύ μεγάλη προσοχή γατί τά σπουδαιότερα αποτελέσματα είναι έμμεσα και όχι άμεσα. Τό δικαίωμα π.χ. νά κανονίζει μία ξένη σιδηροδρομική εταιρεία τά κόμιστρα, όπως συμβαίνει τώρα με ένα τμήμα της γραμμής Θεσσαλονίκης—Τουρκικά σύνορα, μπορεί νά επιφέρει μεγάλη ζημία στο είδος και τήν ένταση των καλλιεργειών μεγάλων περιφερειών (της περιοχής Έβρου στή συγκεκριμένη περίπτωση) πρᾶγμα πού δέν είναι άμεσα φανερό. Άλλο παράδειγμα. Μία πηγή ύδροηλεκτρικής ενέργειας σέ μία έντελως στείρα περιφέρεια μπορεί νά χρησιμοποιηθή, είτε γιά νά ήλεκτροκινήση ένα σιδηρόδρομο, είτε γιά νά άντληθή νερό γιά τήν άρδευση μάς εύφορης πεδιάδος, σέ άρκετή άπόσταση από εκεί. Η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος αúτης της πεδιάδος θά προκαλήση έμμεσα και τήν ένταση της παραγωγής σέ άλλους βιομηχανικούς και βιοτεχνικούς κλάδους. Τελικά δηλαδή μπορούμε νά έχουμε μία ώφέλεια άσυγκριτα μεγαλύτερη από κείνη, πού θά είχαμε από τήν ήλεκτροκίνηση ενός σιδηροδρόμου.

LIBERATOR
(THE OBSERVER—Λονδίνου)

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗ Μ. ΑΝΑΤΟΛΗ;

Η πρόταση για την εκκίνηση της Αιγύπτου κάνει τη Βρετανική Έργατική Κυβέρνηση να αντιμετωπίζει το πρόβλημα του πώς θα παραμείνει μια δημοκρατική παγκόσμια δύναμη, χωρίς να μεταχειρίζεται παλιές μεθόδους Ιμπεριαλιστικής διακυβέρνησης. Στον τελευταίο πόλεμο η Αιγύπτιος υπήρξε δεύτερη σε σημασία, μόνο μετά τα Βρετανικά ηγού, ως στρατηγική βάση. Και μετά την Αίγυπτο έρχονται οι Ινδίες.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η απόφαση του κ. Άτλντ προσαρμόζεται με τις συνθήκες της Άγγλο-Αιγυπτιακής πολιτικής. Από τον πλούσιο βασιλιά Φαρούκ, ως τον βουτηγμένο στη φτώχεια φελλάχο, όλοι οι Αιγύπτιοι επιθυμούν να φύγουν οι Βρετανοί, ή για να ακριβολογούμε, κανένας Αιγύπτιος δεν θα τολμούσε να πει κάτι αλλιώς, στη σημερινή ατμόσφαιρα της χώρας του. Αν και 250.000 Αιγύπτιοι, κυρίως από τις μισομορφωμένες εργατικές τάξεις, εξοικονομούν σήμερα τον επιούσιο από βρετανικές δουλειές, ή ανεξαρτησία, που σημαίνει την αναχώρηση των Βρετανών, έγινε η εθνική φιλοδοξία. Αν η διαροτική αυτή κατάσταση είναι λογική ή αν ο Αιγύπτιος φελλάχος θα είναι κάπως καλύτερα, αφού οι Βρετανοί φύγουν, αυτό σήμερα επικρατεί, είναι η κοινή, σχεδόν αχαλίνωτη, επιθυμία: Η Αίγυπτος στους Αιγυπτίους.

Η συζήτηση, σχετικά με την κυβερνητική απόφαση να αποσυρθεί η Άγγλια από την Αίγυπτο, συγκεντρώθηκε στο απαραίτητο πλαίσιο για την άμυνα της διώρυγας του Σουέζ. Αλλά κατά ποιο τρόπο και έναντιόν σε ποιο είδος κινδύνου; Την διώρυγα δεν μπορεί να την κλείσει ένας λοποδύτης τη νύχτα, μπορεί όμως να βομβαρδιστεί και να γίνει άχρηστη με αεροπορικές επιχειρήσεις.

Οποιοδήποτε Δύναμη, που έχει στη διάθεσή της αεροπορικές βάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και μια σύγχρονη αεροπορική δύναμη, μπορεί, με λογικές ελλπίδες να το κατορθώσει. Τα 10.000 βρετανικά στρατεύματα, που η συμφωνία του 1936 επιπέπει την στρατιοπείδεσή τους στη περιοχή της διώρυγας, δεν αποτελούν άμυνα έναντιόν τέτοιου είδους επιθέσεων. Κι αυτή η περιοχή της διώρυγας μπορεί να καταληφθεί από έναν έχθρο, μόνον αν έχει, είτε κατακτήσει, την Β. Αφρική, ή τη Μ. Ανατολή, ή αν κερδίσει τη θάλασσα και αεροπορική κυριαρχία της Ανατολικής Μεσογείου. Η άμυνα της ίδιας της διώρυγας είναι κατά μεγάλο μέρος άκαταρθωτη.

Η ζωτική περιοχή της περιλαμβάνει διόκληση τη Μέση Ανατολή, με την Παλαιστίνη ως φυσικό της επίκεντρο. Οι συζητήσεις που έγιναν, τόσο στο Παρίσι, όσο και στη Γαλλία, το Ποτόδαμ και τη Μόσχα, χαρακτηρίστηκαν από ικανή αντίληψη πραγματιστικής πολιτικής. Η Αμερική είναι δυνατή στον Ειρηνικό και κάνει διευθετήσεις στην

πρωσία. Ο κ. Μολότωφ κρατάει την ενατολική Εύρωπη και τον Δούναβη και έχει τη βαρύνουσα γνώμη στην Αυστρία και ανατολικά από τον Έλβα. Αυτή είναι η πραγματικότητα σχετικά με τον τρόπο που τα διεθνή πράγματα διοικούνται. Η μικρή φωνή του ιδεαλισμού καταπνίχτηκε και μικρο μέρος παίρνει στη διαμόρφωση του μέλλοντος.

Για να κάνει φανερός, μέσα στο σημερινό κόσμο, τις απόψεις της, η Βρετανική Κυβέρνηση πρέπει να έχει τον στρατηγικό έλεγχο της Μέσης Ανατολής. Το πρόβλημα έγκειται στο: πώς αυτό πρέπει να γίνει; Τα Βρετανικά στρατεύματα εγκαταλείψαν την Περσία. Μόνο μερικές χιλιάδες παραμένουν στο Ιράκ. Έγκαταλείψαν τη Συρία και σε λίγο το ίδιο θα γίνει και με το Λίβανο. Τώρα που προτάθηκε όπως και η Αίγυπτος έλπισης εκκινωθεί στρατιωτικώς, δεν παραμένει παρά ένα τμήμα μόνο της Μ. Ανατολής, όπου οι Βρετανοί έχουν κρατήσει το δικαίωμα να διατηρούν στρατεύματα: Στην Παλαιστίνη και στο γειτονικό κράτος της Υπεριορδανίας. Η περιορισμένη αυτή περιοχή μπορεί να χορηγήσει μια επαρκή βάση για μια άμυνα της Μέσης Ανατολής ή για μια άστυνομική δύναμη. Έχει αεροπορικές βάσεις που επιτρέπουν στα σημερινά μεταφορικά αεροπλάνα να φτάσουν στη διώρυγα σε μια ώρα, στο Κάιρο, σε λιγότερο από δυο και στη Βαγδάτη, σε λιγότερο από τρεις. Έχει ένα λιμάνι στη Χαΐφα, κατάλληλο για μεγάλη ανάπτυξη. Και έχει εφόδια κανόνιων, στην άμυνα της γεινίασης, που ξεπερνούν τις ανάγκες μιας άμυντικής ή άστυνομικής στρατιάς.

Όχι μια βάση στη Παλαιστίνη μπορεί, σε βαρά, να θεωρηθεί σε μια άπειλη για όποιονδήποτε. Αν και οι δημοσιολόγοι της Μόσχας, πάντοτε έτοιμοι να αποδώσουν σε άλλους επιθετικές προθέσεις, ισχυρίστηκαν πως η Ρωσία απειλείται από την παρούσα στρατευμάτων σαυτή τη περιοχή, ή γεωγραφική πραγματικότητα το διαφείδει. Για να φτασούμε από την Παλαιστίνη στα κοντινότερα Σοβιετικά σύνορα, πρέπει να διασχίσουμε 1500 μίλια, μέσα από άνδρες ερήμους και δυο όροσειρές. Συγκρίνοντας αυτές τις απόστασεις με τις συγκοινωνιακές ευκολίες και την απόσταση που τα χωρίζει, το Σμολένσκ απειλείται άμείωτα από στρατεύματα που βρίσκονται στο Κεντ, παρά το Βαχού από τα στρατεύματα της Παλαιστίνης. Στο μεταξύ η Βρετανική Αυτοκρατορία δεν είναι η μόνη χώρα που ενδιαφέρεται για τη διατήρηση της τάξης στη Μέση Ανατολή και για την άμυνά της, που θα την προστατεύει από το καταβροχθιστικό διοικητικό πιθανού έχθρο.

Η εταιρία Στάνταρτ Όιλ της Καλιφορνίας έκανε γνωστή την παραγωγή πετρελαίου της επιδοθητικής της εταιρείας, της Αραβο-Αμερικανικής Εταιρείας Πετρελαίων, που λειτουργεί στη Σαουδική Αραβία. Η παραγωγή αυτή ξεπέ-

ρας, το 1945 τους 3.000.000 τόν. και η άναμενόμενη παραγωγή για το φετινό χρόνο είναι 7.500.000 τόν. Ο Πρόεδρος της Εταιρείας ανήγειρε επίσης, πως ένας άγωγός πρόκειται να κατασκευαστεί που θα διασχίζει την Υπεριορδανία και την Παλαιστίνη και θα τελειώνει στη Χαΐφα. Αυτό θα διευκολύνει την ετήσια παραγωγή να φτάσει τους 10.000.000 τόν. και θα κάνει την Σαουδι ή Αραβία την κυριότερη μεγάλη παραγωγή πετρελαίου στο κόσμο, σημαντικά μεγαλύτερη από τη Ρουμανία και το Μεξικό.

Το συμπέρασμα από αυτά τα έκπληκτικά γεγονότα είναι καθαρό. Πρώτο: Οι Η. Π. έχουν κολοσσία συμφέροντα στη Μέση Ανατολή, που σήμερα παραμένει άτυπορα από άμερικανικές δυνάμεις, αλλά στην άμυνα της οποίας ένδεχομένως οι Η. Π. θα έλκων να ενδιαφερθούν. Δεύτερο: Οι Η. Π. δεν πρέπει, παρά την ύπαρξη των Εβραίων ψηφοφόρων τους, να ύποστηρίζουν τη Σιωνιστική κίνηση, σε σημείο ώστε να συναγωνιστεί τους Άραβες, στο έδαφος των οποίων κείται αυτά τα πετρελαιοφόρα κτώματα. Οι σχέσεις της Αμερικής με τις Αραβικές χώρες έγιναν κι όλος άρκετά μπροδεδιμένες. Από το ένα μέρος, τα Αραβικά Κράτη ενδιαφέρονται για τα πλεονεκτήματα που μπορούν να κερδίσουν από το άμερικανικό εμπόριο. Αλλά, από το άλλο μέρος, είναι σχεδόν βέβαιο πως η Αίγυπτος θα αντιδράσει στην εγκαθίδρυση άμερικανικών βάσεων στη Σαουδική Αραβία, που άναμέεται πως οι Η. Π. θα επιζητήσουν, όταν, την ήμερα του θανάτου του βασιλιά Ιμπν Σαούντ, οι προβλεπόμενες ταραχές για την διαδοχή θα διαταράξουν την ειρήνη αυτής της χώρας.

Ο άλλος σύμβουλος του βασιλιά Φαρούκ, Χασαν Πασά, μωδ έλεγε, λίγο πριν από τον πρόοσατο θάνατό του, πως αν η Αμερική επιζητήσει παρόμοιες βάσεις, η Αίγυπτος μπορεί να την προκαταλάβει, εγκαθιστώντας ένα «Μονοουλμανικό Προϊεκτώρατο» στη Σαουδική Αραβία και στις γείτονες της, τη Μίκκα και τη Μεδίνα. Ο Έμιρής Αβδουλάχ της Υπεριορδανίας, διαμαρτυρήθηκε κι όσας έναντιόν των Αμερικανικών εκχωρήσεων πετρελαίων, οι άποτελούν μια δεβήλωση για την Μουσουλμανική Ίερή Γη. Για τούτο, οι Η. Π., όπως και η Μ. Βρετανία, πρέπει ε δεχομένως να βρουν ένα τρόπο για να εξασφαλίσουν από εισβολή τις άρες της

Μ. Ανατολής. Αλλά όπως μας δείχνει η ιστορία των Βρετανών στην Αίγυπτο, αυτό μπορεί να γίνει χωρίς προσφυγή στη βία, μόνον αν οι κάτοικοι αυτών των χωρών, ελεύθερα δεχτούν την παρονοία τους. Έτσι η πρόταση που γίνεται σε τούτο το άρθρο, πως η Μ. Βρετανία πρέπει χωρίς ντροπή, να ξεκαθαρίσει σε όλο το κόσμο πως προτίθεται να κρατήσει την Παλαιστίνη και την Υπεριορδανία, για στρατηγικές βάσεις στη Μ. Ανατολή, χρειάζεται τους άκόλουθους κύριους όρους:

Πρώτο: Είναι επιτακτικό να βρεθεί μια τελική λύση στο έσωτερικό πρόβλημα της Παλαιστίνης. Το ελάττωμα του τελευταίου Σχεδίου είναι πως δεν προσφέρει τελική οικόδομική. Τώρα δε που η Αίγυπτος δεν είναι λύση πια στρατηγική βάση, ή σημασία μιας συμφωνίας για τη Παλαιστίνη έγινε πολλές φορές σημαντικότερη και πολύ κατεπειγούσα.

Δεύτερο: η Μ. Βρετανία δεν είναι άναγκη να μεγαλοποιεί την περιπτώσή της, διεκδικώντας το δικαίωμα της να άσκει για πάντα, χωρίς βοηθό, άστυνομικά καθήκοντα στη Μέση Ανατολή, αν ο Ο. Η. Η. γίνει μια πραγματικότητα, και η επιτήρηση αυτής, καθώς και κάθε άλλης παρόμοιας περιοχής, θα γίνεται από τον Ο. Η. Η. Αν όμως ο Ο. Η. Η. άποτύχει να γίνει μια πραγματικότητα, τότε το έργο του να κρατηθεί η Μ. Ανατολή διαρκώς, μέσα σε ένα άνήυχο κόσμο, θα είναι πάρα πάνω από τις βρετανικές δυνάμεις μόνες. Τα ίδια τα Αραβικά Κράτη και το Σιωνιστικό κίνημα, οι Κτήσεις, οι Ευρωπαϊκές χώρες, με κτήσεις πέρα από τις θάλασσες—όπως η Γαλλία, ή Ολλανδία και το Βέλγιο—κωθώς και οι Η. Π., όδες έχουν ποικίλλα συμφέροντα για τη διατήρηση της ειρήνης και της εϋδαιμονίας σαυτή την περιοχή, που είναι ένα κλειδί. Θα πρέπει να συμπερνομε πως η Μ. Βρετανία έχει χάσει την πολιτική της μεγαλοφύα αν δεν επιζητήσει θαυμαίως να μοιραστεί, μαζί με τα γειτονικά της στα συμφέροντα κράτη, την εϋθύνη να πετύχει αυτή την ειρήνη και την εϋδαιμονία. Οι διέξοδοι σήμερα είναι άπλές: Η Με. Βρετανία όφειλει να παραμείνει δυνατή στη Μ. Ανατολή, ή να χάσει την παγκόσμια θέση της και τις μελλοντικές ευκαιρίες να χρησιμοποιήσει αυτή τη θέση με σύνεση.

Κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η πολιτική κατάσταση μεταβάλλεται τόσο γρήγορα στην Έγγυς Ανατολή και τη Μ. Ανατολή, ώστε οι λαοί που ζούν εδώ δεν προλαμβάνουν να αναμετρήσουν τις συνέπειές της. Κράτη έχουν γεννηθεί κατά παραγγελίαν και άλλα τώρα κυφοροούνται. Μέσα σ' όλες αυτές τις μεταβολές εν τούτοις υπάρχουν μερικές γενικότερες χαρακτηρισ. Μία από αυτές είναι η συνεχιζόμενη ένοποιηση των γύρω απ' τη Ρωσία χωρών ενώ σχεδόν ταυτόχρονα άρχισε και προχωρεί η πολιτική διάπαση του χώρου της Ανατολικής Μεσογείου.

Θετικώς συντελεστής στην ένοποιηση της Ρωσίας υπήρξε άλλοτε το Τσαρικό καθεστώς που διετήρησε μεν το θεοκρατικό στοιχείο ως μέσο ένοτητας, ήλθε όμως σε ειλκρινή έπαφή με τη Δύση και κατέρωθε να αυξάνει διαρκώς την ισχύ, σε όλους τους τομείς της πολιτικής δραστηριότητας. Αντίθετα προς αυτή, η Τουρκία ενώ διατήρησε το θεοκρατικό καθεστώς φάνηκε έντελως άνικανη να άφομοιώσει τις προόδους της Δυτικής Εύρώπης. Έτσι, αφού κατασπάταλησε όλο το οικονομικό και πολιτιστικό κεφάλαιο που κληρονόμησε από τους Βυζαντινούς και τους Άραβες, άπεδειχθη άνικανη να κρατήσει όσα απέκτησε χάρις στην πολεμική της μόνο δύναμη. Η αντιθετική αυτή λειτουργία εξακολουθεί και σήμερα. Η Ρωσία εξακολουθεί να παίρνει και άλλους λαούς μέσα στη δική της ένότητα, ενώ η Ανατολική Μεσόγειος, χωρίς να μπορεί να λάβει καμιά συνείδηση περί τίνος πρόκειται, εξακολουθεί να διασπάται. Οι δυτικές δυνάμεις συνήρρησαν σ' αυτό τον κατακτητισμό. (Οι δυτικές δυνάμεις έπαιξαν τον ίδιο ρόλο στην Έγγυς Ανατολή και όταν με την επέμβασή τους στά Ανατολικά πράγματα πρεσβεύσαν την πτώση του Βυζαντίου, χωρίς να έχουν την Ικανότητα να το διαδεχθούν στην λειτουργία του ως φραγμού κατά της έξ Ανατολών άπειλης). Χωρίς άμφοβλία αυτοί έχουν την ευθύνη τους. Η μεγαλύτερη όμως ευθύνη βαρύνει την Τουρκία και η μικρότερη την Ελλάδα.

Οι Τούρκοι, χωρίς συνείδηση των πολιτικών συνεπειών, αφού κατέλαβαν Έλληνικά έδάφη, έδιωξαν τους Έλληνες από τη Μ. Ασία. Οι Έλληνες της Μ. Ασίας δεν ήσαν ξένοι έγκατοικημένοι στα μέρη αυτά, αφού, άκόμα και ένα μέρος των Τούρκων εκεί είναι Έλληνες.

Οι Τούρκοι κατέστρεψαν το πέν απ' ό που έπερασαν. Προετοιμασαν έτσι το έδαφος και εξακολουθούν από τότε να συντελούν στην διατήρηση της περιοχής

σε τέτοιο χαμηλό επίπεδο ώστε να γίνει ώριμη να πέσει σε ξένα χέρια. Κάτω από τους Σουλτάνους θεωρούσαν τον έαυτό τους κύριο των άλλων φυλών. Κάτω από το σημερινό καθεστώς θεωρούν τις φυλές αυτές ως μη ύπάρχουσες.

Έγινουμε φίλοι με τους Τούρκους όταν άρχισε να γίνεται κατανοητό πως το μόνο που μπορεί να μάς σώσει ήταν αυτή η φίλια. Βασίζόμενοι σ' αυτό το γεγονός και στα άποτελέσματα που μπορούμε να περιμένουμε απ' αυτό έχουμε το δικαίωμα τώρα, να μιλάμε με την ώμότητα που χρησιμοποιούν εκείνοι που είναι τόσο κοντά, ώστε να μη έχουν πλέον μεταξύ τους μυστικά.

Εκείνο που κατάφεραν να κάμουν οι Τούρκοι στην Ανατολική Μεσόγειο, την ένότητα της όποιος διέσπασαν έντελως, βρίσκει την καλλίτερη έκφρασή του στην διάσπαση της περιοχής του Αιγαίου. Αυτό ποτέ έως τώρα δεν είχε γίνει τόσο άποφασιστικά τεύλάχιστα από την έθνολογική άποψη. Άφησαν κραυγή θριάμβου όταν το έπέτυχαν, όπως και οι αντίπαλοι των Αθηναίων μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο όταν καθαιρούσαν τα τείχη των Αθηνών. Τότε όμως βρεθήκαν όπωσδήποτε οι Σπαρτιάται οι όποιοι έναντιώθηκαν στην πλήρη καταστροφή της πόλεως που πρότειναν οι άλλοι σύμμαχοί των, γιατί έβλεπαν την χρησιμότητά της. Στην Τουρκία, που μπόρεσε να σταθί χάρις σε ό,τι κληρονόμησε από το Βυζάντιο δεν βρέθηκε κανείς.

Τώρα, η Ελλάδα από την μία πλευρά του Αιγαίου και η Τουρκία από την άλλη είναι έντελως άνίσχυρες. Είναι στα χέρια των ξένων. Περισσότερο άνω η Τουρκία παρά η Ελλάδα. Πιθανόν, άν ζούσε ο Κεμάλ, βλέποντας τ' άποτελέσματα αυτής της διασπάσεως, θα το θεωρούσε ως άποδειξη διορατικότητας μεγάλου πολιτικού να ξαναφτιάσει την ένότητα που βρήκε το τέλος της με την άπομάκρυνση του Μικρασιατικού Έλληνισμού. Οι διάδοχοί του άποδειχθήκαν φανατικοί και στενοκέφαλοι. Έτσι, είναι άναγκασμένοι, σήμερα, να κάμουν έπίδειξη ήρωϊσμού οι Τούρκοι, καθώς δεν μπορούν να κάμουν έπίδειξη πολιτικής Ικανότητας. Κανείς δεν τους άρνήθηκε ποτέ ήρωϊσμό. Πολέμησαν με άπαραμίλλη γενναϊότητα σε τρία μέτωπα με δύο εκατομμύρια στρατό για να φθάσουν όμως τελικά στην καταστροφή του 1918.

Η Ελλάδα καθώς έχει άποκοπή απ' όλες τις πηγές του πλούτου της, δεν μπορεί πιά ν' άναπτύξει σημαντική οικονομία. Δεν μπορεί καν να συντηρήσει τις άπαραίτητες πολεμικές δυνάμεις.

Ποιά μπορεί να είναι η τύχη της Τουρ-

κίας άν πέσει η Ελλάδα; Στόν καιρό της κατοχής είχαν γίνει εδώ περισσότερες άπό μια μελέτες που άπεδείκνυαν ότι η Ελλάδα και μεις την έκτέλεση όλων των μεγάλων και των μεγίστων έργων έγγείου βελτιώσεως και ύδροηλεκτρικής έργειας, πάλι δεν θα έχει τα άπαραίτητα. Και τώρα, που έρχονται οι ξένοι είδικοί για να μειώσουν την οικονομία μας, στο ίδιο συμπέρασμα δυστυχώς καταλήγουν, ότι όλα τα έργα δεν θάρκούν και ότι μόνη σωτηρία είναι η άνάπτυξη βιομηχανίας. Άλλα πως μπορεί να γίνει αυτό, σ' ένα τόσο μικρό τόπο, όπως η έντεθεν του Αιγαίου Ελλάδα, φραγμένη μάλιστα καθώς είναι από Βορρά;

Η Τουρκία νόμισε πως θα μπορούσε να κάνει αυτόν τον άθλο. Πραγματικά, οι οικονομικοί όροι την εύνοούν άσύγκριτα περισσότερο άπό μεις. Έκαμε λοιπόν ύφικαίμους, έκαμε είδικές καλλιέργειες και βιομηχανία για να παράγη ζάχαρη, ύφασματα, δέρματα. Έκαμε σιδηροδρόμους και πολλά άλλα. Άποτέλεσμα ήταν να αύξηση το κόστος της ζωής, χωρίς να αύξησουν σημαντικά τα εισοδήματα. Ένώ άλλες χώρες που διεήγγιζαν τον πόλεμο, κατέρωθσαν να βαστήξουν σταθερό το νόμισμά τους, η Τουρκία, και το ιόλοκληρωτικό κράτος, κατάφερε να ρίξη την άξία του στο ένα πέμπτο.

Η Ελλάδα δεν μπορεί να ζήσει μόνη της και η Τουρκία το ίδιο — μαζί όμως μπορούν να ζήσουν. Και διαθέτουν το σημαντικό πλεονέκτημα ότι από τη συμπράξη αυτή δεν ύπάρχει φόβος έθνικής άφομοιώσεως γι τί, ενώ μιά ένόνη ή οικονομία, μεις χωρίζει η γλώσσα και η θρησκεία. Η άνάγκη μεις πολιτικής Ένότητας στην Ανατολική Μεσόγειο, στην όποια τόσο συχνά επανέρχεται η Δημοκρατική Έπιθέωρηση, διαφεύγει έντελως το Τουρκικό αίτητήριο. Εκτός άν οι Τούρκοι άντιλαμβάνονται την ένότητα αυτή ως άπλη φίλια. Η χώρα μας, και οι παχότερη και μικρότερη, έχει εν τοσούτοις, για πολλούς λόγους, μεγαλύτερη δύναμη άντιστάσεως.

Εκείνο που ζητούμε όλοι οι λαοί της Άν. Μεσογείου να διασώσουμε μπορεί να άναλυθή σε τρία πράγματα: στον έθνισμό, τον πολιτισμό και την πολιτική έλευθερία. Και τα τρία αυτά άπειλούνται περισσότερο από Βορρά, παρά από όποιαδήποτε άλλη κατεύθυνση, κι' αυτό άνεξάρτητα από την πολιτική που θα ήθελε ή όχι να ακολουθήση η Ρωσική Κυβέρνηση. Η άπειλη ούτι όφείλεται στο ότι ό δυναμικός αυτός όγκος, για λόγους φυσικούς, τείνει να παρουσίει στην τροχιά του κάθε μικρόν του γείτονα, είτε φίλον, είτε έχθρό άδιάφορο. Θα πρέτει λοιπόν η Ανατολική Μεσόγειος να λάβη μέτρα μόνιμα, να άναπτύξη δυναμισμό ίδιόν της, όχι μόνο το στήριγμα της Άγγλοαμερικανικής φίλιας. Άλλως τα έθνη της θα μεταβλη-

θούν σε δορυφόρους. δευτερότερο ζήτημα είναι το τίνος θα γίνουν δορυφόροι. Είναι δευτερότερο, γιατί το πολίτευμα της Ρωσίας, που τόσο σσφώς σήμερα μεις διαχωρίζει απ' αυτήν, ίσως αλλάξει αύριο, όπως άλλαξε χθές. Ίσως αλλάξη και το πολίτευμα των Δυτικών Δημοκρατιών. Δεν κινδυνεύουμε λοιπόν στην διαρκεία να γίνουμε οίχημάλωτοι ώρισμένης πολιτειακής νοοτροπίας, άλλα κινδυνεύουμε να γίνουμε αίχημάλωτοι ξένου έθνους του όποιού θα παρακολουθούμε άδρανεϊς την μεταβαλλόμενη νοοτροπία. Έπειδή λοιπόν σήμερα η Ρωσία είναι ό δυναμικότερος γείτονας γ' αυτό κινδυνεύουμε από αυτή. Η Ρωσία είναι ό μόνιμος γείτονας, ενώ οι Άγγλοαμερικανοί θα είναι και δεν θα είναι εδώ, κατά τις περιστάσεις. Η Πολωνία είχε την έγγυση των και όμως σήμερα, ένα μέρος της δεν είναι πλέον Πολωνία και το ύπόλοιπο, προς το παρόν τουλάχιστον είναι ζήτημα άν εξακολουθεί πραγματικά να είναι Πολωνία.

Νομίζουν άραγε οι Τούρκοι ότι έγκαθιστόντες γραμμή διαχωριστική μέσα στο Αιγαίο, καθιστούν αυτό το χώρο πιδ συμπαγή στη Ρωσική διανοικτική προσπάθεια;

Το μάλλον βέβαιο είναι πως άν στο πρόσφατο παρελθόν, με τη δική τους βόηθεια, κατέρωθσαν οι Άγγλοι να δώξουν πρώτοι τους Γερμανούς από τη Βαλκανική, ή θέση της Τουρκίας θα ήταν σήμερα διαφορετική. Οι Τούρκοι διατηρούντες άνέπαφη τη στρατιωτική τους δύναμη κρατούν άσφαλώς ένα όπλο έναντίον της Ρωσικής πιέσεως. Το όπλο όμως αυτό είναι ελάχιστα άποτελεσματικό, έχει δύο κόψεις, από τις όποιες ή μία, ή συνεχιζόμενη από το μεγάλο βάρος του πολεμικού προύπολογισμού οικονομική δυσπραγία, στρέφεται έναντίον της. Η Ρωσία όμως, μη έχουσα λόγους να βιάζεται τόσο πολύ διαθέτει και άλλα όπλα έναντίον της Τουρκίας: δύο από τα όπλα αυτά είναι οι Άρμένιοι και οι Κοΰρδοι. Και από τις φυλές αυτές ένα μέρος βρίσκεται μέσα στα σύνορα της Ρωσίας. Εκεί ζούν μερικοί Άρμένιοι και Κοΰρδοι από τους περισσότερο διακρινομένους για τη μάρφωσή τους, και έχουν γίνει κέντρα πολιτικής δραστηριότητας. Ο έθνικιστικός φανατισμός των Τούρκων, είναι το πιδ ισχυρό όπλο στα χέρια τους.

Για τους Άρμένιους είναι γνωστές άρκετές λεπτομέρειες στην Ελλάδα. Το ότι μεις είναι άσυμπαθείς για τί φάνηκαν πάντοτε άγνωστοι δεν μπορεί να μεις κόμει να παραβλέψουμε την έπήρεια που μπορούν να έχουν οι διεδικήσεις των στην περαιτέρω διάσπαση της Μέσης Ανατολής, με άμεσο αντίκτυπο πολύ έγγυτερο στην Ελλάδα. Οι Κοΰρδοι, άποτελούν κι' αυτοί ένα Έθνος λιγότερο γνωστό στους Έλληνες. Ίσχυρίζονται ότι άποτελούν 8 εκατομμύρια ψυχές. Πραγματικά είναι κά-

τώ από τέσσερα. Και αυτό όμως δεν είναι ασήμαντος αριθμός. Ενώ μισοί εκατομ. ζουν μέσα στην Τουρκία, ένα εκατ. στο Ιράκ, 600.000 στην Περσία, 350.000 στην Συρία, 20.000 στη Ρωσία.

Η έκταση στην οποία είναι διεσπαρμένοι οι Κούρδοι είναι κάπως μεγαλύτερη από την έκταση της Ελλάδος και έκτεινεται από τη Σοβιετική Αρμενία έως τη Βαγδάτη προς νότον, κοντά στο Άλεπι δυτικά και έως κοντά στο Έρζερούμ βορειοδυτικά, περιλαμβάνει ένα σημαντικό και εύφορο μέρος της Βορειοδυτικής Περσίας, καθώς και πετρελαιοπηγές, μαζί με τη Μοσούλη και το Κερκόκ. Έκαμαν οι Κούρδοι δέκα επαναστάσεις τα 20 τελευταία χρόνια και τώρα τελευταία εμφανίστηκε μια εθνικιστική Κουρδική Κυβέρνηση μέσα στο Περσικό Αζερμπαϊτζάν με δικό της στρατό. Διατείνονται ότι δεν ενεργούν κάτω από Ρωσικές υποδείξεις αλλά ότι κανείς δε θα μπορούσε να τους μεμφθεί, αν εδέχοντο τη βοήθεια μιας μεγάλης δυνάμεως για να πετύχουν τόσο μεγάλους σκοπούς όπως η πολιτική τους ελευθερία. Η Τουρκική πολιτική απέναντι των Κούρδων εξακολουθεί να είναι η πατροπαράδοτη. Έπειτα από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του 1930, 1937 και 1938 στο Κουρδιστάν η Τουρκική Κυβέρνηση δήλωσε πως δεν υπάρχει πλέον Κουρδικό ζήτημα. Οι Κούρδοι αναφέρονται έκτοτε ως ληστές των βουνών ή ως όρεινοι Τούρκοι. Αυτό όμως βοηθεί τη Ρωσική πολιτική, όπως τη βοήθησε και τη βοηθεί ακόμα, η αλλαγή των πολιτικών της Τσεγγράνης στη διανομή των γαιών και γενικά τη μετάβαση σε δημοκρατικότερο καθεστώς.

Η Ρωσία λοιπόν έχει τώρα στη διάθεσή της τ'εσσορούς Ισχυροτάτους μοχλούς εναντίον της Τουρκίας.—Τον εναγασμό στη διατήρηση της επιστρατεύσεως.—Την υπστήριξη των περι ανεξαρτησίας αξιώσεων των Αρμενίων.—Ομοίως των Κούρδων.—Και τέλος το σχέδιο των Ελλήνων κομμουνιστών για τη στροφή προς την εύφορη Ανατολή, την αναμφισβήτητη γη των πατέρων μας, αντί της έπιμονής προς τη Β. Ήπειρο και τη Ν. Βουλγαρία, που αν και όχι λιγότερο ελληνοικές, έχουν τώρα καταληφθή από τους φίλους των. Η Συνέτη των Σεβρών έδινε δικήν στις εθνικές διεκδικήσεις των Κούρδων και των Αρμενίων και ίδρυε εκεί κράτη ανεξάρτητα ή μισοανεξάρτητα. Πού θα εύρον τώρα οι Αγγλοαμερικανοί τη δύναμη να άρνηθουν έως το τέλος κάθε συμπάθεια προς τους λαούς ούτους, των οποίων μάλιστα τη νομιμοφροσύνη είχαν εξασφαλίσει στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο με άνανεωση όμοιων υποσχέσεων;

Αναφέραμε γι'αυτές τις λεπτομέρειες για να αποδείξουμε ότι το Τουρκικό ζήτημα —όπως άλλωστε και όλο το ζήτημα της Μέσης και της Έγγυς Ανατολής—δεν μπορεί να λυθή με τον εθνικιστικό φανατισμό, ο οποίος διαλύει τον ένιαίο αυτό χώρο, αλλά με πολιτική πραγματικού συνδέσμου μεταξύ όλων αυτών των εθνότητων, μεταξύ των οποίων οι σημαντικότερες είναι οι Έλληνες και οι Τούρκοι.

Προς την ίδιαν αυτή κατεύθυνση πρέπει να βληθώσουν οι Αγγλοαμερικανοί. Οι Αγγλοι μπορούν να βοηθήσουν, γιατί διατηρούν ακόμη εδώ την πολιτική ύπερηγή. Οι Αμερικανοί μπορούν να βοηθήσουν έσκούντες εδώ οικονομική πολιτική σε εύρύτερη άκτινα, ή οποία να συνδέσει την εξακολουθητικά κοινοποιμένη Μ. Ανατολήν. Για τους Αγγλοαμερικανούς είναι προτιμώτερο να στερεωθή εδώ μια πολιτική Ένότητα, με δικές της εσωτερικές δυνάμεις, έστο και αν δεν τους είναι τόσο φιλική, όσο επιδιώκουν τώρα να κάνουν φιλική προς ούτους μερικά κράτη της Μ. Ανατολής. Γιατί και ο δικός των σκοπος είναι να κρατηθή εδώ η ύπαρχουσα πολιτική Ισορροπία και όχι κομμια άλλη ιδιαίτερη ώφέλεια. Όταν άλλωστε γινή αυτή η Ένότης, όταν άναπτυχθη εδώ αυτό το δυναμικό, ο σύνδεσμος με τους Αγγλοαμερικανούς θα γινή σε άλλους τομείς δράσεως πολύ πλέον αποτελεσματικός. Η πολιτική όμως αυτή για να καρποφορήσει πρέπει να άρχισι από την ένδοτικήν πολιτικήν στο Αιγαίο. Και αυτό είναι εύκολο, γιατί καθώς έχει τρεις φορές επαναληφθή, δεν ζητούμε να επανέλθη στην ανατολική άκτι η διαγμένος Έλληνομοσ—άλλα να κυκλοφορούν εκεί ελεύθερα οι Έλληνες και εδώ οι Τούρκοι να έφορμόσουμε το οικονομικό πνεύμα της προδοθείσης από τους Βουλγάρους Βαλκανικής Συνεννοήσεως και να έμπιστευοίμε στο χρόνο τις φιλοδοξίες μιας άκόμα στενώτερης προσεγγίσεως. Δέν ύπάρχει άλλωστε τίποτε το ρεαλιστικότερο στην άνάπτυξη και πολιτιστικού συνδέσμου άπ' την ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων και άγαθών.

Θά καταλάβουν άραγε ποτέ οι Τούρκοι ότι πέρασε ο καιρός του εθνικιστικού φανατισμού και ότι φανήκαμε άνάξιοι τόσο αυτοί όσο και έμεις, ίδιως όμως αυτοί, στο να συνεχίσουμε τον πολιτικό ρόλο του Βυζαντίου; Θά καταλάβουν άρα γε οι Αγγλοαμερικανοί ότι ή έπ' άπειρον κοινοποίηση της Μέσης Ανατολής, χωρίς τη σύχρονη άνάπτυξη κάποιας συνδετικής ούσιας, θα άδηγήση στην οικονομική έξαθλίωση με όλα τα πολιτικά της άποτελέσματα;

ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤ. ΕΥΡΩΠΗ

Μετά την άπελευθέρωσή τους όρισμένες χώρες της Ανατολικής Εύρώπης έκαμαν γεωργικές μεταρρυθμίσεις, που φαίνονται σά να άποτελούν το δεύτερο στάδιο μιας έξέλιξης, που το πρώτο στάδιο της ύπήρξαν οι μετά το 1918 μεταρρυθμίσεις.

Πολλοί τονισαν την πολιτική άποψη των γεωργικών μεταρρυθμίσεων των έτών 1944 και 1945. Πραγματικά είχαν σκοπό, κατά ένα μέρος, να έξασφαλίσουν μια γερή και λογική βάση σε άριστερες κυβερνήσεις, σε περιοχές όπου, πριν από τον πόλεμο, ή έξουσία κατεχονταν, με διαφορετική σε κάθε μια έκταση, από μια μειονότητα.

Είναι γνωστό πώς οι χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Εύρώπης είναι κυρίως γεωργικές. Άκόμη και στη Ρουμανία και την Πολωνία, που διαθέτουν και τηνομηχανική βιομηχανία, ή γεωργία άντιπροσωπεί, άντιστοιχώς, τα 84 και 68 έκατοστά της όλικής παραγωγής.

Και από την άποψη του πληθυσμού ή γεωργία έχει εδώ σημασία πολύ άνώτερη από την βιομηχανία. Η άναλογία του πληθυσμού που ενεργώς χρησιμοποιείται στη γεωργία είναι πολύ μεγάλη και ο πίνακας που ακολουθεί άρκει για να δείξει τη σημασία του γεωργικού προβλήματος, στην οικονομική πολιτική άντων των χωρών. Τσεχοσλοβακία 36,4 οιο, Ούγγαρία 42 οιο, Πολωνία 64 οιο, Γιουγκοσλαβία 80 οιο, Βουλγαρία 81 οιο και Ρουμανία 82 οιο.

Το ούσιώδες λοιπόν πρόβλημα είναι ή διανομή της γης, ή συγκέντρωση ή ή κατανομή της. Ως προς όυτό, ή κατάσταση είχε πολύ μεταβληθεί ύστερα από τις μετά το 1918 μεταρρυθμίσεις. Άν οι μεγάλες ιδιοκτησίες δεν ύψίσαντο στη πραγματικότητα πιά, στη Βουλγαρία, στη Γιουγκοσλαβία και στη Ρουμανία, όμως σκέκονταν γερά στη Τσεχοσλοβακία, στην Ούγγαρία και την Άν Πολωνία και σ' αυτές τις τρεις χώρες βρίσκονταν ένα πολυαριθμό γεωργικό προλεταριάτο, με την έξης άναλογία άγροτεργιών σχετικά με όλοκληρο το γεωργικό πληθυσμό: Βουλγαρία 5,2 οιο, Ούγγαρία 39 οιο, Πολωνία 14 οιο, Τσεχοσλοβακία 30 οιο και Γιουγκοσλαβία 9,6 οιο.

Άφ' έτέρου οι άγροτεργάτες δέν άποτελούν μόνοι αυτοί το γεωργικό προλεταριάτο. Σαύτους, που πρώτοι έχουν δικαιώματα στην κατανόμη των γαιών, πρέπει βέβαια, να προσέτιοι με ή σημαντικό άριθμό καλλιεργητών με άνετρηκή κλήρο που είναι άνίκανοι να φρέψουν την οικογένειά τους, με μόνη τη γεωργική τους δουλειά.

Έτσι σε χώρες, όπως ή Βουλγαρία και ή Γιούγκοσλαβία, που έχουν ένα σημαντικό άιθμό μικρής και μέσης καλλιεργούμενης γης,

οι γεωργικές μεταρρυθμίσεις θα έχουν μια σημασία έντελώς περιορισμένη. Σε άλλες όμως όπως στην Ούγγαρία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, άναποκρίνονται σε μια πραγματική άνάγκη. Πραγματικά οι χώρες ούτες συγκαταριθμούν όλόκληρες δυστυχημένων χωρικών, που θα μπορούσαν να έπωφληθούν από τη διανομή των μεγάλων ιδιοκτησιών θα καταστήσει διαθέσιμες.

Οι μετά το 1918 μεταρρυθμίσεις

Ύστερα από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, οι χώρες της Κεντρικής και ανατολικής Εύρώπης, άνέλαβαν γεωργικές μεταρρυθμίσεις, που είχαν για άσκοπο να μοιράσουν καλύτερα τη γη και να καλύτερέψουν τις συνθήκες ζωής των γεωργικών πληθυσμών και που σημειώσαν το τέλος του φεουδαρχικού καθεστώτος σ' αυτές τις χώρες. Την έποχη που ψηφίστηκαν έβουζαν τα κοινωνικά προβλήματα στο πρώτο έπίπεδο. Οι άπόλυτα οικονομικοί σκοποί και ή άύξηση της γεωργικής παραγωγής ή των έξαγωγών, υσοχωρησαν τότε στις ήθικες ένασχολήσεις. Άνά τα μέτρα έκαμαν προσιτή την πληρη και όλοκληρωτική ιδιοκτησία, σε ένα πλήθος χωρικών που ή κατάσταση τους τους πλησίαζε με δουλεύς. Άκόμα, όλες αυτές οι χώρες, έκτός από την Ούγγαρία, υίθετέτησαν ένα άνώτατο όριο για την έκταση που μπορεί να έχει ή γαιοκτημοσύνη. Η μερίδα των γαιών που ξεπερνούσε αυτά τα όρια άγοράστηκε από το Κράτος, για να άποτελέσει το κεφάλαιο κατανομής, που θα μοιράζονταν στους άγροτεργάτες και στους χωρικούς, που ήταν άνεπαρκώς εύποροι.

Είναι άναμφίβολο πώς οι μεταρρυθμίσεις αυτές καλύτερέψαν τη θέση μεγάλου άριθμού άγροτικών πληθυσμών και έφεραν μια σοβαρή μεταβολή στα γεω για καλύτερωτα, σ' αυτό το τμήμα της Εύρώπης, βοήθησαν δε έπίσης, κάπως, και στη διευθέτηση του προβλήματος των έθνοτήτων, με την εγκατάσταση, σε κάθε περιοχή κατανομόμενων γαιών, άμειγών πληθυσμών.

Όπωσδήποτε, οι γεωργικές αυτές μεταρρυθμίσεις, για άρκετά διάφορους λόγους, δέν έφτασαν άπόλυτα το σκοπό που έπύζητοσαν. Το 1939 το γεωργικό προλεταριάτο ήταν άκόμα πολυαριθμό στις περισσότερες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Εύρώπης και ή μεγάλη ιδιοκτησία παρέμενε ισχυρή, σε όρισμένες άπ' αυτές.

Πρέπει άκόμα να σημειώσουμε πώς οι χώρες αυτές έχουν έπίπεδα γεννήσεων έξαιρετικά ύψηλά: έτσι ή άύξηση του πληθυσμού άπαιτεί, περιοδικώς, νέες διανομές γαιών.

Οι τωρινές μεταρρυθμίσεις.

Οι γεωργικές μεταρρυθμίσεις, που περιλαμβάνονταν στα προγράμματα όλων των αντιστασιακών κινημάτων, πήραν τη μορφή νόμων ή διαταγμάτων στα περισσότερα από τα άπελευθερωμένα Κράτη. 6 Σεπτεμβρίου 1944 στη Πολωνία, τέλος του 1944 στη Βουλγαρία, 17 Μαρτίου 1945 στην Ούγγαρία και 22 Μαρτίου 1945 στη Ρουμανία. Στη Γιουγκοσλαβία και στη Τσεχοσλοβακία πάντως, κανένα κείμενο γενικής σημασίας δεν δημοσιεύτηκε. Στη Γιουγκοσλαβία όμως, μερικές από τις δρόσπονδες δημοκρατίες, έξεδωσαν διατάγματα σχετικά με τη γεωργική μεταρρύθμιση: Τά διατάγματα α αυτά είναι σχεδόν παρόμοια μεταξύ τους και επιτρέπουν τη σκέψη πως ο εθνικός αγροτικός νόμος θά έχει, πιθανώς, τό ίδιο περιεχόμενο. Στη Τσεχοσλοβακία ή γεωργική μεταρρύθμιση θά γίνει σε τρία στάδια και ο νόμος τής 21 'Ιουνίου 1945 άποτελεί τό πρώτο. Τό πιο σημαντικό γεγονός, που πρέπει νά σημειωθεί, είναι ή άπόλυτη όμοιότητα αυτών των διαφόρων κειμένων. Είναι βββαίο πως άν ή πρακτική εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων μελετήθηκε για κάθε χώρα, πηγαίνουν πάντως από ένα κοινό αρχέτυπο. Αυτή ή όμοιότητα επιτρέπει νά τά μελετήσουμε από κοινού.

Τό πραγματικά ούσιώδες ζήτημα είναι πως χρειάστηκε νά περιοριστεί ή έκταση τής κτηματικής περιουσίας, νά άποτελεστεί από τό περίσπμα ένα κεφάλαιο για κατανομή, που κατανεμήθηκε κατόπι μεταξύ των από κληρον τάξων. Τά συναφή προβλήματα, των απόκτημύσεων και τού γεωργικού ύλικού, έπρεπε επίσης νά λυθούν. Τό ανώτατο όριο που καθωρίστηκε για τήν έκταση τής αγροτικής ιδιοκτησίας, έξαρτιέται από τά γεωγραφικά καθεστώα των διαφόρων χωρών: πάντως είναι παντού κατώτερο από κείνο που είχε καθωρίσει τις ίδιες χώρες μετά τό 1918. Είναι σχετικά μεγάλο (καμιά έκασοστή έκτάρια¹) σε χώρες που όπως ή Ούγγαρία και ή Πολωνία, διέθεταν άκόμα μεγάλες ιδιοκτησίες και περιοχές μικρής πυκνότητας πληθυσμού. Άλλοι κυμαινεται μεταξύ 25 και 50 έκταρών. Μερικοί νόμοι κατεβασαν αυτους τους αριθμύς, σε μεγάλες αναλογίες, όταν πρόκειται για γαίες αγροληπτικές ή νοικιασμένες.

Τό μέρος έκείνο των ιδιοκτησιών που ξεπερνάει αυτό τό όριο περιέρχεται στο κατανεμητέο κεφάλαιο. Ορισμένες κατασχόμενες περιουσίες προσθέτονται στις απαλλοτριούμενες γαίες (περιουσίες προδοτών, γερμανών και έγκαταλειμένες). Σε μερικές χώρες ή περιουσία τής Έκκλησίας ύπάγεται κι' αυτή στις διατάξεις τού νόμου: (Γιουγκοσλαβία και Ούγγαρία) στη Πολωνία ή έκκλησιαστική περιουσία μόνο προσωρινά δεν περιλαμβάνεται στη διανομή, μέχρι τήν ήμέρα που θά άποφασίσει ή Συντακτική (Εθνουθενέλευση) άλλου πάλι, όπως στη Πολωνία και τήν

1) Ένα έκτάρι ίσοδυναμεί με 40 στρέμματα

Ούγγαρία, τά δημόσια κτήματα περιέρχονται στο κατανεμητέο κεφάλαιο. Όλες οι γαίες που θίγονται από τη γεωργική μεταρρύθμιση, είτε άνήκουν σε καταδικασμένα πρόσωπα, είτε ξεπερνούν τα καθορισμένα όρια για τήν κτηματική περιουσία, απαλλοτριώνονται χωρίς αποζημίωση για τόν ιδιοκτήτη και αναλαμβάνονται από τό Κράτος με τά οικοδομήματα, τό αγροτικό ύλικο και τά ζωντανά.

Η διανομή, που είναι προορισμένη νά έφοδιάσει με γαίες τους άγροτεργάτες, νά καλυτερέψει τήν κατασταση των μικρογεωργών και νά συγκροτήσει εργατικούς κήπους, πραγματοποιείται με' αναλογες ιδιομορφίες στις διάφορες χώρες. δημοσίας ωφέλειας, ύποδειγματικές αγροτικές ή πειραματικούς σταθμύς. Μονη ή Τσεχοσλοβακία άποφασισε νά περιλάβει στα δημόσια κτήματα τά δάση και τους δρυμόνες, που έχουν επιφάνεια μεγαλύτερη από 100 έκταρια.

Γενικώς λοιπόν οι άγροτεργάτες, οι έπιμορτοι καλλιεργητές και οι άγρολήπτες, ή οι χωρικοί που δε διαθέτουν παρά ελάχιστα γαίες, έπωφελήθηκαν από τις διανομές. Οι χωρικοί που ήταν ήδη ιδιοκτήτες, έπωφελήθηκαν, σχεδόν παντοτε, σχετικά με τους άγροτεργάτες.

Οι νεοδημιουργημένες αγροκομίες για τους άγροτεργάτες, είναι γενικά μικρές: 5 έκταρια στη Ρουμανία, στη Πολωνία και στη Γερμανία, 12 έκταρια, από τά όποια 8 μόνον καλλιεργήσιμα, στη Τσεχοσλοβακία. Κι' αυτοί οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τις μέγιστες επιφάνειες, που άπογορεύεται νά ξεπριστούν: σε όλες αυτές τις χώρες οι νομοι δεν προβλέπουν διανομή παρά κατά τό μέτρο που οι τοπικές δυνατότητες τό επιτρέπουν.

Ένα άρθρο, κοινό σε όλους αυτους τους νόμους, περιορίζει τό δικαίωμα τής ιδιοκτησίας των νέων ιδιοκτητών: οι σχηματιζόμενες αγροκομίες ή τά τεμάχια αγρών που δίνονται, δεν μπορούν να μοιραστούν, πωληθούν, νοικιαστούν και ύποθηκευθούν, ούτε δλοκληρη, ούτε μερικώς.

Αν όμως οι γαίες απαλλοτριώνονται χωρίς αποζημίωση, αντίθέτως οι κληροϋχοι δρεΐλουν, εκτός από ειδικές περιπτώσεις, νά τις αγοράσουν από τό Κράτος. Και σ' αυτή τή περίπτωση άκόμα οι διάφοροι αγροτικοί νόμοι δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Η τιμή μπορεί να καταβληθεί σε είδος ή σε χρήμα. Η αποζημίωση που καταβάλλεται είναι συνήθως ίση με τήν αξία μιας μέσης ετήσιας συγκομίδης (εκτός από τήν Τσεχοσλοβακία όπου μπορεί νά φτάσει δυο ετήσιες συγκομίδες).

Πουθενά δεν ύπάρχουν ίχνη κollectιβισμού, εκτός από τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, που άφορά τά αγροτικά έργαλια, που θά συγκεντρωθούν σε σταθμύς γεωργικών μηχανών και τη Γιουγκοσλαβία, τη Βουλγαρία και τη Γερμανία, σε περιορισμένες περιπτώσεις.

Τά μέτρα που πάρθηκαν τό 1944-1945 είναι λοιπόν άκείως πιο ριζοσπαστικά από

κείνα τού 1918-20. Έφαρμοζόμενο μαζί με τις μεταπολίσεις πληθυσμών, πρόκειται νά επιφέρουν άρχεια αίσθητες μειωτές στη γεωργική φυσιολογία της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Άποτελέσματα και έκταση αυτών των μεταρρυθμίσεων

Τα μερικά, τουλάχιστο, άποτελέσματα αυτών των μεταρρυθμίσεων δεν μας είναι γνωστά, παρά μόνο για τρεις απ' αυτές τις χώρες: Τήν Πολωνία, τήν Ούγγαρία και τη Γερμανία.

Στήν πρώτη, τά 8 ο)ο περίου των καλλιεργημένων γαιών περιλήφθηκαν στη διανομή. Η υπαγόμενη στη μεταρρύθμιση επιφάνεια είναι αισθητά κατώτερη από κείνη που ύποβλήθηκε σε διανομή ά 8 η 1919 έως 1939, σύμφωνα με τήν πρώτη γεωργική μεταρρύθμιση. Άλλο άγροει γαίες που ύποβαίνονται τό 1,400,000, μόνο κάτω από 100.000 άποκαταστάθηκαν.

Είναι φανερό πως τό διώξιμο των γεωργιών από τις γαίες που τελευτα ά προσαρτήθηκαν από τήν Πολωνία θά επιτρέψει μία σημαντική άποίκηση. Φαίνεται, διωσδότητε, πως ή Πολωνία μπορεί νά άπορροφησει ένα μεγάλο μέρος τού αγροτικού της προλεταριάτου.

Στήν Ούγγαρία 5'4.000 κληροϋχοι πήρην μία μέση μερίδα από 45 έκταρια. Και εκεί επίσης ο αριθμύς των δικαιουμένων ξεπερνάει πολύ τους κληρύχους: σε 8'0.000 σχεδόν άγροτεργάτες, μόλις 300.000 σχεδόν άποκαταστάθηκαν.

Για τη σοβιετική ζώνη κατοχής τής Γερμανίας, άν δεν δημοσιεύτηκε κανένα νομοθέτημα, αντίθετα, μερικοί αριθμοί δόθηκαν. Στις 10 Νοεμβρίου 1945 κατασχέθηκαν 7775 κτήματα, που αντιπροσώπευαν 2.098.000 έκταρια. Οι γ. ρων. ά γές διαόρυσαν 1.338.001 έκταρια σε 278.000 μικρές αγροτικές. Η διοίκηση δέχτηκε 355.000 αιτήσεις, προσερχόμενες από γεωμύς πρόσφυγες, που έρχονταν από τά ανατολικά και από μικροκτημύτες, που τά κτήματά τους είναι άνεπαρκεί. Άπό έλλειψη πληροφοριών τά άποτελέσματα τής μεταρρύθμισης σ αυτή τήν περιοχή είναι άκόμη άγνωστα.

Οι παραδουναβιες χώρες επίσης δεν δημοσίευσαν καμία στατιστική σχετικά με τά άποτελέσματα τής γεωργικής τους μεταρρύθμισης. Στη Ρουμανία πάντως, που πριν από τόν τελευταίο πόλεμο ύπληχαν 2 έκ. άκτήμύνες, για νά πάρουν κανένας τόν άνεπαρκή κληροτών 255 έκταριών, τό αγροτικό πρόβλημα, θά τεθεί εκ νέου, ύστερα από καμιά εικοσαρία χρόνια, όταν τό 1965 ή Ρουμανία θά έχει ένεκα των γεννήσεων 5 εκατομμύρια άκτήμονες χωρικούς. Έτσι ή σημαντική μεταρρύθμιση δεν μπορεί παρά νά είναι ένας σταθμός και όχι μία λύση. Δεν φαίνεται έξ άλλου, πως ή λύση αυτή βρίσκεται σε μία πρραιτέρω έκβιομηχανοποίηση τής χώρας, που άλλωςτε φαίνεται δύσκολη.

Στη Γιουγκοσλαβία και στη Βουλγαρία τό πρόβλημα ήταν όπειρος λιγότερο δεύ, παρά στις άλλες παραδουναβιες χώρες. Η μικρή ύδωη ορια κυριαρχύσε μεγας' τό αγροτικό προλεταριάτο ήταν σχετικά πολύ άδύνατο. Στη Γιουγκοσλαβία φαίνεται πως ή μεταρρύθμιση πρόκειται νά εκδηλωθεί σε μία προσπάθεια έσωτερικού άπικισμού, που θά στραφεί πρό πιντων στα ρόρια τής χώρας, όπου οι γεωργοι ή αν πολυάριθμοι.

Στη Βουλγαρία τις παραμύες τού πολέμου, ο αριθμύς και ή επιφάνεια των ιδιοκτησιών που ξεπερνάσαν 30 έκταρια, αντιπροσώπευαν μεκ. ά πρώματα: 0,4 ο)ο τού αριθμύ τών αγροκομύων, που κάλυπταν 3,6 ο)ο τού καλλιεργήσιμου εδάφους, δηλ. 157,736 έκτάρια.

Η κατάσταση ωφείλονταν στους κληρονομικούς νομους και φαίνεται πως δεν ύπληχε άλλη λύση από τήν άνάπτυξη του συγγαγικού συστήματος. Οι νέες διατάξεις προβλέπουν τήν κollectιβιστική έκμετάλλευση των μεγάλων ιδιοκτησιών, χωρίς πάντως νά έγκαθιδρυθεί τό κυρίας σύστημα των κολχύς. Οι χωρικοί άπως προσκλήθηκαν νά συγκροτήσουν διαάδες, για νά μπορέσουν νά έπωφεληθούν όρισμένου αριθμύ πλ. ονεκτιημάτων πρ ορισμένων για τις άγροτικές κollectιβες: κυρίως για τό νοίκιασμα αγροτικών μηχανών συγκεντρωμένων σε κέντρα που δημιουργήθηκαν, γι' αυτό τό σκοπό. Άναγκάστηκαν όμως νά ανακρούσουν πρύμη τά άποτελέσματα που πέτυχαν φαίνεται πως είναι καταστροφικά, τόσο από έλλειψη αγροτικού ύλικού, όσο και από έλλειψη δι ύθησης και τεχνικού προσωπικού. Ένοι άναγκάστηκαν, προσωρινά, νά άναστείλουν τήν εφαρμογή τού διαταγματος.

Τό συμπέρασμα από τήν εξέταση των μέχρη σήμερα άνεπαρκών στοιχείων που έχουμε, είναι πως οι μεταρρυθμίσεις αυτές άταποκοίνονται σε μία πραγματική άνάγκη. Είναι βββαία δύσκολο, από έλλειψη αντικειμενικών παρατηρήσεων, νά πούμε πως ήταν ή ψυχολογική ύποδοχή από τις άγροτικές μάζες αυτών των νόμων. Οι μάλλον έπίσημες περιγραφές που δημοσιεύτηκαν για τό ζήτημα ούτος, φαίνεται πραγματικά, νά άνήκουν περισσότερο στην προπαγάνδα, παρά στην σύτηρη αντικειμενικότητα. Για τη Γερμανία π. γ. οι σοβιετικές έφημερίδες περιέγραψην τόν ένδοσιασμό τού αγροτικού πληθυσμού για τά μέτρα διανομής των γαιών. τά σχόλια όμως ύπληξαν εύμενη και δυσμενή.

Τά τέσσερα «άνταρριστικά» κόμματα τά ένέκριναν, στην αρχή, αλλά οι χρησησιανοδημοκράτες, θρογότερα, άσκησαν κριτική στο τρούπο τής εφαρμογής τους, και κυρίως: αντίτάχθηκαν στη χωρίς αποζημίωση απαλλοτριώση, που εφαρμόστηκε χωρίς κομιά διάκριση, θίγοντας πολλές φορές πω γίωσους άνταρρζίδες. Κατακρίνεται επίσης ή βία με τήν οποία ή μεταρρύθμιση συμπληρώνεται και που κινδυνεύει, για ένα χρονικό διάστημα, νά ρίξει τήν γεωργική παραγωγή. Αυτά όλα όμως δεν

Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΙΔΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

III. Η ανεπάρκεια της αγροτικής οικονομίας.

1. Δευτερογενή χαρακτηριστικά.—'Εκτός των βασικών χαρακτηριστικών, που επιδρούν μόνιμα στην οικονομία ενός τόπου—όπως π.χ. η γεωγραφική διαμόρφωση κλπ., μερικά από τα όποια αναφέραμε στο προηγούμενο άρθρο—, υπάρχουν και άλλα δευτερογενή, θά μπορούσαμε να πούμε, μεγάλης επίσης σημασίας. Σ' αυτά, μόλο που δεν είναι βασικά, ο χρόνος εν τούτοις, ή διάρκειά τους δηλαδή, τους έχει δώσει τη βαρύτητα, που δίκαια όφειλεται πάντοτε στα πραγματικά περιστατικά. Ένα παράδειγμα είναι ο πολύς μικρός κλήρος ή η έλλειψη κεφαλαίου· χαρακτηριστικά και τα δύο δευτερογενή. Ο κλήρος π.χ. θά ήταν άκρη μικρότερος, αν λιγότερος πληθυσμός εύρισκε ζοχρία σε άλλα έπαγγέλματα· ή μεγαλύτερος, στην

άντιστροφή περίπτωση. Επί πλέον υπάρχουν περιπτώσεις, που καιτοι ο κλήρος είναι σημαντικός, 50—150 στρέμματα στην κάτω Θεσσαλία, με νερό σε έλαχιστό βάθος, που μολαταύτα τό επίπεδο ζωής παραμένει χαμηλότερο από τό σημείο που βρίσκεται σε όρεινά χωρία με μηδαμινό σχεδόν κλήρο. Τα τσιφλίκια επίσης δεν κατώρθωσαν να βελτιωθούν, όχι από έλλειψη κεφαλαίου. Άλλο επίσης χαρακτηριστικό, που δεν πρέπει να θεωρηθή βασικό, που όμως ο χρόνος τό έκαμε να έχη μεγάλη επίδραση, είναι η έλλειψη τής τάσεως προς συγχρονισμό τής οικονομίας μας. Δεν έλειψε η έσώτερη παρόρμηση προς αυτήν την εξέλιξη. Απόδειξεις είναι ότι, εδω και δεκάδες χρόνια, δαπανήθηκαν πολλά και για να λειτουργήση ύψη-άμνηνο

αποκλειουν όπως, σε άλλες ζώνες κατοχής, εκτός από την ρωσική, οι πληθυσμοί ζητούν πιθανώς την εφαρμογή γεωργικών μεταρρυθμίσεων.

σε εκατομύρια, για την μελλοντική ανάπτυξη των πληθυσμών των χωρών αυτών:

	1940	1976	Αύξηση
Τσεχοσλοβακία	15, 3	14, 9	-0, 4
Ούγγαρία	9,16	9,33	+0,27
Βουλγαρία	6,32	7,32	+1, 0
Γιουγκοσλαβία	15, 2	18, 2	+3, 0
Ρουμανία	20, 3	25, 3	+5, 0
Πολωνία	35, 2	41, 4	+6, 2

Οι μεταρρυθμίσεις πάντως αυτές, και ανεξάρτητα προς τη κρίση παραγωγής που διατρέχει ακόμα ή Εύρωπη ύστερα από τις καταστροφές ύλικού που προκάλεσαν οι γερμανοί, έφρξαν την παραγωγή, όπως έγινε και ύστερα από τις μεταρρυθμίσεις τοῦ 1918, αλλά μετά μια όρισμένη περίοδο κρίσης, είναι σχεδόν βεβαιο, πως θά ασκήσουν μια διαρκή έπιρροη στην αγροτική οικονομία αυτών των χωρών.

Είναι λοιπόν δυνατό, για τη Τσεχοσλοβακία και την Ούγγαρία, να φτάσουν σε σταθερά γεωργικά καθεστώτα. Αυτό όμως φαίνεται δύσκολο για τις άλλες χώρες. Η Βουλγαρία, που είναι χώρα μικρής ιδιοκτησίας, δύσκολα θά απορροφήσει ένα πλεονασμα 1 εκ. κτωίλων. Η Γιουγκοσλαβία, όπως και πριν από τον πόλεμο, ίσως θά επιδιώξει με την μετανάστευση να αντιμετώπισει τό πρόβλημα και ή Πολωνία με την περαιτέρω έκβιομηχανοποίηση. Άλλά ή Ρουμανία, που δεν έχει παρά ελάχιστες βιομηχανικές δυνατότητες, θα βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση.

Είναι πάντως αλήθεια, πως από την οικονομική άποψη, ο πολλαπλασιασμός των μικρών ή πολύ μικρών άγροκομιών, θά μπορούσε να έχει μια δυσάρεστη επίδραση στην άποδοση, καθώς και στη τιμή παραγωγής των γεωργικών προϊόντων. Άλλά, όπως οι μεταρρυθμίσεις τοῦ 1918 έδειξαν, ή κατάκτηση των γαιών διευκολύνει την επέκταση των καλλιιεργούμενων έπιφανειών και ή οικονομία και ή αγροτική τεχνική θά στραφούν στην έντατικότερη εκμετάλλευση τής γης.

Τελειώνοντας μπορούμε να πούμε πως οι γεωργικές αυτές μεταρρυθμίσεις φαίνονται σα μια λογική και άναγκαια συνέχεια των μεταρρυθμίσεων που πάθησαν ύστερα από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Θά δώσουν βεβαια διαρκή και ενδιαφέροντα άποτελεσματα, τόσο στη κοινωνική, όσο και στην οικονομική και πολιτική περιοχή. Μόνες ή Γιουγκοσλαβία, ή Ρουμανία και ή Πολωνία δεν φαίνεται πως θά βρουν σ' αυτές τή λύση του δημογραφικού τους προβλήματος, που φαίνεται ιδιαίτερος δύσκολος για να λυθεί.

Άλλά τό τραγικό σημείο στη κατάσταση αυτών των χωρών έγκειται στο ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές δεν φαίνεται πως μπορούν να φέρουν, σε όλες τις περιπτώσεις, τις τελειωτικές λύσεις. Αυτές οι χώρες έχουν πληθυσμούς, που τρομερά αυξάνουν και είναι όλοφάνερο πως τα ίδια προβλήματα θά γεννηθούν και πάλι ύστερα από λίγα χρόνια. Μια στατιστική της Κ.Τ.Ε, δημοσιευμένη στη Γενική τή 1943, μάς δίνει τους εξής αριθμούς

και για να παράγεται ζάχαρη από τεύτλα. Και οι δύο επιχειρήσεις ναυάγησαν.

3. Η έλλειψη άκριβείας στο περιεχόμενο των όρων «χώρα άγροτική» ή «βιομηχανική».—Διαφύσαμε εδω και λίγες μέρες άρθρο πολιτικού άγροτικού ήγέτου, στο όποιο ισχυρίζεται σωφως, ότι ή Ελλάδα είναι και πρέπει να μείνη χώρα άχροτική. ('Εβδομαδιαία «Άγροτική Έλλάς» 23η Ιουνίου. Άρθρο κ. Άλεξ. Μυλωνά). Φαίνεται από αυτό, ότι υπάρχει εδω ένα πρόβλημα άξιο να έπιζητηθή ή διασφήνισή του· πρόβλημα μη συνδεδεμένο άμεσως με τό αντικείμενο αυτής τής έπιφυλλίδος, τό όποιον όμως άδνει σε σκίψεις πάνω σε βασικά στοιχεία, όπως ή άνάγκη ύποβιβασμού του κόστους και άλλα που θά χρησιμεύσουν ως κριτήρια στο τελικό μας συμπερασμα. Από τό ότι άλλωστε ένας πολιτικός ήγέτης διατυπώνει μια τόσο άποφασιστική κοίση, πρέπει βέβαια να συναχθή ότι υπάρχουν και άλλοι όπαδοί της. Μια τέτοια γνώμη είναι τόσο ριζικά αντίθετη προς τις απαιτήσεις της σύγχρονης πολιτικής και οικονομικής ζωής, ώστε και οι άπεσταλμένοι τής ΦΑΟ, του γεωργικού δηλαδή κλάδου του Όργανισμού 'Ηνωμένων Έθνών, διακεκριμένοι έμπειρογνώμονες πάνω σε άγροτικά ζητήματα, άποφαινονται ότι ή Έλλάς πρέπει να άναζητήσει στη βιομηχανία την άπασχόληση μεγάλου μέρους των κατοίκων της, γιατί ο άγροτικός κλήρος δεν μπορεί να γίνει ή έπαιρηκή.

Τό πρόβλημα μας είναι τό πως θά παράγεται, θά συντηρείται και θά αναπτύσσεται τό κεφάλαιο και πως θά κατανεμούνται φυσικά τα άγαθα καταναλώσεως· πολύ γενικότερο δηλαδή από τις κατά μέρος παρατηρήσεις, που συχνά μπορεί να άποδειχθούν περαπειστικές. Θά ασχοληθούμε εν τούτοις στο σημερινό άρθρο με μια από αυτές τις παρατηρήσεις, την έπάρκεια τής άγροτικής μας οικονομίας.

Πρέπει ακόμα να σημειωθή ότι αν υπάρχουν άνάμεσα στους Έλληνες πολιτικούς τόσο έντονες διαφορές γνώμων, είναι κανείς ύποχρεωμένος να δεχθή την άπισσιόδοξο πρόβλεψη ότι κανένα πρόγραμμα σημαντικής οικονομικής βελτιώσεως—τόσο άπαραίτητο για την εξέυερση μεγάλου δανείου—δεν μπορεί να καταρτισθεί. Τό κακό εν τούτοις είναι ακόμα χειρότερο γιατί και εκείνοι που δέχονται, ότι πρέπει να γίνει στην Έλλάδα βιομηχανία πέφτουν σε άλλη δυσφορούμενη έννοια: συχέουν την εγχώρια παραγωγή των σήμερα άπορροφούμενων στην Έλληνική άγορά βιομηχανικών ειδών, με την «έκβιομηχάνιση» τής χώρας, έννοια έντελως διαφορετική. Άλλη σύγχυση επίσης γίνεται μεταξύ εκείνων που θέλουν την «έκβιομηχάνιση» αυτή περιοριζόμενη στην καταργασία εγχωρίων υδνο πρώτων υλών και των εκτεινόντων αυτήν σε ευρύτερο πεδίο παραγωγής. Οι πρώτοι από αυτούς με τον όρο «εγχώριες» όπονούν μάλλον ότι πρέπει οι πρώτες ύλες να βρίσκονται κοντά για να γλυτώνουμε τα μεταφορικά. Αυτό όμως δεν εκφράζεται με την έννοια «εγχώριες». Η έννοια αυτή δεν αντιπροσωπεύεται ούτε στο κόστος, ούτε στην κατανάωση, ούτε σε καμια άλλη οικονομική άπικψη.

2. Μια ιδιοτυπία τής οικονομίας μας.—'Η Έλληνική οικονομία έχει μια ιδιοιυτη μορφή που δεν συναντάται σε καμια άλλη χώρα τής Εύρώπης· έχουμε παρασυσταθή στην ιδιοτυπία αυτή όχι από προκαθοριστικά αίτια άναγόμενα στη φύση τής οικονομίας μας, αλλά από αίτια ιστορικά, από τό ότι ή δουλεία κάτω από τους Τούρκους μάς κράτησε μακριά από την εξέλιξη τής ευρωπαϊκής οικονομίας και παρεσυρε τη δική μας μορφή οικονομίας προς την των άλλων βαλκανικών χωρών, την άγροτική μορφή. Στην Τουρκία, στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία ή γη είναι άρκετή και έφορη για να στηρίξη άγροτ. οικονομία. Στην χώρας αυτές δηλαδή μπορεί τό κόστος τής άγροτικής παραγωγής, τό κόστος σε μονάδες έργασίας, να μη απέχη πολύ από τό κόστος σε άλλες προηγμένες χώρες. Προκειμένου όμως για την Έλλάδα, σε σύγκριση με τις άλλες Εύρωπ. χώρες, ή διαφορά μόνους σε μονάδες έργασίας, στην περίπτωση των άγροτικών προϊόντων, είναι μεγαλύτερη από τη διαφορά κόστους στην περίπτωση των βιομηχανικών προϊόντων· αν δηλαδή ένα βιομηχ. προϊόν που στην Εύρωπη άπαιτεί δυο μονάδες έργασίας, άπαιτεί εδω τρεις μονάδες, δηλαδή 50 οιο παραπάνω, τό σιτάρι, κύριο άγροτικό προϊόν, χρειάζεται 4—6 μονάδες έργασίας, ενώ άλλοι χρειάζονται μόνο δυο, δηλαδή 100—200 οιο περισσότερο. Άλλά και ή ποσοτική παραγωγή τής άγροτικής μας οικονομίας δεν μπορεί πορα να είναι περιορισμένη από έλλειψη χώρου, ενώ ή βιομηχανική θά μπορούσε να είναι άπείροστη. Ένώ λοιπόν από αυτά θα συνεπείραινε κανείς ότι έπρεπε να στραφούμε περισσότερο προς άλλες έπιδόσεις, π.χ. προς τη βιομηχανία, δεν έγινε μολαταύτα δυνατόν να δώσουμε στην οικονομία μας αυτήν την εξέλιξη. Τα 65 οιο του πληθυσμού μας άσχολούνται τώρα με άγροτικές έργασίες. 'Ετσι λέγεται γενικά ότι ή Έλλάς είναι χώρα άγροτική. Μ' ούτο μερικοί έννοούν, ότι ή κυριώτερη παραγωγή μας προέρχεται τώρα από την ύπαιθρο· άλλοι όμως έννοούν, ότι οι βασικοί οικονομικοί όροι έπιβάλλουν να παραμείνη ή γεωργία ως ο κύριος παράγων πλούτου. Αυτές είναι δυο διαφορετικές έννοιες, που όμως για τον μη ειδίκον συμπέτουν και έτσι έχουν γίνει στη χώρα μας πρόξενοι ίκανής συγχύσεως.

Γενικά ή σύγχυση όλων αυτών των ιδεών έχει την αίτία της στο ότι κανείς από τους συζητητές δεν θεωρεί τον έαυτό του ύποχρεωμένον να λεπτολογήση πάνω στην

άποψή του, προσγειωνόμενος στην ευσταθή βαση των αριθμών, γι' αυτό η συζήτηση μένει μάλλον φιλολογική και δεν πείθει φυσικά κανένα.

4. Ένα παράδειγμα.— Αν στην έκφραση, ότι η Έλλάς είναι αγροτική χώρα, δίδεται ή σημασία, ότι σήμερα ή μεγαλύτερη αλλαγή του εθνικού μας εισδήματος αποτελείται από προϊόντα γεωργίας και κτηνοτροφίας. Αυτό είναι όρθο. Θα συζητήσουμε όμως έδώ την άλλη έννοια, αν οι οικονομικοί όροι ένδεικνύουν την αγροτική λύση. Νομίζουμε χρήσιμο να καταφύγουμε σ' ένα παράδειγμα ξένης χώρας για να δισασφηνίσουμε πρώτα ούτην την έννοια.

Η Μεγάλη Βρετανία έχει έκταση διπλή μονο από την Ελλάδα, αλλά ή καλύτερη έκτασή της είναι σε πολύ μεγαλύτερη αναλογία, ώστε χωρίς καν να καλλιεργείται ολόκληρη παράγει τώρα τις μισές τροφές ενός καλά τρεφμένου πληθυσμού. Η πλήρης λοιπόν καλλιέργεια θα έδινε πολύ μεγάλη αναλογία αύταρκείας σε αγροτικά προϊόντα, από ότι δίδει ή Ελληνική γεωργία. Θα νόμιζε λοιπόν κανείς ότι ή Αγγλία θα έπρεπε να γίνη χώρα αγροτική, να υποστηριχθών δηλαδή οι τιμές των γεωργικών προϊόντων και πραγματικά μάλιστα παλαιότερα τρομοκρατικός δασμός στο σιτάρι και κατόπιν υποστηρίχθηκε με πάθος ή διατήρησή του. Ταίριαζε όμως έπεκράτησε ή γνώμη να υποστηριχθών ή βιομηχανία και ο δασμός στα σιτηρα καταργήθηκε. Σήμερα κανείς βέβαια δεν σκέπτεται να γίνη ή Αγγλία γεωργική χώρα. Πρέπει δέ να προστεθών ότι ή συνθησμένη παραγωγή σιτηρών στην Αγγλία είναι 200—300 χιλ. δηλαδή 2—3 φορές μεγαλύτερη από τη δική μας. Και πρέπει ακόμα να προστεθών ότι αν άρχισε ή έκβιομηχανοποίηση στην Αγγλία τό κάρβουνο και τό σίδηρο δέν έπαιξαν κανένα ρόλο. Οι Αγγλοι χρησιμοποιούσαν τη μικρή δύναμη των ποταμιών για να κινών τα μηχανήματα της ύφαντουργίας. Μ' αυτές άρχισαν την ναα τους οικονομία και σήμερα άλλωστε εξακολουθεί να αποτελεί ουσιαστικό μέρος των εξαγωγών των.

5. Οι περισσότερες ανάγκες καλύπτονται σήμερα από τη βιομηχανία. Ποιά σκέψη πρέπει να αποδώσουμε στους Αγγλους, όταν προτίησαν να γίνουν έθνος βιομηχανικό; Η άπάντηση είναι, νομίζω, ή έξής. « Αν εύνόησουμε τη βιομηχανία, θα έχουμε στο σύνολο περισσότερα έσοδα, παρά αν εύνόησουμε τη γεωργία, ή και τα δύο. Με τα έσοδα αυτά μπορούμε να αγοράζουμε, ό,τι προτιμούμε». Η δεύτερη πρόταση ήταν επίσης σημαντική τότε, είναι δέ και τώρα για την Αγγλία την πραγματοποίησε με τό στόλο της. Από τότε έως τώρα αναπτύχθηκε και ένας ακόμα σημαντικός παράγων υπέρ της έκβιομηχανίσεως, εξακολουθεί δέ να αναπτύσσεται

διαρκώς περισσότερο. Ένώ δηλαδή παλαιότερα οι απαιτήσεις της οικονομικής ζωής σε βιομηχανικά προϊόντα ήσαν περίπου ίσες ή μικρότερες από τις απαιτήσεις σε γεωργικά προϊόντα, τώρα έπαυσε ούτ ή ήσσοροπία, ή αντίστάρηκαν οι όροι. Σε μία χώρα προηγμένη στο συγχρονο πολιτισμό οι άνγκες του ανθρώπου ίκανοποιούνται κατά 80 ο) από τη βιομηχανία και μόνο κατά 20 ο) από τη γεωργία. Στις χώρες αυτές, π.χ. στην Αγγλία ή στην Αμερική άγαθά καταναλώσεως και άποταμιούσεως χρησιμοποιούνται σ' αούτην περίπου την αναλογία.

Αυτό όμως μπορεί να μεταφρασθών ως έξής: « Αν αποφαισθών να γίνη ή Έλλάς χώρα άποκλειστικά αγροτική, πρέπει να παράγει πέντε φορές περισσότερα αγροτικά προϊόντα από ό,τι χρειάζεται, ώστε εξαγωγίσε τα 80 ο) από ούτα να αγοράζών στο έξωτερικο τα βιομηχανικά προϊόντα που άντιστοιχών στις άνγκες της. Και ή αναλογία ούτ ή 80 ο) — 20 ο) θα μεγαλώνη συνεχώς υπέρ της βιομηχανίας.

Μπορεί ή Έλλάς να άνταποκριθών σ' αούτην την άπαιτηση; Ασφαλώς όχι, αφού παράγει πολύ λιγότερα αγροτικά προϊόντα από ό,τι χρειάζεται. Ο άκόλουθος λογαριασμός άναφέρεται σ' αούτην την περίπτωση. Ο άγγλικός λαός, 61,2 φορές πολυαριθμότερος από μας, έξόευε για τροφή κατά τη διάρκεια του πολέμου, όταν, ως γνωστόν, είχε μη έδαλίο στα τρόφιμα κι έπαίρνε κανείς τό άπαράτιητο ή και λιγότερο από αυτό, 1 δισεκ. λίρες σε τιμές του 1938. Αυτό σημαίνει έτήσια άτομική δαπάνη σε τρόφιμα 21 λίρες τό άτομο. Προπολεμικά έμεις έξοδεύαμε για τέν ίδιο σκοπό κατά μέσον όρον 8 λίρες, δηλαδή 2 1/2 φορές λιγότερο. Πισοτικά τρώγαμε τό 0,40 του άπαράτιητου, ποιοτικά όμως, ή κατάσταση ήταν και είναι ακόμα χειρότερη, μόνο που δέν είχαμε δόσει ποτέ προσοχή σ' αούτό, γιατί είναι φυσικό να προσέχη κανείς την ποιότητα μόνο όταν θα πλησιάζη να έχει άρκατά για να χορταίνη. Η Έλλάς πωρήσε αγροτικά προϊόντα άξίας περίπου 60 έκατομμ. λιρών, τόσα δέ περίπου και κατηνάλισκε. Δηλαδή, αν ήθέλαμε περιορισθών μόνο στη γεωργική παραγωγή, όχι μόνο δέν θα είχαμε περισσεύα ώστε εξαγοντάς το να προμηθευθώμε τα βιομηχανικά προϊόντα, αλλά και θα τρώγαμε ολιγότερο του μισού από τό έντελώς άπαράιτητο.

Σ' αούτό τό παράλογο σύμπερασμα οδηγείται κανείς, αν στην έκφραση « ή Έλλάς πρέπει να μείνη χώρα αγροτική » δώση την έντελώς περιορισμένη έννοια της άποκλειστικά αγροτικής παραγωγής. Εκείνοι που υποστηρίζουν ούτην την άποψη δέν παραδεχονται βέβαια ένα τέτοιο περιορισμό· αλλά έννοούν μόνο ότι ή γεωργία πρέπει να είναι τό κύριο μας μέλημα και να προστατεύεται άνάλογα ή βιομη-

χανία δέ να αναπτύσσεται στο σημείο που τό επιτρέπει ή προστασία της γεωργίας. Τα άποτελέσματα μίς τέτοιας πολιτικής τά κάνει φανερα ό έπόμενος συλλογισμός. Τώρα που στην Έλλάδα προστατεύεται όχι μόνον ή γεωργία (τιμή ούτου 30 ο) άνώτερη της διεθνούς), αλλά και ή βιομηχανία (πραγματικός δασμός επί της άξίας της έντός της Έλλάδος καταβαλλομένης έργασίας 10 - 20 ο) ή βιομηχανική μας παραγωγή είναι περίπου τό ήμισιο της αγροτικής. Λογικό είναι βέβαια να παραδεχθώμε, ότι θα ήταν μικρότερη αν έλεπε ή τόση προστασία της (που είναι βέβαια βαρος στην αγροτική παραγωγή).

Η ένδεχομένη άπάντηση σ' ούτους τους συλλογισμούς είναι ότι ή αγροτική μας παραγωγή είναι τώρα μικρή, γιατί ούτε ή άξέουση, ούτε ή άποξήραση των κατακλυζομένων γαιών έχει συμπληρωθών. Είναι

ΠΙΝΑΞ Α

ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟ ΝΕΡΑ ΡΕΟΝΤΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

	Έπιφάν. π ο θά άρδευθη στρεμ.	Κοστος δολλ. προπολεμ.
Μεγάλα έργα (κατασκευή από τό Κράτος)	1.950.000	12.000.000
Μεσαία έργα (κατασκευή από την Αγροτική Τράπεζα)	350.000	2.250.000
Μικρά κοινοτικά έργα	780.000	5.750.000
Όλικόν	3.080.000	20.000.000

ΠΙΝΑΞ Β

ΕΡΓΑ ΑΡΔΕΥΣΕΩΣ ΑΠΟ ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΝΤΛΗΣΗ

Φράγματα επί των ποταμών	Παρεχών καταδευτερόλ. στρεμ. που θα άρδευθ.	Έγκατεστ. χιλιοβάτ	Κόστος δολ. προπολεμ.	
Αλιάκμων	60 μ3	900.000	75.000	13.500.000
Πηνειός και παραπόταμοι	40 μ3	600.000	14.000	2.100.000
Άχελώος	25 μ3	300.000	100.000	16.000.000
Νέστος	40 μ3	600.000	100.000	18.000.000
Λούρος) Μέγδοβα () Στου φαλία () Άλλεσπηγέ)	60 μ3	900.000	150.000	22.000.000
Σύνολο	25,5 μ3	3.360.000	439.000	71.600.000
Αντλητικές μηχανές με κινητήριο ύν. από τα φράγματα		800.000		1.000.000
Όλικό Σύνολο		4.160.000		72.600.000

δίκαιο να στηρίζουμε στα έγγειοβελτιωτικά έργα μεγάλες έλπίδες. Πρώτα πρώτα γιατι θα φέρουν άισόρητη ανακούφιση και δεύτερο, γιατί αν δέν γίνουν ή προοπτική είναι χειρίστη. Τό να υποδίδουμε όμως σ' αούτα θυσιατουργές ίδιότητες δέν έηγηίται παρά από την ίδια αίτία που παραπάνω αναφέραμε, ως την πηγή και άλλων λανθασμένων οικονομικών αντίληψεων· ότι δηλαδή οι υποστηρίζοντες ούτην την άποψη δέν μπαίνουν στη λεπτομερή μελέτη ούτου του προβλήματος· δέν έπιχειρούν να εξατάσουν ποση μπορεί να είναι ή άξέηση της παραγωγής, αλλά περιορίζονται στις γενικές έννοιες, που δέν μπορούν να έχουν άποδεικτική σημασία που μπορούν να έχουν σε έπιστημονική αναζήτηση. Μικροί έντούτοις έκσαν τη μελέτη ούτ ή. Θα δώσουμε έδώ τα άποτελέσματα της δικής μας μελέτης, τα όποια όμως δέν διαφέρου πολύ από τα συμπεράσματα των άλλων.

Π Ι Ν Α Ξ Γ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ ΦΡΑΓΜΑΤΩΝ

Δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος (δαπάνη αντιστοιχοῦσα στις αγροτικές ἐκμεταλλεύσεις)	10.000.000	δολάρια
Δίκτυα διανομῆς γιὰ τὶς ἐγκαταστάσεις ἀντλήσεως	10.000.000	»
Πρωτεύοντες καὶ δευτερεύοντες αὐλακὲς ἀρδεύσεως	30.000.000	»
Σύνολο δαπάνης προπολεμικῆς ἀγροαστικῆς δυνάμεως	50.000.000	δολάρια

Π Ι Ν Α Ξ Δ
ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΕΙΣ ΚΛΠ.

Σὲ ὄλη τὴν Ἑλλάδα· νέα χωράφια θὰ προστατευθῶν	2.000.000	στρέμ.	Κόστος 45.000.000
θὰ ἐξυπηρετηθῶν μὲ ἀποχέτευση	13.000.000	»	δολάρια
	200.000	»	προπολεμ.

Π Ι Ν Α Ξ Ε
Α Λ Λ Ε Σ Δ Α Π Α Ν Ε Σ

Βιομηχανία ἀζώτου (70.000 τόννοι)	20.000.000	δολάρια
Αὔξησις τοῦ κεφαλαίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς	70.000.000	»
Ἀγροικὲς μηχανὲς κλπ.	14.000.000	»
Ἀγροτικὴ συγκοινωνία	14.000.000	»
Σύνολο	118.000.000	δολάρια

Ἄν δεχθῶμε ὅτι ἓνα ἀρδύομενο στρέμμα παράγει δύομιση φορές περισσότερο ἀκαθάριστο εἰσόδημα παρὰ ἓνα ξερικό στρέμμα, δηλαδή ὅτι γιὰ κάθε ἀρδευό-

μενο στρέμμα ἰσοδυναμεί προσθήκη ξερικοῦ χωροφύτου ἐπιφανείας μιάμιση φορά μεγαλύτερη, τότε καταλήγουμε στὸν ἐπόμενον πίνακα:

Ἔ ρ γ α	Ἀρδευομένη ἐπιφάνεια —α—	Ἀντίστοιχη προσθήκη ξερικῆς ἐπιφανείας —1,5 χα—	Δαπάνη σὲ προπολεμικά δολάρια
Πίναξ Α'	3.080.000	4.620.000	20.020.000
» Β'	4.160.000	6.240.000	72.160.000
» Γ'		2.000.000	50.000.000
» Δ'			45.000.000
» Ε'			118.000.000
Σύνολο	7.240.000	12.860.000	305.180.000
Ἐνδιάμεση αὔξησις τοῦ δανείου ἀπὸ τόκους καὶ ἄλλες δαπάνες περιπτώσεως			97.000.000
Σύνολο		12.860.000	402.180.000
Αὔξησις κολλιεργήσιμης ἐπιφανείας ἰσοδύναμη μὲ τὴν ἐντατικὴ λιπανσις μεγάλου μέρους αὐτῆς		4.000.000	
Ὅλικό σύνολο		16.860.000	402.180.000

Οἱ ἀριθμοὶ ποῦ δίδονται παραπάνω δὲν εἶναι βέβαια οἱ ἀκριβεῖς, γιὰτί λείπουν γιὰ τὰ περισσότερα τῶν ἔργων ὄχι μόνο οἱ μελέτες ἐκτελέσειως, ἀλλὰ καὶ οἱ προμετρήσεις. Ἐχουν γίνει μολαταῦτα ἀρκετὲς ὄδρομετρικὲς παρατηρήσεις ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ καταλήξουμε σὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μὲ γ ἰ σ τ ἡ ἀπόδοσις ἀπὸ τὰ ἔργα θὰ εἶναι αὐτὴ περίπου ποῦ ἀναφέρεται στὸς πίνακες.

Βλέπουμε ἀπὸ αὐτούς, ὅτι ἀντὶ τῶν 30 ἑκατομμυρίων στρέμμάτων καλλιεργήσιμης γῆς, ποῦ ἔχουμε σήμερα καὶ ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ σὲ 34.500.000 ξερικῆς γῆς, γιὰτί 3 περίπου ἑκατομμύρια στρέμματα εἶναι ποτιστικὰ, θὰ ἔχουμε, μετὰ τὴν ἐκτέλεσι τῶν ἔργων, περίπου 51 ἑκατομμύρια ἰσοδύνα ξερικὰ στρέμ. (=34.500.000 ξερικὰ στρέμ.) ἢ ἴσως θὰ ἔχουμε αὔξησις παραγωγῆς κατὰ 50 ο/ο. Αὐτὰ θεωρητικῶς. Στὴ πράξι ἡ αὔξησις

θὰ εἶνε μικρότερη, ἀφοῦ οἱ καλλιέργειες οἱ πλέον ἀποδοτικὲς κατὰ στρέμμα (καπνά, σταφίδα) δὲν θὰ αὔξῃσιν στὴν ἴδια ἀναλογία, γιὰτί ἐξορτῶνται ἀπὸ τὴν διαύρυσιν τῆς ἀπορροφητικότητος στὴ διεθνή ἀγορὰ, ποῦ ἀποδεικνύεται μᾶλλον στασιμη.

Τόση μόνον ὅμως αὔξησις τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς δὲν μᾶς λύει τὸ πρόβλημα, γιὰτί ἡ αὔξησις αὐτὴ σημαίνει ὅτι ὁ ὑποοιτισμὸς μας, ποῦ ἀντιστοιχεῖ τῶρα σὲ τρεφῆς 40 ο/ο τῶν ἀπαραιτήτων, θὰ γίνῃ μόνον λιγότερο ἐντενος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ.

Οἱ τροφῆς μας ποῦ εἶνε τῶρα τὰ 40 ο/ο τῶν ἀπαραιτήτων θὰ αὔξῃσιν κατὰ τὸ 50 ο/ο τῶν σημερινῶν ἢ κατὰ 20 ο/ο (50 ο/ο x 40 ο/ο) τῶν ἀπαραιτήτων· θὰ ἀνεβῶμε δηλαδή στὰ 60 ο/ο (=40 ο/ο ὑπάρχουσας + 20 ο/ο αὔξησις) Ἐπειδὴ ὅμως ἕως ποῦ νὰ τελειώσῃ τὰ ἔργα αὐτὰ—ἔστω 15 χρόνια μὲ τὶς πλέον εὐνοϊκὲς πρ βλέψεις—ὁ πληθυσμὸς μας θὰ αὔξῃσθι κατὰ 1.200.000 ψυχῆς, ποῦ ἀντιστοιχεῖ σὸ 15 ο/ο τοῦ σημερινοῦ ἢ κατ' ἄτομον μερὶδα τροφῶν θὰ ἐλαττωθῇ ἀντιστοίχως ἢ ἴσως θὰ φθῃσῃσιν περίπου σὲ ἐλάττωση κατὰ 9 ο/ο (=15 ο/ο x 60 ο/ο)· ἢ ἴσως πραγματικὴ αὔξησις θὰ ἔχουμε μόνον 11 ο/ο τῶν ἀπαραιτήτων τροφῶν θὰ ἀνεβῶμε δηλαδή ἀπὸ τὸ 40 ο/ο σὸ 51 ο/ο τῶν ἀπαραιτήτων τροφῶν.

Πρέπει ὅμως ἀκόμα νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἀποπληρωμὴ τοῦ δανείου τῶν 400 ἑκατ. δολλορίων ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ γίνῃσιν αὐτὲς οἱ βαλιτώσεις θὰ χρειασθῇ ἐτήσια ἐξαγωγή συναλλάγματος, μὲ τὶς πλέον εὐ οἰκὲς προϋποθέσεις, 20 ἑκατομ. δολλορίων, ποῦ ἀντ στοιχεῖ σὲ ἰσόποση ἐλάττωσι τοῦ ἀγροτικοῦ μας εἰσοδήματος. Αὐτὰ τὰ 20 ἑκατομ. δολλορίων ἢ 5 ἑκατομ. λίρας περίπου, ἀντιστοιχοῦν σὸ 8 ο/ο τοῦ προπολεμικοῦ μας ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος (60 ἑκατομ. λίρας) καὶ ἡ αὔξησις ποῦ βρήκαμε παραπάνω πρέπει νὰ ἐλαττωθῇ ἀναλόγως. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπόψιν, ὅτι ὅλες οἱ δαπάνες ἔχουν λογαριασθῇ σὲ κόστος προπολεμικό, ἐνῶ τῶρα, ἢ μᾶλλον ὅταν μετὰ 2 ἢ 3 χρόνια θὰ ἔχη ἐπέλθει ἡ ἰσορροπία τῶν τιμῶν καὶ στὴ χώρα μας, θὰ ἔχουν καὶ ἐδῶ αὔξῃσθι ὅσο τῶρα εἶνε αὔξημένες ἔξω, ἢτοι κατὰ 50 ο/ο. ἐνῶ οἱ τιμῆς τῶν προϊόντων ἔχουν αὔξῃσθι λιγότερο.

Συμπέρασμα ἀδιαφιλονίκητο εἶνε, ὅτι τὸ πρόβλημα δὲν λύνεται οὔτε μὲ τὴν ἐκτέλεσι ὄλων τῶν ἐγγυοβελτιωτικῶν ἔργων. Ὁ παραπάνω ἀπολογισμὸς πρέπει νὰ κάμῃ τὴν ἐντύπωσι ποῦ ἀξίζει στὸς πολιτικούς μας. Γιὰτί σπὸ τὰ ἀπλά στοιχεία ὁδηγοῦμεθα σὸ ὅτι ἡ λύσις πρέπει νὰ ἀ-

ναζητηθῇ ἄλλοῦ. Ἄν τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα, ἢ τὰ κεφάλαιά μας σὸ ἐξωτερικό, ἢ οἱ ὑπηρεσίες μας σὸ ἐξωτερικό, ἢ τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὴν νουτυλία μας μποροῦσαν νὰ ἀνέβῃσιν σὲ ποσὸ ἀρκετὰ σημαντικό, σχετικὰ μὲ τὶς ἐλλείψεις μας, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ συζητήσῃσιν καὶ αὐτὴ τὴ λύσις.

Δυστυχῶς μιά τέτοια προοπτικὴ δὲν φαίνεται καθόλου πραγματοποιήσιμη. Ἡ μετανάστευσις, τέτοια ὥστε οἱ μετανάστες νὰ ἀσχοληθῶν μὲ ἀστικά ἐπαγγέλματα— ὅπως οἱ σημερινοὶ μας μετανάστες— εἶνε ἀπίθανη. Ἀγροτικὴ μετανάστευσις—ἀν ἐπιτραπῇ—δὲν θὰ ἀφίνη στὰ πρῶτα χρόνια περιθώρια κέρδους γιὰ νὰ μεταβληθῶν σὲ σημαντικὰ ἐμβάσματα. Ἀργότερα θὰ ἔχη ἐπέλθει ἀφομοίωσις. Ἡ ναυτυλία μας θὰ εὐρῃ τῶρα ἰσχυρότερος συναγωνιστὲς παρὰ πρὶν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσῃσιν ὅτι διπλασιάζεται ἡ προπολεμικὴ μας ὅκτι πλάσιάζεται ἡ σημερινὴ) πάλι τὸ εἰσόδημα ἀπὸ αὐτὴν θὰ εἶνε ἴσως τὰ 4 ἢ 5 ο/ο τοῦ ὄλικοῦ προπολεμικοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος δηλαδή πολὺ μικρὸ σχετικὰ μὲ τὰ ἐπίδοκα μὲνα ἀποτελέσματα.

Τὸ γενικό λοιπὸν συμπέρασμα εἶνε ὅτι μόνη ἱκανοποιητικὴ λύσις, λύσις δηλαδή ποῦ θὰ μποροῦσιν νὰ δώσῃ σημαντικὴ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, εἶνε ἡ βιομηχανία. Στὸ ἴδιο συμπέρασμα καταλήγουν, καθὼς εἶπαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀρθρου αὐτοῦ, οἱ εἰδικοί στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία ἀπεσταλμένοι τοῦ Ο.Η.Ε. στὴν Ἑλλάδα γιὰ ὑπεύθυνη μελέτη τῶν ἐνδεκνυομένων μέτρων βελτιώσεως.

Ἀπὸ ὅλα ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ἄμεσο ἐνδιαφέρον μὲ τὸ πρόβλημα ποῦ ἐρευνᾶται στὴ συνέχεια αὐτῆ τῶν ἀρθρων, «τὸ οἰκονομικό σύστημα ποῦ προσιδάζει στὴν Ἑλλάδα» δὲν εἶνε τὸ ὅτι χρειάζεται ἐδῶ βιομηχανία, ἀλλὰ ποῦ οἰκονομικό σύστημα θὰ ἦιαν τὸ κατάλληλο γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ αὐτὴ. Γιὰ νὰ γίνῃ π. χ. βιομηχανία, ὅσο ἀπαραίτητος εἶνε χαμηλό κόστος, σχετικὰ μὲ τὸ κόστος τῆς διεθνούς ἀγορᾶς. Αὐτὸ εἶνε ἀρχὴ ἐντελῶς ἀντίθετη πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσα τῶρα, τόσο σὸ σημερινὸ μας οἰκονομικό σύστημα, ὅσο καὶ πρὸς τὴν οἰκονομικὴ μας πολιτικὴ σχετικὰ μὲ τὸν κλάδο τῆς βιομηχανίας (ὕψηλοι προστατευτικοὶ δασμοὶ σημαίνουν φυσικὰ τιμὲς πολὺ ὕψηλότερες ἀπὸ τίς τιμὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ). Ὡς ἐνδιάμεσο ὅμως θέμα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πόσον εἶνε δυνατόν νὰ ἔχουμε ἐδῶ κόστος βιομηχανικῶν εἰδῶν σὸ αὐτὸ περίπου ἐπίπεδο μὲ τίς προηγμένες τεχνικὲς χώρες. Μὲ αὐτὸ θὰ συνεχίσῃσιν σὸ ἐπόμενο ἀρθρο.

(Συνέχεια από τη σελ. 67)

Οι δηλώσεις της κυβερνητικής αποστολής στο έξωτερικό

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ και Οικονομικές δηλώσεις του κ. Προέδρου της Κυβερνήσεως και των συνοδευόντων αυτών υπουργών στο έξωτερικό συμπικνύνται στα έξης περίπου: «είμαστε άντικομμουνιστικό προπύργιον και έπομένως θά μάς υποστηρίξουν ή 'Αγγλία, και οι Η. Π. Α. 'Εμείς όμως προτιμούμε τή χρηματική βοήθεια τής 'Αγγλίας, από δέ τήν 'Αμερική θά δεχθούμε χρήματα μόνο, όταν ή 'Αγγλία δέν θά μπορεί νά μάς βοηθήσει» θά αναζητούσε κανείς μάτιας νά βρή ποιάς άραγε νά είναι ό σκοπός αυτών των δηλώσεων. Πρώτα πρώτα ή χώρα μας άμύνεται όταν τής επιτιθεται ό κομμουνισμός, άλλα ποτέ δέν απέφαισε νά χρησιμοποιήσει τόν έαυτόν της ως πεδίο μάχης των διεθνών ιδεολογικών διαφορών και μάλιστα νά γίνη προπύργιον. 'Επειτα άφ' ότου ό κ. Τσαλδάρης έγινε πρόεδρος τής Κυβερνήσεως ή κομμουνιστική δράση έδώ έχει τόσο πολύ ένταθεί, ώστε ή βασιλική πολιτική δέν μπορεί βεβαία νά κολακευθή, ότι έν σ' αλεί ένα τέτοιο «προπύργιο». 'Εντελώς όμως άνόητοι είναι τά όσα αναφέρονται στην οικονομική έπίσχυση. Γιατί άραγε πρέπει νά προτιμηθούν οι λίρες από τά δολάρια;

'Η ένωση τής Δωδεκανήσου

ΤΟ ΠΡΟΤΕΛΕΥΓΑΙΟ βήμα στην ένωση τής Ρόδου και των άδελφών της με τή μητέρα Ελλάδα έγινε. 'Επειτα από τό πένθος του 1922, εινε αυτή ή πρώτη μας χαρά. Μοιάζει λίγο σάν παρμυθή. Σαν ένας μύθος άλλωστε εινε όλη ή 'Ελληνική 'Ιστορία. 'Ενα μύθος που εινε ισχυρότερος από τήν αλήθεια. Πώς ένας τόσο μικρός λαός κατοήρε νά νικήση τόσο χρονο και τόσοσους βαρβάρους, πολιτισμένους και πρωτόγονους, που σκέπασαν και ξανοσκεπασαν αυτην έδώ τη γή, άλλα ποτέ τήν ψυχή μας.

'Ανάμεσα στην 'Ιονια και στην 'Ηπειρωτικήν 'Ελλάδα, τά νησιά του Αιγαίου διε ήρησαν κάτω όλοι μόνο από ξένους κατακτητές, άλλα και κάτω από ξένους πολιτισμούς, τήν 'Ελληνικότητα τους και από όλα τά νησιά, περισσότερο συνεβη αύτο σ' εκείνα που βρέθηκαν κοντά στην Μ. 'Ασία γαί εκεί ή άφρονία και ή εύφορία τής γής; δέν ώθούν μεταναστεύσεις των χειροιών των προς τά νησιά, όλω; συνεβη σ' ή δυτική άκμή του Αιγαίου. 'Ο έρευνητής θά μπορούσεν νά παρακολουθήσεν στα Δωδεκάνησα καλύτερα παρά κάθε άλλου τήν άβαστη εξέλιξη τής 'Ελληνικής παραδόσεως. 'Ενα στοιχείο της, ότι τό πλέον άσήμαντο, εινε ότι ή Δωδεκάνησος εινε τό κέντρο ενός 'Ελληνισμού του όποιου ή δράση εξαλώνεται στην Αίγυπτο, στην ήπειρωτικήν 'Ελλάδα στην Κεντρική Μεσόγειο, στην 'Αμερική και στην ποταπόρο Ναντιλία μας. Εινε λοιπόν ή Δωδεκάνησος 'Ελληνικό-

τερη από τήν 'Αττική και γι' αυτό πηγαίνοντας εκεί θά βρούμε δυσκολία στη Διοίκηση, όλω; βρήκαμε και στα άνατολικά νησιά του Αιγαίου στα 1912, όπου και άπετύχαμε.

Βεβαία θά επιδιωχθή ή διαδοχική άφομοίωση του καθεστώδους των Δωδεκάνησων προς το τή, λοιπής 'Ελλάδος. Μισα σ' αυτή όμως τήν άφομοίωση υπάρχουν πολλά, για τά όποια πρίν λησθή ή άποσπασή της μεταβολής πρέπει νά έξη εξασφαλισθή ότι θά άντικατασταθόν με άλλα καλύτερα γιατί και τά έθιμα που άπέτεχον τόσο, είνως θά έχουν άσφαλώς κάποια άξία και γιατί ή τελευταία διοίκηση με όλα τά κακά της εινε και κάποια καλά. 'Ανάμεσα σέ όλα αυτά υπαίχει ένα πνάγμα που δέν πρέπει νά τό εξαιλέψη ή άφομοιωτική προσπάθεια. Τό πνάγμα αύτο εινε ό θεομός των Κοινοτήτων. Το ότι ό θεομός αύτός, σ' όν όποιον όφελει τό μεγαλειό της ή 'Ελλάς, και σ' όραφή τόσο άνόητα στην υπόλοιπη 'Ελλάδα δέν εινε αρκετά ισχυρός λόγος νά παύη και στη Δωδεκάνησο τά έθια. 'Ας τόν ένισχύσουμε εκεί και άς δοκιμασούμε νά τόν ξαναεφαρμόσουμε πάλι έδώ. Το άπο ελεσμοκρατικότερο μέσο διοικήσεως θινε η σ' βαρσοκρατων προς τους κατοίκους ή άγάπη των και ή ευγένεια τής ψυχής των

Τό ζήτημα τής δημοσίας τάξεως

Η ΞΕΑΠΟΛΥΣΗ μιας νέας λοίλαπος στις έπαρχίες στην πλέον κρίσιμη στιγμή των 'Εθνικών μας διεκδικήσεων με τή δικαιολογία τής ολοκληρωτικής έξαλείψως του κομμουνισμού είναι μία άπό τις φάσεις τής νέας περιπετειάς, τήν όποιαν μάς εισηγάγε ή φιλοβασιλική πολιτική.

'Η Κυβέρνηση λογαριάζει: Έχω έκατό στρατιώτες εκεί που ό κομμουνισμός έχει μόνο πινε; έπομένως ή νίκη είναι δική μου και οι στρατηγοί συμφωνούν, όσους δέν πλειοδοτούν στην άποψη αυτή. Σε κάθε έπαρχία που περνούν άρχίζουν τις συλλήψεις και τότε φυσικά πολλοί που φοβούνται μήπως συλληρθούν και ύποστούν τή δίαιτα του ξυλοκοπήματος παίρνουν τά βουνά. Και βεβαία δέν μπορούν νά μένουν πάντα στο βουνό; θά έλθη μία στιγμή που θά ύποκόψουν. Πρίν όμως γίνει αύτό, θά έχουν μεταβληθή, αύτοί, οι συγγενείς των οι φίλοι των και πολλοί από τους σημερινούς «εθνικιστές» σέ φανατικούς εχθρούς του κράτους. Γιατί όλοι αύτοί θά έχουν ύποφανε, θά έχουν μισήσει. Στο μέλλον λοιπόν θά έχουμε περισσότερους κομμουνιστάς. Στο παρόν έχουμε περισσότερη άναρχία και πέφτουμε σέ διεθνή ανυποληψία. Τι κερδίζουμε λοιπόν;

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

'Ιούλιος 1946

Διευθυντής: Σ. Α. Θεοχάρης
Γραφεία: Χαρ. Τρικούπη 48